

Fondacija Fond za humanitarno pravo

Dosije: Srpska dobrovoljačka garda

Dosijeji predstavljaju rezultat istraživanja Fonda za humanitarno pravo o potencijalnim počinocima ratnih zločina i drugih zločina prema međunarodnom pravu tokom ratova iz 1990-tih godina na području bivše Jugoslavije. Njihov cilj je da javnosti predstave dokaze i podatke o masovnim zločinima čiji počinioči do sada nisu izvedeni pred lice pravde. Dosijeima se upućuje zahtev institucijama da procesuiraju sve osobe odgovorne za zločine, u svojstvu izvršioca, naredbodavca ili po komandnoj odgovornosti, u cilju uspostavljanja vladavine prava i suočavanja sa nasilnom prošlošću u post-jugoslovenskim državama.

Fondacija Fond za humanitarno pravo

Dosije: Srpska dobrovoljačka garda

Beograd,
mart 2023. godine

Sadržaj

Uvod.....	7
I	8
Osnovni podaci o Srpskoj dobrovoljačkoj gardi	8
Centar za obuku dobrovoljaca i TO SAO Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema.....	10
Obuka	12
Sastav, naoružanje i oprema.....	12
Tigrovi i Super-tigrovi.....	15
II	16
Saradnja Srpske dobrovoljačke garde s drugim oružanim formacijama.....	16
III	17
Srpska dobrovoljačka garda u Hrvatskoj.....	17
Laslovo	18
Dalj.....	19
Tenja	22
Lužac.....	23
Erdut	24
Prikrivanje zločina	26
Severna Dalmacija.....	27
Srpska dobrovoljačka garda u Bosni i Hercegovini	29
Bijeljina.....	29
Janja.....	32
Zvornik	33
Brčko.....	37
Sarajevo – Ilidža	37
Operacija Pauk.....	38
Operacija Trnovo/Treskavica	40
Operacija Banjaluka.....	43
Sanski Most	43
Trnova	44
Sasina	45
Čađavica.....	47
IV	47
Prisilno vraćanje izbeglica na front	47
V	48
Pljačka.....	48

VI	49
Raspuštanje Srpske dobrovoljačke garde	49
Željko Ražnatović Arkan	50
VII	
(Ne)procesuiranje.....	51
PRILOZI.....	53

Skraćenice

SDG	Srpska dobrovoljačka garda
SAO SBZS	Srpska autonomna oblast Slavonija, Baranja i Zapadni Srem
MKSJ	Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju
SRJ	Savezna Republika Jugoslavija
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova
TO	Teritorijalna odbrana
SDB	Služba državne bezbednosti
SSUP	Savezni sekretarijat unutrašnjih poslova
JNA	Jugoslovenska narodna armija
JSO	Jedinica za specijalne operacije
RDB	Resor državne bezbednosti
RSK	Republika Srpska Krajina
RJB	Resor javne bezbednosti
ARBiH	Armija Bosne i Hercegovine
JATD	Jedinica za antiteroristička dejstva
OB	Organ bezbednosti
SAJ	Specijalna antiteroristička jedinica
SDS	Srpska demokratska stranka
SFRJ	Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija
SNB	Savet za nacionalnu bezbednost
SVK	Srpska vojska Krajine
VRS	Vojska Republike Srpske

Uvod

Zločini koje je počinila Srpska dobrovoljačka garda (SDG/Garda), formacija Željka Ražnatovića Arkana, odnosno povezanost policijskih, vojnih i političkih struktura Srbije sa SDG i počinjenim zločinima, bili su sastavni deo optužnica Tužilaštva Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) protiv Slobodana Miloševića, Gorana Hadžića i Jovice Stanišića i Franka Simatovića.

Sudski procesi protiv Miloševića i Hadžića okončani su njihovom smrću pre donošenja presude, ali iskazi svedoka i predloženi dokazni materijal tokom suđenja sadrže obimnu građu o delovanju SDG i dokaze o počinjenim zločinima. Pored toga, Tužilaštvo MKSJ je podiglo optužnicu protiv komandanta SDG Željka Ražnatovića Arkana kojom ga je teretilo za zločine počinjene na području Sanskog Mosta. U prvostepenoj presudi u ponovljenom suđenju Stanišiću i Simatoviću, pretresno veće Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove (MRMKS) zaključilo je da je SDG učestvovala u ubistvima, progonu i prisilnom raseljavanju na području tzv. Srpske autonomne oblasti Slavonija, Baranja i Zapadni Srem (SAO SBZS) 1991. i 1992. godine, zatim u Bijeljini i Zvorniku 1992. i Sanskom Mostu 1995. godine. Uprkos tome, do danas nijedan pripadnik SDG nije procesuiran za počinjene zločine.

U dosijeu su predstavljene činjenice o SDG od njenog osnivanja 1990. do njenog formalnog raspuštanja 1996. godine. Prvi deo dosijea bavi se nastankom SDG i njenom strukturom, a potom osnovnim karakteristikama njenog delovanja kroz saradnju s drugim jedinicama. Dalje u dosijeu su predstavljeni dokazi o učešću SDG u počinjenim zločinima u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini (BiH). Nakon osvrta na ulogu SDG u slanju prisilno mobilisanih izbeglica na front i pljački, dat je prikaz raspuštanja Garde. Među prilogima se nalazi lista sa 189 pripadnika SDG koje je FHP uspeo da identifikuje u istraživanju.

7

Počevši od juna 1991. godine, SDG je bila prisutna u Hrvatskoj, na području istočne Slavonije i Baranje, a zatim je, u proleće 1992. godine, angažovana u istočnoj Bosni i na širem području Sarajeva. Krajem januara 1993. godine, SDG odlazi na područje severne Dalmacije i Like. Naredne, 1994. godine, delovi Garde ponovo odlaze u BiH i tamo učestvuju u operaciji Pauk u Cazinskoj Krajini, gde ostaju do avgusta 1995. godine, dok jedan broj pripadnika SDG učestvuje u operaciji Trnovo/Treskavica u junu i julu 1995. godine. U jesen, SDG je bila prisutna na području Sanskog Mosta, Ključa i Prijedora.

Dosije je zasnovan na javno dostupnim vojnim i policijskim dokumentima koji su kao dokazni predmeti prihvaćeni pred MKSJ i MRMKS, činjenicama koje su utvrđene u presudama, velikom broju izjava svedoka i svedočenja pred tim sudovima, među kojima su i svedočenja bivših pripadnika SDG, kao i na medijskim prilogima i izjavama svedoka koje su prikupili istraživači FHP-a.

Osnovni podaci o Srpskoj dobrovoljačkoj gardi

Srpska dobrovoljačka garda (SDG), poznata i pod imenom (Arkanovi) Tigrovi i Arkanovci, osnovana je 11. oktobra 1990. godine, u manastiru Pokajnica u Srbiji.¹

Prilikom osnivanja, zakletvu su položili Željko Ražnatović zvani Arkan, u svojstvu osnivača i komandanta, Nebojša Đorđević Šuca, Nenad Marković Šicko, Saša Pavlović Crvko, Dragan Petrović Kajman, Stojan Novaković Cope, Branislav Zeljković Zelja, Šaleta Vukotić, Zoran Petrović Zonja i još 17 dobrovoljaca regrutovanih mahom iz korpusa navijača FK Crvena zvezda.²

Zakletva Garde je glasila: „Ko je Srbin i srpskoga roda, i od srpske krvi i kolena, a ne pošò u boj za spas Srpstva, ne imao od srca poroda, ni muškoga, ni devojačkoga, od ruke mu ništa ne rodilo, rujno vino ni pšenica bela, krstom mu se ništa ne krstilo, rđom kapò dok mu je kolena, borba časna zlu krv neka menja, za budućnost sviju pokolenja. Zaklinjem se sa tri prsta, za ovoga svetog krsta, život dajem za spas Srpstva.“³

- 1 Oglas SDG, *Politika*, 9. oktobar 1994. godine „Bos sa rezervne klupe“, *Naša Borba*, 24. maj 1997. godine. O osnivanju SDG Željko Ražnatović je govorio u više navrata: „Mi smo tada, kad niko nije mario za Krajinu, pomagali Knin, slali smo oružje ilegalno, slali smo ljude na barikade, obezbeđivali manastir Krku. Jedanaestog oktobra prošle godine smo se samoorganizovali, osnovali Srpsku dobrovoljačku gardu, da bismo branili sve Srbe ma gde oni bili.“ „Mi smo se zakleli srpskom narodu pre četiri godine 11. oktobra na krst u manastiru Pokajnica. Zakleli smo se da ćemo braniti srpski narod ma gde bio ugrožen.“ Videti u: Transkript TV intervjua sa Željkom Ražnatovićem, jul 1994. godine, dok. pred. br. P648.A, *Krajišnik*, str. 16.
- 2 Svedočenje zaštićene svedokinje B-129 pred MKSJ od 16. aprila 2003. godine u predmetu *Milošević*, str. 19419; Svedočenje Stojana Novakovića pred MRMKS od 6. oktobra 2020. godine u predmetu *Stanišić i Simatović*, str. 11–12.
- 3 Pored zakletve, SDG je imala i molitvu koju su pripadnici izgovarali pred odlazak u borbu: „Sine božji! Ti si položio dušu Svoju, da nas spaseš. Ti si zapovedio i nama da duše svoje položimo za drugove svoje. Radosno idem da izvršim svetu volju Tvoju, boreći se za Otadžbinu i veru svoju. Naoružaj me snagom i junaštvom da odolim neprijateljima našim. Ako, pak, bude volja Tvoja da položim život svoj u današnjem boju, milostivo dopusti da umrem s tvrdom verom i nadom u večni blaženi život u Tvom nebeskom Carstvu. Majko Božja! Sačuvaj me pod pokrovom tvojim. Amin.“ Izvor: Oglas SDG, *Politika*, 9. oktobar 1994. godine. Među pripadnicima SDG važilo je geslo: „Dok sam pred vama sledite me, ako odstupim ubijte me, ako poginem osvetite me“, videti u: „Lovci na jelene“, *Intervju*, 24. januar 1992. godine, dok. pred. br. P446.55, *Milošević*.

Garda je brojala oko tri stotine stalnih dobrovoljaca, među kojima je bilo i žena.⁴ Većina je bila iz Srbije, ali bilo je dobrovoljaca i iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine.⁵ Kroz SDG, od osnivanja do raspuštanja 1996. godine, prošlo je između 4.000 i 5.000 dobrovoljaca.⁶ Veliki broj njih je imao kriminalnu prošlost.⁷

Glavni štab SDG se nalazio u Beogradu, u kući Željka Ražnatovića Arkana u Ljutice Bogdana 3. Od septembra 1991. godine, glavna baza i Centar za obuku dobrovoljaca nalazili su se u Erdutu (Hrvatska), u objektu predratnog Centra za predvojničku obuku.⁸ Centar za obuku dobrovoljaca pod upravom SDG funkcionisao je do marta 1994. godine, kad je SDG na godinu dana napustila područje Baranje i Centar prepustila Miliciji Krajine.⁹

Prilikom odlaska na front, pripadnici SDG su nosili samo legitimaciju jedinice, napravljenu po uzoru na vojne, sa imenom, slikom i krvnom grupom.¹⁰ Na legitimaciji je pisalo: „Srpska dobrovoljačka garda je srpska vojska koja je osnovana radi odbrane srpskih ognjišta, srpskih majki i srpske dece. To je vojska vanstranački orijentisana, nastala za pomoć i odbranu Srba ma gde se nalazili u zemlji i svetu. Zadatak SDG je očuvanje srpstva, svetosavlja, porodice i srpske sloge.“¹¹

4 „Arkanova ostavština“, *Vreme*, br. 993, 13. januar 2010. godine; Izjava M. V. data FHP-u, januar 2005. godine.

5 Svedočenje zaštićenog svedoka JF-025 pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 8. jula 2010. godine, str. 6241–6242.

6 Svedočenje Jovana Dimitrijevića pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 19. januara 2012. godine, str. 16264; Borislav Pelević u svom svedočenju pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 26. januara 2012. godine govori o 10.000 ljudi koji su prošli kroz SDG tokom njenog postojanja, međutim, taj broj je uključivao i prisilno mobilisane izbeglice dovedene u Centar za obuku u Erdutu. U periodu od avgusta do kraja septembra 1995. godine, MUP Republike Srbije je predao oko 5.000 izbeglica Srpskoj dobrovoljačkoj gardi, videti u: Izveštaj – dvanaestodnevni boravak kapetana Kosanović Milana u Arkanovom kampu Erdut, dok. pred. br. P01194, *Stanišić i Simatović*.

7 Svedočenje zaštićenog svedoka JF-025 pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 8. jula 2010. godine, str. 6242; Dragan Vasiljković, poznatiji kao Kapetan Dragan, navodi da mu je jednom prilikom Arkan rekao da „u jednoj spavaonici – [...] ima 250 godina zatvora, otprilike“, videti u: dokumentarni film *Jedinica*, produkcija nedeljnika *Vreme* i B92, 2006.

8 Informacija OB 1. vojne oblasti od 18. oktobra 1991. godine, dok. pred. br. P643.20, *Milošević*; Svedočenje zaštićene svedokinje B-129 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 16. aprila 2003. godine, str. 19424; Naredba predsednika Vlade AO Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema Gorana Hadžića od 21. septembra 1991. godine, *Stanišić i Simatović*, dok. pred. br. D00339; Zapisnik o ispitivanju Borislava Pelevića SORZ od 17. februara 2010. godine, dok. pred. br. P03067, *Stanišić i Simatović*.

9 UNPROFOR overview of Republika Srpska Krajina Army and Orbat of its forces dated 1 May 1994, dok. pred. br. 1D00703, *Stanišić i Simatović*, str. 4; Svedočenje Borislava Pelevića pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 24. januara 2012. godine, str. 16385; Postupak sa dobrovoljcima i opremom iz Centra Erdut, naređenje komande IBK od 23. marta 1994. godine, dok. pred. br. D01555, *Stanišić i Simatović*.

10 Svedočenje zaštićene svedokinje B-129 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 16. aprila 2003. godine, str. 19442–19443.

11 „Mene više neće uhvatiti“, NIN, 13. septembar 1991. godine, dok. pred. br. P446.54, *Milošević*.

Centar za obuku dobrovoljaca i TO SAO Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema

Formalni naziv Centra za obuku dobrovoljaca SDG bio je Centar za specijalnu obuku dobrovoljaca i Teritorijalne odbrane (TO) SAO Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema, odnosno 101. nastavni centar Erdut.¹²

Formiran je 21. septembra 1991. godine, kada je predsednik samoproglašene Vlade SAO SBZS Goran Hadžić imenovao Željka Ražnatovića, kao dotadašnjeg komandanta specijalnih jedinica TO SAO Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema, i za komandanta Centra TO u Erdutu.¹³

Centar je prvobitno bio u zoni odgovornosti 12. korpusa JNA, a od formiranja Srpske vojske Krajine (SVK) u zoni odgovornosti 11. korpusa. Broj vojne pošte Centra bio je 9189-9.¹⁴

Centar je bio udaljen od Dunava oko 300 metara, a sastojao se od spavaonice, učionice i kabineta, zajedničkih prostorija, kuhinjskog bloka s trpezarijom i kantinom, magacinskog prostora za naoružanje i opremu, prostora za školska sredstva i pomoćnog prostora.¹⁵ U magacinu su bile smeštene velike količine raznih vrsta pešadijskog naoružanja, tromblona, ručnih bombi i ručnih raketnih bacača.¹⁶ Smeštajni kapacitet bio je 260 ljudi.¹⁷

U periodu između februara i aprila 1992. godine, komandanti Centra u Erdutu bili su Marko Pejić Peja i Mihajlo Ulemek, poznat pod nadimcima Mile i Puki.¹⁸ Za sistem bezbednosti bio je zadužen Nikola Vučković.¹⁹ U Centru je bilo zaposleno desetak žena iz Erduta.²⁰

U drugoj polovini marta 1994. godine Centar je preuzeo MUP RSK, a SDG je privremeno raspuštena. Jedan broj pripadnika SDG zaposlio je Željko Ražnatović Arkan u okviru poslova koje je vodio u Srbiji, neki su počeli da rade u obezbeđenju važnih ličnosti, dok su dobrovoljci iz BiH raspoređeni u jedinice Istočno-bosanskog korpusa VRS, mahom u Gardu „Panteri“. Deo pripadnika SDG je ponovo mobilisan u novembru 1994. godine i upućen na područje Cazinske Krajine. Na područje Erduta SDG

12 Uverenje i potvrda o boravku i ranjavanju od 15. maja 1992. godine, SDG, dok. pred. br. P02661, *Hadžić*; Lični karton, 101. nastavni centar Erdut, dok. pred. br. 2D00439, *Stanišić i Simatović*.

13 Izjava Milana Milanovića, dok. pred. br. P550, *Milošević*, par. 56; Naredba predsednika Vlade AO Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema Gorana Hadžića od 21. septembra 1991. godine, *Stanišić i Simatović*, dok. pred. br. D00339.

14 Broj vojne pošte 11. korpusa SVK bio je 9189, pa su brojevi VP jedinica na tom području izvedeni iz njega – SDG VP 9189-9 Erdut, jedinica Škorpioni VP 9189-19 Đeletovci i sl.; Svedočenje zaštićene svedokinje B-129 pred MKSJ od 17. aprila 2003. godine u predmetu *Milošević*, str. 19511.

15 Ražnatović Željko Arkan – komandant Srpske dobrovoljačke garde, OB 12. korpus, 9. januar 1992. godine, dok. pred. br. P01004, *Hadžić*, str. 5–6.

16 Informacija OB 12. korpusa od 18. oktobra 1991. godine, dok. pred. br. P607.14, *Milošević*.

17 Svedočenje Jovana Dimitrijevića pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 17. januara 2012. godine, str. 16100.

18 Svedočenje zaštićenog svedoka JF-050 pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 8. jula 2010. godine, str. 6242.

19 Informacija OB 1. vojne oblasti od 18. oktobra 1991. godine, dok. pred. br. P643.20, *Milošević*.

20 Informacija OB 12. korpusa od 18. oktobra 1991. godine, dok. pred. br. P607.14, *Milošević*; Svedočenje Gordane Rakić pred MKSJ u predmetu *Hadžić* od 20. novembra 2012. godine, str. 1510.

se vratila u maju 1995. godine, kada je uspostavljen novi Centar za obuku u koji su tada dovodene i izbeglice, prisilno mobilisane u Srbiji.²¹

Novouspostavljeni Centar se nalazio bliže Dunavu, na području vikend-naselja *Žarkovac*, koje je u celini služilo kao poligon za obuku. Oficiri SDG su zauzeli napuštene vikendice bliže putu koji vodi do mosta Bogojevo, dok su pripadnici radne jedinice bili smešteni pod velike vojne šatore u okviru Centra.²² U restoranu *1001 noć* u Erdutu bilo je Arkanovo sedište, a tu su, pored njega, bili smešteni i generali SDG Marko Pejić, Mihajlo Ulemek i major Mladen Šarac. Restoran je imao terasu na kojoj je Arkan držao pripitomljenog tigra, maskotu SDG.²³

Pored Centra za obuku, Arkan je u Erdutu raspolagao benzinskom pumpom, u okviru koje su bili *duty-free shop* i kafić. Njima je upravljao Đorđe Opsenica. U krugu benzinske pumpe postojalo je i podzemno skladište, gde je SDG držala veće količine cigareta, hrane i uniformi. Skladištem je upravljao Dalibor Vuković. U tom objektu su držali i ukradena vozila. Ispred benzinske stanice nalazilo se stražarsko mesto nazvano „Kec“, na kom su se svakih šest sati smenjivali stražari.²⁴

U Centru je vladala stroga disciplina, koja je uključivala i fizičko kažnjavanje za prestupe. Pripadnici SDG nisu smeli da napuštaju Centar bez odobrenja nadređenih. Alkohol je bio zabranjen. Kazne za prekršaje su uključivale zatvaranje na nekoliko dana u improvizovane zatvorske ćelije, vezivanje za jarbol, 25 udaraca pendrekom koji su zvali *Ustaša jedan* i nošenje ukrug kamena teškog 23 kg na kome je pisalo *Gospodin disciplina*.²⁵

Centar je korišćen i kao zatočenički objekat za nesrpsko stanovništvo s područja Erduta.²⁶

11

21 Svedočenje zaštićenog svedoka C-020 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 22. oktobra 2002. godine, str. 12190; Komanda 11. K, obrazloženje od 15. aprila 1994. godine, dok. pred. br. P01688, *Stanišić i Simatović*; Svedočenje Borislava Pelevića pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 24. januara 2012. godine, str. 16385; Postupak sa dobrovoljcima i opremom iz Centra Erdut, naređenje komande IBK od 23. marta 1994. godine, dok. pred. br. D01555, *Stanišić i Simatović*; Prema Miloradu Ulemeku, Garda je trebalo da se dislocira na teritoriju Republike Srpske, ali je po dolasku dobrovoljaca na to područje zapravo integrisana u Gardu „Panteri“, videti: *U tigrovom gnezdu*, Milorad Ulemek, Beograd 2019, str. 372–373; Svedočenje zaštićene svedokinje B-129 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 16. aprila 2003. godine, str. 19458–19460, i od 17. aprila 2003. godine, str. 19510.

22 Svedočenje zaštićenog svedoka B-129 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od aprila 2003. godine, str. 19460; Izjava zaštićenog svedoka, dok. pred. br. P00570, *Stanišić i Simatović*, str. 11; Dopuna izjave zaštićenog svedoka, dok. pred. br. P00571, *Stanišić i Simatović*; Dnevni izveštaj OB 11. korpusa od 23. marta 1994. godine.

23 Pripitomljenog tigra su dobili kao poklon od direktora beogradskog zoo-vrta. U Centru su držali i veliku dogu koju su nazvali Alija; Izjava zaštićenog svedoka, dok. pred. br. P00570, *Stanišić i Simatović*, str. 13; Dopuna izjave zaštićenog svedoka, dok. pred. br. P00571, *Stanišić i Simatović*, str. 2.

24 Izjava zaštićenog svedoka, dok. pred. br. P00570, *Stanišić i Simatović*. U izgradnji benzinske pumpe u Erdutu angažovan je deo inženjerskog voda iz 12. mbr JNA, videti u: Nova saznanja o nezakonitim radnjama gm Bore Ivanovića, 22. septembar 1994. godine, dok. pred. br. 1D00745, *Stanišić i Simatović*.

25 Izjava zaštićenog svedoka, dok. pred. br. P00570, *Stanišić i Simatović*, str. 11–12; Svedočenje zaštićenog svedoka JF-050 pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 6. jula 2010. godine, str. 6126; Izjava N. N. pripadnika SDG data FHP-u, maj 2013..

26 Izjava Zlatka Antunovića, dok. pred. br. D00001, *Hadžić*, str. 4; Izjava Jasne Balog Mihajlović, dok. pred. br. P481A, *Milošević*, par. 7–14; Izjava svedoka Stjepana Dasovića, dok. pred. br. 482A, *Milošević*, par. 9–14.

Obuka

Obuku prve grupe pripadnika SDG vršili su pripadnici Specijalne antiterorističke jedinice (SAJ) MUP-a Srbije. Grupe su brojale od 50 do 60 boraca, s tim što su posebnu obuku imali najtalentovaniji pripadnici. To je trajalo dok prva klasa boraca SDG nije bila obučena, a onda su oni postali instruktori i obučavali nove dobrovoljce.²⁷ Među instruktorima su bili Milorad Ulemek Legija, Borislav Pelević, Nenad Bujošević Rambo i Zoran Mačai Mačak.²⁸

Obuka se sastojala od trčanja, boričkih veština, kao i od obuke za kretanje na bojištu, korišćenje vatrenog oružja i eksploziva, rukovanje minama i pružanje prve pomoći.²⁹

Sastav, naoružanje i oprema

Srpska dobrovoljačka garda je u svom sastavu imala tri čete, podeljene na vodove:

- *specijalci*;
- *izviđači*;
- *jedinica vojne policije* (formirane kao privremene jedinice pre svake akcije);
- *vezisti*;
- *tenkisti*;
- *artiljerci*;
- *radna jedinica* (poznata kao „partizaneri“ ili „partizani“).³⁰

Pripadnici SDG su imali sledeće činove:

- čin običnog vojnika:
 - vojnik – gardista, u vojnoj knjižici šifriran pod brojem 90;
- podoficirski činovi:
 - kaplar, najniži podoficirski čin;
 - razvodnik ili narednik, u vojnoj knjižici šifriran pod brojem 91;
 - četa, najviši podoficirski čin, u vojnoj knjižici šifriran pod brojem 92;

27 Svedočenje Gvozdena Gagića pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 9. februara 2012. godine, str. 17136.

28 Izjava N. N. pripadnika SDG data FHP-u, maj 2013. godine.

29 Svedočenje zaštićenog svedoka B-1738 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 17. marta 2003. godine, str. 18026; Svedočenje Borislava Pelevića pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 24. januara 2012. godine, str. 16360; Ponašanje k-ta specijalnih snaga Slavonije, Baranje i Z. Srema, Ražnatović Željka Arkana, u Erdutu, OB 1: VO od 25. oktobra 1991. godine, dok. pred. br. P00130, *Hadžić*, str. 1–2.

30 Izjava zaštićenog svedoka, dok. pred. br. P00570, *Stanišić i Simatović*, str. 4; partizaneri ili partizani, radna jedinica sastavljena od kažnjenih za pijanstvo ili bežanje u grad, naziv su dobili jer su nosili JNA zimске uniforme i imali su gumene puške.

- oficirski činovi:
 - potpukovnik, u vojnoj knjižici šifriran pod brojem 93;
 - pukovnik, u vojnoj knjižici šifriran pod brojem 94;
 - kapetan, u vojnoj knjižici šifriran pod brojem 96;
 - major, u vojnoj knjižici šifriran pod brojem 95;
 - đeneral, u vojnoj knjižici šifriran pod brojem 97.³¹

Činove nisu dobijali samo aktivni pripadnici SDG, već su oni dodeljivani i kao statusni simbol bogatim biznismenima koji su davali finansijske priloge Gardi.³²

Pripadnici SDG su nosili dve vrste uniforme – NATO maskirne uniforme za dnevne zadatke i crne uniforme za noćne operacije. Na glavi su uz maskirne uniforme oficiri nosili crne, u kasnijem periodu rata crvene beretke, a vojnici zelene, sa oznakama SDG, dok su uz crne uniforme nosili fantomke.³³ Jednodielne zelene uniforme su nosili radisti i tenkisti.³⁴ Pripadnici radne jedinice su nosili SMB uniforme kao i obični vojnici, ali nisu nosili značke.³⁵ Na levom ramenu su imali amblem s tigrom razjapljenih čeljusti narandžaste boje, a na desnom amblem SDG.³⁶ U proleće 1992. godine, u skladu s Vensovim planom o demobilizaciji TO RSK, SDG je vojničke uniforme na neko vreme zamenila dvodelnim plavim policijskim uniformama i formalno postala deo Milicije Krajine, dok je Centar preimenovan u Centar za obuku specijalnih snaga milicije za istočnu Slavoniju, Baranju i Zapadni Srem.³⁷

Prilikom pristupanja SDG, dobrovoljci su potpisivali ugovor na tri, šest ili dvanaest meseci. Iako nisu imali redovne plate, oni su bili plaćeni 300–400 nemačkih maraka mesečno za učešće u akcijama, dok su oficiri SDG primali oko 1.000 nemačkih maraka.³⁸ Tokom operacija Trnovo/Treskavica, Pauk

13

31 Rangiranje po činovima u SDG nalikovalo je rangiranju u francuskoj Legiji stranaca. Izjava zaštićenog svedoka, dok. pred. br. P00570, *Stanišić i Simatović*.

32 Neka razmatranja u vezi delovanja Arkana, UB, 14. septembar 1992. godine, dok. pred. br. P01887, *Hadžić*, str. 2; Svedočenje zaštićene svedokinje B-129 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 17. aprila 2003. godine, str. 19557.

33 Svedočenje zaštićenog svedoka JF-050 pred MKSJ od 29. juna 2010. godine u predmetu *Stanišić i Simatović*, str. 6099; Svedočenje zaštićene svedokinje B-129 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 16. aprila 2003. godine, str. 19443.

34 Svedočenje zaštićenog svedoka B-071 pred MKSJ od 2. aprila 2003. godine u predmetu *Milošević*, str. 18387.

35 Izjava zaštićenog svedoka, dok. pred. br. P00570, *Stanišić i Simatović*.

36 Amblemi Srpske dobrovoljačke garde, *Milošević*, dok. pred. br. P349.2, P349.3, P349.4.

37 Svedočenje Stojana Novakovića pred MRMK u predmetu *Stanišić i Simatović* od 6. oktobra 2020. godine, str. 48–49; Svedočenje Jovana Dimitrijevića pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 18. januara 2012. godine, str. 16133. Kako je po Vensovom planu morala da izvrši demobilizaciju vojnih snaga na svom području, RSK je formirala osam brigada milicije koje su zapravo preuzele ulogu oružanih snaga RSK, videti: Dosije *JNA u ratovima u Hrvatskoj i BiH*, FHP, str. 60.

38 Svedočenje zaštićenog svedoka B-1738 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 17. marta 2003. godine, str. 18023; Izjava N. N. pripadnika SDG data FHP-u, maj 2013. godine.

i Banjaluka, 1994. i 1995. godine, pripadnici SDG su bili na platnim spiskovima RDB MUP-a Srbije.³⁹ Pripadnike SDG je tokom operacije Pauk na terenu plaćao i Fikret Abdić.⁴⁰

Garda je dobijala oružje, municiju i drugu opremu od MUP-a Srbije, JNA i Ministarstva odbrane Srbije, kao i od različitih društvenih i privatnih preduzeća.⁴¹ Na početku rata posjedovali su samo automatske puške. Vojnici su imali automatske puške oznake PKT-84, dok su oficiri bili naoružani puškama AK-47 i automatima *hekler und koh* s prigušivačem. Imali su i snajpere s noćnim nišanom.⁴² Od JNA su dobili ručne bacače raketa, a prve tenkove su zarobili u akcijama oko Vukovara.⁴³

Od vozila su posjedovali džipove *micubiši padzero*, *nisan* i *mercedes*, crne boje, sa amblemom tigra na prednjem delu i znakom SDG na vratima. Pored toga, posjedovali su dva vozila za pet ili šest putnika, dva kombija i tri kamiona.⁴⁴ Do vozila su dolazili i pljačkom, vrlo često džipova UNPROFOR-a koje bi prefarbali.⁴⁵ U Erdutu je SDG koristila posebne tablice na vozilima, koje su počinjale brojem 900, a te tablice im je obezbedio Milan Milanović Mrgud, pomoćnik ministra odbrane RSK.⁴⁶ Nakon potpisivanja Vensovog plana, koristili su plave registarske tablice Milicije Krajine.⁴⁷ Neka od vozila SDG su imala i registarske tablice saveznog SUP-a, MUP-a Srbije i Vojske Jugoslavije.⁴⁸

39 Javna redigovana verzija dok. pred. P00444, P00445, P00446, P00447, P00448, P00449, P00450, P00452, P00453, P00454, P00543, *Stanišić i Simatović*; Svedočenje Dejana Sliškovića pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 18. maja 2010. godine, str. 5136–5137.

40 Svedočenje zaštićene svedokinje B-129 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 16. aprila 2003. godine, str. 19467.

41 Informacija OB 1. vojne oblasti od 18. oktobra 1991. godine, dok. pred. br. P643.20, *Milošević*; Otpremnica Zastava promet Sombor br. 100710, dok. pred. br. P02681, *Stanišić i Simatović*; Otpremnica Zastava promet Sombor br. 100711, dok. pred. br. P02680, *Stanišić i Simatović*; Prvostepena presuda MRMKS u predmetu *Stanišić i Simatović* od 6. oktobra 2020. godine, par. 448; Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. maja 2013. godine, par. 1836.

42 Izjava zaštićenog svedoka, dok. pred. br. P00570, *Stanišić i Simatović*; Svedočenje Jovana Dimitrijevića pred MRMKS u predmetu *Stanišić i Simatović* od 11. februara 2020. godine, str. 18; Ražnatović Željko Arkan – komandant Srpske dobrovoljačke garde, OB 12. korpus, 9. januar 1992. godine, dok. pred. br. P01004, *Hadžić*.

43 Objedinjena izjava Dejana Anastasijevića, dok. pred. br. P02423.B, *Stanišić i Simatović*, par. 90 i 91; Video-prilog „Arkan u Laslovu i Erdutu“, dok. pred. br. P01093, *Stanišić i Simatović*; Transkript konferencije održane u Erdutu nakon zauzimanja Vukovara, dok. pred. br. P01100.B, *Stanišić i Simatović*; Svedočenje zaštićenog svedoka C-015 pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. juna 2009. godine, str. 1700; Stojan Novaković je na suđenju izjavio da je SDG u dve borbe zaplenila osam tenkova, od kojih su šest predali vojsci, videti u: Svedočenje Stojana Novakovića pred MRMKS u predmetu *Stanišić i Simatović* od 7. oktobra 2020. godine, str. 14; Prema izveštaju Organa bezbednosti 12. korpusa, početkom 1992. godine imali su dva tenka, videti u: Ražnatović Željko Arkan – komandant Srpske dobrovoljačke garde, OB 12. korpus, 9. januar 1992. godine, dok. pred. br. P01004, *Hadžić*.

44 Svedočenje zaštićenog svedoka B-071 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 2. aprila 2003. godine, str. 18388, 18392; Svedočenje Stojana Novakovića pred MRMKS u predmetu *Stanišić i Simatović* od 6. oktobra 2020. godine, str. 8; Svedočenje Jovana Dimitrijevića pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 17. januara 2012. godine, str. 16093.

45 Otmice m/v UNPROFOR-a operativna saznanja, GŠ SVK od 3. februara 1993. godine, dok. pred. br. P03153, *Stanišić i Simatović*; Izjava zaštićenog svedoka, dok. pred. br. P00570, *Stanišić i Simatović*, str. 13; „Babo“, Milorad Ulemek, str. 476.

46 Svedočenje zaštićenog svedoka C-015 u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. juna 2009. godine, str. 1668, 1715.

47 Svedočenje Jovana Dimitrijevića pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 17. januara 2012. godine, str. 16094.

48 Magnetofonske beleške sa 4. sednice VSO od 31. jula 1992. godine, dok. pred. br. 1D00199, *Stanišić i Simatović*, str. 16; Objedinjena izjava Dejana Anastasijevića, dok. pred. br. P02423.B, *Stanišić i Simatović*, par. 104 i 138; Svedočenje zaštićene svedokinje B-129 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 16. aprila 2003. godine, str. 19450; Nova saznanja o nezakonitim radnjama gm Bore Ivanovića, 22. septembar 1994. godine, dok. pred. br. D00745, *Stanišić i Simatović*, str. 3; Pismo predsedniku, pripadnik SDG Zoran Mišić, dok. pred. br. P01624, *Stanišić i Simatović*, str. 2–3.

U međusobnoj telefonskoj komunikaciji pripadnici SDG su koristili šifre, a šiframa su označavani i objekti važni za SDG. Arkanova ratna šifra bila je 99, Legijina *Tigar 1*, Mihajla Ulemeka 66, Borislava Pelevića *Tigar 22*, sedišta stranke 01, Arkanove kuće 05, voznog parka *Bravo 12*, stadiona Obilić *Bravo 14*, Arkanove rezidencije *Bravo 15*, centra veze na Zvezdari *Bravo 18*.⁴⁹ Pripadnici SDG su Ražnatovića oslovljavali sa „Komandante“, a u međusobnoj komunikaciji su ga zvali „Tata“.⁵⁰

Kada bi neki pripadnik SDG bio teže ranjen, bio bi primljen na VMA (Vojnomedicinska akademija) ili u civilnu bolnicu, a troškove lečenja je pokrивao MUP Srbije preko RDB-a, stavljanjem pečata rezervnog sastava na zdravstvenu knjižicu ranjenog borca.⁵¹

Tigrovi i Super-tigrovi

U proleće 1993. godine, nakon povratka SDG iz Benkovca, formirani su *Super-tigrovi* kao elitna diverzantska jedinica SDG. Od tada su pripadnici SDG podeljeni u dve jedinice – *Tigrovi* i *Super-tigrovi*. *Super-tigrove* su sačinjavali iskusni borci, koji su imali privilegovan položaj i posebna dokumenta.⁵² Formalni naziv je bio Vod za specijalna dejstva. Komandant *Super-tigrova* bio je Milorad Ulemek Legija, koji se SDG pridružio u aprilu 1992. godine, nakon dezertiranja iz Legije stranaca.⁵³ Legijin zamjenik je bio Nenad Bujošević Rambo.⁵⁴

Super-tigrovi su nosili crne beretke, crne kačkete ili borbene vunene kape.⁵⁵ Ulemek im je uveo i crne uniforme, posebne komande i rituale, poseban zavet, tzv. *Tigrovu reč*, po uzoru na *Legiju stranaca*.⁵⁶ I njihov amblem tigra se razlikovao od amblema običnih *Tigrova*.⁵⁷ Oni nisu morali da idu na smotru niti da budu prisutni prilikom podizanja zastave. Mogli su biti u alkoholisanom stanju, što inače nije bilo dozvoljeno običnim *Tigrovima*, koji bi u tom slučaju bili surovo kažnjeni.⁵⁸

15

49 Pozivni znaci koje je koristila SDG, dok. pred. br. P01634, *Stanišić i Simatović*; Dopuna izjave zaštićenog svedoka, dok. pred. br. P00571, *Stanišić i Simatović*; Svedočenje Milana Milanovića pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 14. oktobra 2003. godine, str. 27430.

50 Videti knjigu *U tigrovom gnezdu*, Milorad Ulemek, Beograd 2019.

51 Svedočenje zaštićene svedokinje B-129 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 16. aprila 2003. godine, str. 19450.

52 Svedočenje zaštićenog svedoka B-071 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 2. aprila 2003. godine, 18388.

53 Svedočenje Borislava Pelevića pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 24. januara 2012. godine, str. 16344–16345; Ulemek je iz Legije stranaca dezertirao 18. marta 1992. godine, videti u: „Dezertirao iz Legije stranaca“, *Glas javnosti*, 24. jul 2003. godine.

54 Svedočenje zaštićenog svedoka C-020 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 22. oktobra 2002. godine, str. 12189.

55 *Ibid.*, str. 12189–2190.

56 Zavet je glasio: „Jednoga dana kad budeš ranjen, i ostavljen od svojih na bojnopolju, i kada dođu neprijateljske žene, deca i psi da te rastrgnu na komade, ispali sebi metak u glavu i umri kao heroj.“ Tigrova reč, *Vreme* br. 821, 27. septembar 2006. godine. Isti zavet preuzela je i Jedinica za specijalne operacije RDB MUP-a Srbije, čiji je komandant nakon rata bio Milorad Ulemek Legija, videti u: dokumentarni film *Jedinica*, produkcija nedeljnika *Vreme* i B92, 2006.

57 Amblem Super-tigrova, dok. pred. br. P349.8, *Milošević*.

58 Svedočenje zaštićenog svedoka JF-050 pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 6. jula 2010. godine, str. 6126.

II

Saradnja Srpske dobrovoljačke garde s drugim oružanim formacijama

SDG je sarađivala sa JNA, SVK, VRS, MUP-om RSK i MUP-om RS ili im za potrebe vojnih operacija bila pretpočinjena.

General Andrija Biorčević je ulogu SDG u ratnim operacijama oko Vukovara opisao na sledeći način: „To je najveći doprinos Arkanovih dobrovoljaca... [M]i opkolimo selo, on uleti, i ono što neće da se preda pobije i idemo dalje.“⁵⁹ Prema izveštaju organa bezbednosti, pripadnici SDG započinju akcije u kasnim večernjim satima. Ulaze u hrvatske kuće, saslušavaju Hrvate i, kada im se „ne sviđa ono što to lice priča, nožem mu vadi uši ili na drugi način masakrira ljude“.⁶⁰

Početkom oktobra 1991. godine SDG se našla u obruču u Vukovaru, pa je Slobodan Milošević naložio tadašnjem ministru odbrane Srbije, generalu Tomislavu Simoviću, da kontaktira s komandantom RV i PVO da naredi preletanje borbenim avionima JNA iznad Vukovara kako bi omogućili izvlačenje Garde.⁶¹

U drugoj polovini aprila 1993. godine, Milorad Ulemek Legija i još jedan pripadnik SDG boravili su u 413. nastavnom centru oklopno-mehanizovanih jedinica VJ (NC OMJ) u Vršcu radi pripreme i dogovora za obuku 50 dobrovoljaca za vožnju tenkova i transportera, kao i obuke u navođenju protivoklopnih raketa i gađanju tenkovskim naoružanjem. Pedeset pripadnika SDG došlo je 6. maja 1993. godine u NC OMJ, gde ih je primio komandant, pukovnik Radovan Tačić. Gardisti su upućeni na strelještvo u selo Orešac. Dan kasnije, komandant 1. armije, general-pukovnik Vladimir Stojanović, zabranio je da bilo ko iz sastava 413. NC OMJ učestvuje u obuci pripadnika SDG. U večernjim časovima 7. maja 1993. godine, pripadnici SDG napustili su Orešac.⁶²

Iako je sarađivala s regularnim vojnim formacijama, SDG je često dolazila u sukob s njima zbog razoružavanja, hapšenja, maltretiranja i zlostavljanja oficira i vojnika.⁶³ O maltretiranju boraca i starešina SVK Arkan je govorio u intervjuu 1994. godine: „[D]ošlo je do konflikta, jer ja sam neke... i moji oficiri su neke komandante dole, takozvane komandante Vojske Republike Srpske Krajine, u'vatili u dezerterstvu. I, normalno, dobili su... Kako da ih kaznimo – kaznili smo ih batinama. Jer mi smo imali strogi režim u Srpskoj dobrovoljačkoj gardi – za pijanstvo 25 po guzici, kao stara srpska vojska.

59 Izvod iz filma, izjava generala Andrije Biorčevića, dok. pred. br. P00117.111.B, *Hadžić*, str. 2.

60 Željko Ražnatović zv. Arkan – zapazanja, OB, 1. oktobar 1991. godine, dok. pred. br. P00103, *Hadžić*.

61 Svedočenje Dobrile Gajić-Glišić pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 21. oktobra 2013. godine, str. 27853–27854.

62 Informacija – obuka Arkanovih dobrovoljaca u NC OMJ u Vršcu, 12. maj 1993. godine, dok. pred. br. D00392, *Stanišić i Simatović*.

63 Informacija OB 12. korpusa od 18. oktobra 1991. godine, dok. pred. br. P607.14, *Milošević*; Dopis Bezbednosno-obaveštajnog organa GŠ SVK od 21. februara 1993. godine; Dopis GŠ VRS str. pov br. 6/1_7 od 23. septembra 1995. godine, dok. pred. br. 2D00160, *Stanišić i Simatović*; Dopis GŠ VRS str. pov. br. 07/21-430-15 od 20. oktobra 1995. godine, dok. pred. br. D01503, *Mladić*, str. 2; Transkript drugog dela filma *Jedinica*, dok. pred. br. P02977.B, *Stanišić i Simatović*, str. 13–15.

I, normalno, dezertere niko nije voleo, a kamoli kad uhvatite kapetana ili majora da je dezertirao i ostavio jedinicu da se raspadne. [...] Moja vojska – 550 ljudi – hvata dezertere, stavlja ih u stroj i šalje ih na čuke da brane uz, normalno, našu komandu[.]“⁶⁴ U jesen 1995. godine, u okolini Prijedora, Željko Ražnatović je prebio pukovnika Svetozara Andrića, načelnika štaba Drinskog korpusa.⁶⁵

III

Srpska dobrovoljačka garda u Hrvatskoj

Srpska dobrovoljačka garda je prisutna u Hrvatskoj od jula 1991. godine, kada je Željko Ražnatović Arkan, naoružan, u civilnim džipovima marke *micubiši padžero*, s još otprilike šestoricom ljudi, prešao granicu kod Vajske, uz potpisanu dozvolu Radmila Bogdanovića.⁶⁶ Od avgusta 1991. do decembra 1991. godine, *Tigrovi* su učestvovali u zauzimanju naselja na području istočne Slavonije i Baranje.

Po dolasku na područje Hrvatske, SDG je dejstvovala severno od reke Vuke, u zoni odgovornosti 12. korpusa JNA, poznatijeg kao Novosadski korpus, koja je uključivala Borovo Selo, Borovo naselje, Erdut, Bobotu i druga mesta. U borbama prvi put učestvuje u Tenji kod Osijeka, gde je sve do septembra 1991. godine SDG imala štab u Zagrebačkoj ulici, dok im je poligon za obuku bio u obližnjem selu Čelije.⁶⁷

Od kraja leta 1991. godine, SDG je s JNA i drugim jedinicama učestvovala u zauzimanju Đeletovaca, Nijemaca, Bršadina, Aljmaša, Šodolovaca, Ernestinova, Lušca i Vukovara.⁶⁸

Početkom septembra, 1. mehanizovana četa 2. mehanizovanog bataljona 51. mehanizovane brigade (1. mč 2. mb 51. mbr) JNA zauzela je baranjsko selo Aljmaš, koje je u tom trenutku bilo gotovo napušteno. Dan po zauzimanju sela, pripadnici SDG minirali su katoličku crkvu Gospe od Utočišta,

17

64 Transkript TV intervju sa Željkom Ražnatovićem, jul 1994. godine, dok. pred. br. P648.A, *Krajišnik*, str. 15.

65 Transkript drugog dela filma *Jedinica*, dok. pred. br. P02977.B, *Stanišić i Simatović*, str. 13–14.

66 Radmilo Bogdanović je do maja 1991. godine bio ministar unutrašnjih poslova Republike Srbije, a tada je podneo ostavku pod pritiskom javnosti zbog upotrebe sile na demonstracijama 9. marta 1991. godine. Krajem juna 1991. godine, imenovan je za člana Odbora za odnose sa Srbima izvan Srbije i za člana Odbora za odbranu i bezbednost Narodne skupštine Republike Srbije, videti u: Odluka za izmenu i dopunu Odluke o razrešenju i izboru članova odbora Narodne skupštine Republike Srbije, dok. pred. br. 2D00738, *Stanišić i Simatović*; Svedočenje Nebojše Bogunovića pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 16. avgusta 2011. godine, str. 13189–13190.

67 Svedočenje Nebojše Bogunovića pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 16. avgusta 2011. godine, str. 13189–13190; Izjava zaštićenog svedoka, dok. pred. br. P00002, *Stanišić i Simatović*, str. 7; Ražnatović Željko Arkan – komandant Srpske dobrovoljačke garde, OB 12. korpus, 9. januar 1992. godine, dok. pred. br. P01004, *Hadžić*; Izjava svedoka Darka Valentića, dok. pred. br. P01139, *Hadžić*, par. 10.

68 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. maja 2013. godine, par. 567, 573.

koja je teško oštećena u eksploziji.⁶⁹ Pripadnici SDG minirali su i crkvu Svih svetih u Erdutu, koja je bila oštećena prilikom zauzimanja Erduta.⁷⁰

Krajem marta 1992. godine, nekoliko vojnika SDG, među kojima je bio Borislav Pelević, poslato je u Dalmaciju kao obezbeđenje manastiru Krka. Na tom zadatku su ostali oko mesec dana.⁷¹

Za vreme operacije zauzimanja Vukovara, SDG je formalno bila pretpočinjena Operativnoj grupi Sever, na čijem čelu je najpre bio komandant Novosadskog korpusa, general Mladen Bratić, a nakon njegove pogibije, u prvoj polovini novembra 1991. godine, na čelo OG Sever postavljen je general Andrija Biorčević, s kojim je Ražnatović održavao blizak odnos.⁷²

Za učešće u borbama u Borovu, Biorčević je 23. novembra 1991. godine Željku Ražnatoviću dodelio puškomitraljez kao ratni trofej.⁷³ Garda je uzvratila i 1994. godine generalu Biorčeviću dodelila Medalju „Miloš Obilić“.⁷⁴

Ražnatović je blisku saradnju imao i s lokalnim političkim strukturama na tom prostoru, a posledica toga bila je inicijativa Mesne zajednice Bapska od 11. februara 1992. godine da selo ponese ime „Arkanovo“.⁷⁵

Laslovo

Srpska dobrovoljačka garda je, u sadejstvu s TO, JNA i dobrovoljačkim grupama, učestvovala u napadu na selo Laslovo.

18

Rano ujutro 4. septembra 1991. godine, u napadu na Laslovo poginula su dva pripadnika SDG, a dvojica su zarobljena i potom ubijena. Istog dana, grupa srpskih teritorijalaca zarobila je četiri pripadnika Zbora nacionalne garde (ZNG) i predala ih majoru Ljubomiru Veljkoviću, komandantu 2. oklopnog bataljona 12. proleterske mehanizovane brigade JNA. Željko Ražnatović Arkan je preuzeo zarobljene vojnike od JNA i ponudio ih hrvatskoj strani za razmenu za poginule borce SDG, što je hrvatska strana odbila. Uveče, 4. septembra 1991. godine, Arkan je s nekoliko pripadnika SDG zarobljene

69 Izjava svedoka C-057, dok. pred. br. P607.1A, *Milošević*, par. 29–31; Svedočenje zaštićenog svedoka C-057 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 2. decembra 2003. godine, str. 29861–29862.

70 Željko Ražnatović zv. Arkan – zapažanja, OB, 1. oktobar 1991. godine, dok. pred. br. P00103, *Hadžić*.

71 Transkript TV intervjua sa Željkom Ražnatovićem, jul 1994. godine, dok. pred. br. P648.A, *Krajišnik*, str. 2; Zapisnik o ispitivanju Borislava Pelevića SORZ, 17. februar 2010. godine, dok. pred. br. P03067, *Stanišić i Simatović*, str. 3; Službena zabeleška SDB Knin, 31. maj 1991. godine, dok. pred. br. D00098, *Stanišić i Simatović*.

72 Biorčević je preminuo 2001. godine; Svedočenje zaštićenog svedoka C-015 pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. juna 2009. godine, str. 1664; Naređenje Op. br. 1 od 30. oktobra 1991. godine, komanda 12. K, dok. pred. br. P03295, *Stanišić i Simatović*; Zapisnik o nastavku ispitivanja okrivljenog Bore Ivanovića od 8. avgusta 1994. godine, dok. pred. br. D00698, *Stanišić i Simatović*, str. 7; Nova saznanja o nezakonitim radnjama gm Bore Ivanovića, 22. septembar 1994. godine, dok. pred. br. D00745, *Stanišić i Simatović*, str. 3; Željko Ražnatović zv. Arkan – zapažanja, OB, 1. oktobar 1991. godine, dok. pred. br. P00103, *Hadžić*, str. 2.

73 Komanda 12. korpusa – dodela ratnih trofeja od 23. novembra 1991. godine, dok. pred. br. P00152, *Hadžić*.

74 „Srpski Obilići“, *Srpsko jedinstvo*, 6. novembar 1994. godine, dok. pred. br. D01191, *Stanišić i Simatović*.

75 Zapisnik sa sastanka održanog 12. februara 1992. godine u s. Bapska između mesnih civilnih vlasti i PK za CP, dok. pred. br. P00329, *Hadžić*, str. 2.

hrvatske vojnike **Josipa Alberta** (1948), **Stjepana/Stevu Embera** (1960), **Vladu Kuprešaka** (1957) i **Stjepana Kovača** (1948) prebacio do groblja u Čelijama, gde su ih ubili. Sutradan je na tela ubijenih bagerom nabacana zemlja. U narednim danima, Ražnatović je u Tenji zarobio katoličkog sveštenika i četiri časne sestre i razmenio ih za tela boraca SDG.⁷⁶

Nakon zarobljavanja i ubistva pripadnika SDG u Laslovu, Ražnatović je u više navrata isticao da SDG u borbi neće uzimati zarobljenike i da će ubiti „svakog okupatorskog vojnika“⁷⁷, kako je rekao: „Mi ćemo ih časno streljati i ja mogu ovdje izjaviti da, od trenutka kada su mučena moja dva vojnika, SDG neće više zarobljavati nikakve ustaške i crnolegijaške vojnike“.⁷⁸

Dalj

Nakon zauzimanja Dalja TO je, s Pavlom Milovanovićem zvanim Paja na čelu, uspostavila zatvor u pomoćnim prostorijama Stanice milicije, u koji su, početkom avgusta 1991. godine, dovođeni hrvatski civili.⁷⁹ Većina hrvatskih civila je početkom napada napustila to područje, ali nekoliko stotina onih koji nisu uspjeli da pobjegnu zatvoreno je. Za ispitivanje pritvorenika bio je zadužen Milorad Stričević, načelnik bezbednosti pri štabu TO Dalj i samozvani pukovnik blizak SDG.⁸⁰ Stričević i njegovi pomoćnici Branko Gojsović i Đorđe Milovanović zvan Đordila iz tzv. „Svemirske policije“ pri TO Dalj privodili su nesrpske stanovnike Dalja, saslušavali ih i maltretirali. Čuvari u zatvoru, među kojima su bili pripadnici TO, kao i rezervisti iz Prigrevice, tukli su i mučili pritvorenike. U zatvor je dolazio i Arkan, u čijem prisustvu su pritvorenici prebijani metalnom stolicom.⁸¹ U nekoliko navrata,

19

76 U akciji u Laslovu su poginuli Slobodan Jocić i Mirko Lavadinović, a Srđan Cvetković i Dušan Marković su zarobljeni rano ujutro 4. septembra 1991. godine. Cvetković i Marković su ubijeni nakon zarobljavanja. Posle nekoliko dana pregovora, tela Jocića, Lavadinovića, Cvetkovića i Markovića razmenjena su za sveštenika i četiri časne sestre koje je zarobila SDG. Izjava svedoka D. K. data FHP-u, avgust 2009. godine; Ratni izveštaj o aktivnostima srpske dobrovoljačke vojske, dok. pred. br. 00658, *Mrkšić i dr.*, str. 7; „Arkan na položaju“, *Duga* br. 457, avgust 1991; „Otac nastavio sinovljev put“, *Dnevnik*, 11. decembar 1991. godine; „Tomas Hejli je video istinu“, *Ilustrovana politika*, 17. septembar 1991. godine; „Zarobljeni pa masakrirani“, *Večernje novosti*, 8. septembar 1991. godine; „Razobličena montaža nemačke TV“, *Politika*, 17. septembar 1991. godine.

77 Izvod iz video-snimka Arkana i njegovih ljudi u restoranu, dok. pred. br. P568.6, *Milošević*; Video-prilog „Arkan u Laslovu i Erdutu“, dok. pred. br. P01093, *Stanišić i Simatović*.

78 NIN, 13. septembar 1991. godine, navedeno prema: *Vukovarska tragedija 1991*, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, str. 79–80.

79 Informacija o oružanom sukobu kod s. Dalj od 9. avgusta 1991. godine, dok. pred. br. 1D00777, *Stanišić i Simatović*; Stanica milicije Dalj nalazila se u prostorijama nekadašnje zadruga.

80 Informacija – neovlašćena ubistva zarobljenih pripadnika ZNG i drugih lica od 18. oktobra 1991. godine, dok. pred. br. 00718, *Mrkšić i dr*; Stričević je ubijen 1992. godine. Njegovi posmrtni ostaci su nađeni u Daljskom ataru – videti u: Svedočenje Gordane Rakić pred MKSJ u predmetu *Hadžić* od 20. novembra 2012. godine, str. 1526; Svedočenje Višnje Bilić pred MKSJ u predmetu *Hadžić* od 11. aprila 2013. godine, str. 3837–3839.

81 Izjava svedoka Luke Šutala, dok. pred. br. P00301, *Stanišić i Simatović*, par. 39, 41.

Željko Ražnatović Arkan i pripadnici SDG odveli su više pritvorenika iz zatvora u Dalju⁸², o čemu je Pokrajinski SUP Vojvodine imao saznanja.⁸³

Prvo izvođenje se dogodilo 21. septembra 1991. oko 18 sati, kada su u zatvor, u pratnji dvadesetak naoružanih lica, došli Goran Hadžić i Željko Ražnatović Arkan i tražili da se oslobode dva zatočenika. Tada su pušteni Slavko Palinkaš iz Aljmaša i Luka Šutalo iz Erduta. Potom su pripadnici SDG izveli 11 zatočenika.⁸⁴ Komandir SM Dalj je dva dana kasnije sačinio službenu belešku o odvođenju sledećih lica: **Ivan Zelember** (1934), **Zoran Anđel** (1967), **Čedomir Predojević** (1954), **Dražen Štimec** (1970), **Željko Filipčić** (1966), **Darko Kušić** (1968), **Ivan Forjan** (1951), **Pavao Zemljak** (1934), **Vladimir Zemljak** (1967) i **Haso Brajić** (1933).⁸⁵ Odvedeni zatočenici su ubijeni na nepoznatoj lokaciji. Posmrtni ostaci deset žrtava ekshumirani su iz masovne grobnice u selu Čelije 23. februara 1998. godine. Obdukcijom je utvrđeno da su uzrok smrti strelne rane ili rane prouzrokovane eksplozivom.⁸⁶ Među licima koja su iz stanice u Dalju odveli pripadnici SDG bio je i **Pavle Beck** (1957), koji je ubijen na nepoznatoj lokaciji u oktobru 1991. godine. Njegovo telo pronađeno je u bunaru u Daljskom ataru u oktobru 1998. godine.⁸⁷

82 Odvođenje i ubistvo zatočenika u Dalju bilo je deo optužnica Tužilaštva MKSJ protiv Gorana Hadžića, Stanišića i Simatovića i Slobodana Miloševića. Videti u: Druga izmenjena optužnica Tužilaštva MKSJ protiv *Gorana Hadžića* od 22. marta 2012. godine, dodatak I; Treća izmenjena optužnica Tužilaštva MKSJ protiv *Stanišića i Simatovića* od 9. jula 2008. godine, par. 36–37; Druga izmenjena optužnica Tužilaštva MKSJ protiv *Slobodana Miloševića* od 23. oktobra 2002. godine, dodatak I; Takođe, Policijska uprava osječko-baranjska je u julu 2009. godine za zločine počinjen na području Dalja, Aljmaša i Erduta podnela krivičnu prijavu protiv komandanta 51. mehanizovane brigade, generala Enesa Tase. Taso je preminuo 2018. godine. Prijavljen za ratne zločine počinjene 1991. godine na području Dalja, Erduta i Aljmaša, Policijska uprava osječko-baranjska RH, 22. jula 2009. godine, videti: <https://osjecko-baranjska-policija.gov.hr/vijesti/14036>, pristupljeno 28. juna 2022. godine; Umro general Enes Taso, RTS, 13. avgusta 2018. godine, videti: <https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/drustvo/3227997/umro-general-enes-taso.html>, pristupljeno 28. juna 2022. godine.

83 O odvođenju i ubistvima zatočenika u Dalju Pokrajinski SUP APV – odeljenje SDB je već 15. oktobra 1991. godine imao informacije, videti – Informacija, odeljenje SDB, Pokrajinski SUP APV, 15. oktobar 1991. godine, dok. pred. br. P00334, *Stanišić i Simatović*; Dva dana kasnije, odeljenje SDB Pokrajinskog SUP-a izveštava da je oko 300 pripadnika TO Dalj protestovalo zbog situacije u Dalju, zbog proizvoljnog hapšenja i mučenja zatvorenika, kao i zbog maltretiranja lokalnih Srba. Pripadnicima TO Dalj se obratio i Arkan, koji je rekao da je pobio zatočenike iz Dalja i da „jedino je možda sporan način likvidacije i ništa drugo“, videti u: Informacija, odeljenje SDB, Pokrajinski SUP APV, 15. oktobar 1991. godine, dok. pred. br. P00335, *Stanišić i Simatović*.

84 Svedočenje Luke Šutala pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 28. avgusta 2003. godine, str. 25578–25580. Službena beleška – predaja zatvorenika iz SM Dalj od 23. septembra 1991. godine, dok. pred. br. P375.1, *Milošević*; Neovlašćena ubistva zarobljenih pripadnika ZNG i drugih lica, OB, 18. oktobar 1991. godine, dok. pred. br. 00718, *Mrkšić i dr.*

85 Službena beleška – predaja zatvorenika iz SM Dalj od 23. septembra 1991. godine, dok. pred. br. P375.1, *Milošević*; Lista žrtava iz Dalja, dok. pred. br. P01840, *Stanišić i Simatović*.

86 Ažurirani izveštaj u predmetu Tužitelj protiv Jovice Stanišića i Franka Simatovića, Uprava za zatočene i nestale, dok. pred. br. P00597, *Stanišić i Simatović*, str. 79; Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. maja 2013. godine, par. 414.

87 Službena beleška – predaja zatvorenika iz SM Dalj od 23. septembra 1991. godine, dok. pred. br. P375.1, *Milošević*; Obdukcijski izveštaj – Pavle Beck, dok. pred. br. P00774.B, *Stanišić i Simatović*; Ažurirani izveštaj u predmetu Tužitelj protiv Jovice Stanišića i Franka Simatovića, Uprava za zatočene i nestale, dok. pred. br. P00597, *Stanišić i Simatović*, str. 79.

Drugo izvođenje zatočenih civila dogodilo se u noći između 4. i 5. oktobra 1991. godine. Četvrtog oktobra, oko 21 sat, u Stanicu milicije došao je Milorad Stričević u pratnji Dragoljuba Trbića, Đorđa Milovanovića, Branka Gojsovića i još jednog neidentifikovanog starijeg muškarca. Odmah su započeli ispitivanje zatočenika. Oko 23.45 došao je Željko Ražnatović s još dvadesetak svojih ljudi u vojnom kamionu marke TAM, pincgaueru i džipu-kombiju. Arkan je ušao u stanicu, a pripadnici SDG su ostali ispred stanice, s repetiranim oružjem. Zatim se predstavio, rekavši da je on komandant TO, te da traži Milorada Stričevića, a potom su on i još petorica ušli u prostoriju gde se nalazio Stričević. Iz prostorije su nakon toga izašli Dragoljub Trbić, Đorđe Milovanović, Branko Gojsović i neidentifikovani stariji muškarac, a Stričević i pripadnici SDG dovodili su zatočenike na ispitivanje. U toku ispitivanja, čule su se reči: „Hajde ti, gardista i mupovac“, kao i zvuci udara nekog predmeta o sto. Oko 00.40, trojica odabranih zatočenika su izneli ukupno 12 tela, koja su utovarili na kamion, a onda su i oni naterani da se ukrcaju u kamion. Kamion s telima i trojicom zatočenika odvezli su Stričević i njegovi ljudi u nepoznatom pravcu. Posle nekog vremena, Arkan se sa svojim vojnicima vratio u Stanicu milicije da proveri da li su prostorije čiste, a kada je dobio potvrđan odgovor od policajaca Srboslava Mihajlovića i Predraga Blagojevića, otišao je. Istovremeno su otišli i Dragoljub Trbić, Đorđe Milovanović, Branko Gojsović i neidentifikovani stariji muškarac.⁸⁸

Komandir SM Željko Čizmić je tokom 5. oktobra 1991. godine sačinio potvrdu o Stričevićevom preuzimanju ukupno 26 zatočenika iz SM, kao i službenu belešku o događajima od prethodne noći u kojoj je konstatovano da u pritvoru više nema jednog broja zatočenika.⁸⁹

U toku noći 4. na 5. oktobar 1991. godine, Željko Ražnatović Arkan, nekoliko pripadnika SDG i Stričević ubili su najmanje 26 lica. To su: **Ernest Bača** (1956), **Josip Balog** (1945), **Mile Grbešić** (1962), **Elvis Hadžić** (1973), **Zvonko Mlinarević** (1958), **Ranko Soldo** (1947), **Franjo Mesarić** (1953), **Mihajlo Šimon** (1937), **Josip Mikec** (1954), **Marin/Marinko Šomodvarac** (1946), **Rudolf Jukić** (1964), **Mihalj Tolaš** (1934), **Pavao/Pavo Šarac** (1936), **Đorđe Radaljević** (1965), **Vinko Oroz** (1967), **Petar/Pero Rašić** (1946), **Janoš Šileš** (1957), **Stanislav Strmečki** (1974), **Ivica Krkalo** (1958), **Tibor Šileš** (1963), **Danijel Tomičić** (1929), **Petar/Pero Milić** (1943), **Ileš Lukač** (1945), **Karlo Raić** (1932), **Zlatko Rastija** (1971) i **Ivan Tomičić** (1929).⁹⁰

Tela zatočenika bila su bačena u Dunav na mestu zvanom *Jama*. Posmrtni ostaci 23 žrtve ekshumirani su na području opštine Vukovar i u Srbiji. Uzrok smrti kod većine žrtava je bio pucanj u glavu.⁹¹

88 Službena beleška br. 44/91 od 5. oktobra 1991. godine, dok. pred. br. P375.2, *Milošević*.

89 Potvrda o preuzimanju zatvorenika od 5. oktobra 1991. godine, dok. pred. br. P00315, *Stanišić i Simatović*; Službena beleška br. 44/91 od 5. oktobra 1991. godine, dok. pred. br. P375.2, *Milošević*.

90 Prvostepena presuda MRMKS u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. juna 2021. godine, par. 126.

91 Ažurirani izveštaj u predmetu Tužitelj protiv Jovice Stanišića i Franka Simatovića, Uprava za zatočene i nestale, dok. pred. br. P00597, *Stanišić i Simatović*, str. 80–81; Izjava zaštićenog svedoka, dok. pred. br. P0002, *Stanišić i Simatović*, str. 6.

Pripadnici SDG su u oktobru 1991. godine iz zatvora u Dalju odveli i **Matiju Huma** (1942) iz Aljmaša. Njegovi posmrtni ostaci ekshumirani su u Dalju na katoličkom groblju 1998. godine.⁹²

Tenja

Pripadnici JNA su 11. oktobra 1991. godine otkrili grupu vojnika ZNG na putu između Klise i Tenje. Došlo je do kraće borbe, a potom se grupa od 12 pripadnika 3. gardijske brigade ZNG predala JNA. Ubrzo po zarobljavanju, pripadnici JNA ubili su komandanta voda Vjekoslava Šetku, dok su preostalih 11 zarobljenih vojnika odveli prema Klisi. Pripadnici JNA su zarobljenima vezali ruke na leđima, udarali ih pendrecima i simulirali streljanje. Nakon toga su ih podelili u dve grupe. Šest zarobljenih vojnika odvedeno je najpre u Bijelo Brdo, a potom u Bogojevo. Ti vojnici su predati 12. bataljonu vojne policije.⁹³

Dругу групу, у којој су били **Franjo Čalušić** zvanі Čalton, **Zdenko Bašurić**, **Željko Hertarić**, **Darko Popić** (1962) i **Zdenko Stepić** preuzeli su pripadnici SDG. Prema izjavi zaštićenog svedoka C-015, vojnici JNA su zarobljene predali oficirima SDG Mihajlu Ulemeku i Marku Pejiću, koji su ih odvezli u pravcu Erduta.⁹⁴ Prema informacijama do kojih je krajem 1991. godine došao Organ bezbednosti 1. vojne oblasti (OB 1. VO), **Franjo/Franju Čalušića** zvanog Čalton ubio je pripadnik SDG Bogdan Hajduković zvanі Burence hicem iz pištolja u potiljak.⁹⁵

Sedam dana nakon odvođenja Čalušića i drugih, OB 1. VO je izvestio da su između sela Vera i ekonomije Marinovci u kukuruzima otkrivena četiri leša i da pripadaju zarobljenim pripadnicima ZNG. Leševi ubijenih su ponovo pokopani po naređenju Željka Čizmića, komandira SM Dalj.⁹⁶

92 Izjava svedoka Zlatka Antunovića, dok pred. br. D00001.B, *Hadžić*, str. 4; Lista pronađenih u masovnim grobnicama u Dalju, dok pred. br. P01507, *Hadžić*, str. 1.

93 Iz ove grupe je na putu od Bijelog Brda prema Bogojevu ubijena jedna osoba, a ostali su odvedeni u logore u Srbiji. Za ovaj incident Okružno javno tužilaštvo u Osijeku je 1993. godine podiglo optužnicu protiv tri pripadnika srpskih snaga za ratni zločin protiv ratnih zarobljenika. Postupak je vođen u odsustvu optuženih. Tužilaštvo ih je teretilo za mučenje i ubistva zarobljenika. Presudom Županijskog suda u Osijeku, Josip Budimčić, Branko Stoisavljević i Stevo Stoisavljević su proglašeni krivim za mučenje i ubijanje zatočenika. Vrhovni sud RH je vratio predmet na ponovno suđenje. Ponovljeni postupak je takođe vođen u odsustvu optuženih, a Županijski sud u Osijeku ih je 1996. godine proglasio krivim i Budimčić, Branko Stoisavljević i Stevo Stoisavljević osuđeni su na kazne zatvora od 15 godina. Hrvatska je 2001. godine tražila od Kanade izručenje Josipa Budimčića, što je 2008. godine Kanada odbila smatrajući da nema dovoljno dokaza da je počinio ratni zločin. Videti: Zločin u Bijelom Brdu, Bogojevu i drugim mjestima Istočne Slavonije (opt. Josip Budimčić i dr.), Dokumenta, <https://documenta.hr/novosti/zlocin-u-bijelom-brdu-bogojevu-i-drugim-mjestima-istocne-slavonije-opt-josip-budimcic-i-dr/>; Josip Budimcic (Reasons and Decision), Canada: Immigration and Refugee Board of Canada, <https://www.refworld.org/cases,IRBC,49620e152.html>; Informacija – neovlašćena ubistva zarobljenih pripadnika ZNG i drugih lica od 18. oktobra 1991. godine, dok. pred. br. 00718, *Mrkšić i dr.*

94 Izjava zaštićenog svedoka, dok. pred. br. P00002, *Stanišić i Simatović*, str. 5; Svedočenje zaštićenog svedoka C-015 pred MKSJ od 30. juna 2009. godine u predmetu *Stanišić i Simatović*, str. 1714.

95 Delatnost pripadnika paravojne formacije u Erdutu pod komandom Ražnatović Željka Arkana, OB, 31. decembar 1991. godine, dok. pred. br. P01647, *Stanišić i Simatović*.

96 FHP je 7. decembra 2022. godine uputio zahtev Upravi za zatočene i nestale Ministarstva hrvatskih branitelja za informacijama o ekshumaciji i identifikaciji navedenih lica. Uprava za zatočene i nestale je u svom odgovoru od 21. decembra navela da takvi podaci nisu javno dostupni; Informacija – neovlašćena ubistva zarobljenih pripadnika ZNG i drugih lica od 18. oktobra 1991. godine, dok. pred. br. 00718, *Mrkšić i dr.*

Lužac

Po naređenju komande 12. korpusa JNA, u ranim jutarnjim časovima 1. novembra 1991. godine, združene snage JNA, TO i dobrovoljačke jedinice, među kojima je bila i SDG, izvršile su napad na naselje Lužac kako bi se presekle snage ZNG i MUP-a Hrvatske iz Borova naselja u Vukovara.⁹⁷

Željko Ražnatović Arkan je bio uključen u planiranje napada na Lužac i krajem oktobra 1991. godine bio je na izvidanju nedaleko od Đergaj šume s majorom Milenkom Lukićem, komandantom 2. mehanizovanog bataljona 51. mehanizovane brigade (2. mb 51. mbr), koji je bio direktno zadužen za napad, i drugim oficirima brigade. Pre napada, Arkan i jedan od majora SDG prisustvovali su sastanku u školi u Bršadinu, gde su jedinicama podeljeni zadaci.⁹⁸

U napadu na Lužac učestvovali su delovi 51. mbr JNA, delovi lake pešadijske brigade (lpbr) Kragujevac, SDG i TO Bršadin.⁹⁹ Tokom napada, tenkovska četa 2. mb pružala je podršku pripadnicima SDG.¹⁰⁰

Navedene jedinice su se 31. oktobra 1991. godine rasporedile u selo Bobota, a u ranim jutarnjim časovima narednog dana prošle su oklopnim vozilima kroz Bršadin, dok je Arkan predvodio pešadiju sastavljenu od pripadnika SDG i naoružanih teritorijalaca. U prepodnevnom časovima 1. novembra 1991. godine, 1. mč 2. mb je otvorila tenkovsku vatru prema naselju Lužac kako bi obezbedila pripremu za napad SDG. Ubrzo su postavili pontonski most preko reke Vuke i obezbedili ga, omogućivši pešadijskim jedinicama da napreduju ka Lušcu. Tokom dana je SDG s jedinicama JNA zauzela Lužac.¹⁰¹

23

Komandir 1. mč Aleksandar Filković je Tužilaštvu MKSJ dao izjavu u kojoj je naveo da se nakon zauzimanja Lušca, u noći 1/2. novembar, u selu čulo zapomaganje i plač. On nije te noći napuštao položaj, ali, prema njegovim saznanjima, čuo se plač žena i dece koji su izvlačeni iz podruma u Lušcu.

97 Naređenje Op. br. 1 od 30. oktobra 1991. godine, komanda 12. K, dok. pred. br. P03295, *Stanišić i Simatović*; Svedočenje zaštićenog svedoka C-057 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 27. novembra 2003. godine, str. 29821.

98 Na izvidanju kod Đergaj šume bili su i načelnik štaba 51. mbr potpukovnik Zoran Jovanović, komandir tenkovske čete kapetan Tomislav Mrčela, komandir minobacačke baterije 120 mm kapetan Željko Naglić i komandir 1. mč 2. mb Aleksandar Filković; Izjava svedoka Aleksandra Filkovića, dok. pred. br. P02093.1, *Hadžić*, par. 42–47; Struktura 51. mehanizovane brigade i napad na Lužac, dok. pred. br. P00367.B, *Stanišić i Simatović*, str. 3.

99 Struktura 51. mehanizovane brigade i napad na Lužac, dok. pred. br. P00367.B, *Stanišić i Simatović*, str. 3; Izjava svedoka Aleksandra Filkovića, dok. pred. br. P02093.1, *Hadžić*, par. 44, 49–55.

100 Izjava svedoka Aleksandra Filkovića, dok. pred. br. P00857, Šešelji, par. 49; Struktura 51. mehanizovane brigade i napad na Lužac, dok. pred. br. P00367.B, *Stanišić i Simatović*, str. 3.

101 Izjava svedoka Aleksandra Filkovića, dok. pred. br. P00857, Šešelji, par. 49; Svedočenje zaštićenog svedoka C-057 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 27. novembra 2003. godine, str. 29826–29827. Komandant Novosadskog korpusa Andrija Biorčević je u intervjuu 1995. godine govorio o ulozi SDG u zauzimanju Lušca: „SDG je upadom u Lužac i njegovim zauzimanjem ubrzala proboj glavnine snaga ka Drvo-kombinatu i izlaz na desnu obalu Dunava“, videti u: General Biorčević, Spreman za suđenje u Hagu, *Intervju*, 10. mart 1995. godine, dok. pred. D01192, *Stanišić i Simatović*.

Filković je sutradan video Arkana kako puca i ubija jednog neidentifikovanog dečaka, starosti između 15 i 16 godina, koji je vikao: „Živela Hrvatska“, dok su ga dva pripadnika SDG vodila ka njemu.¹⁰²

U napadu na naselje Lužac 1. i 2. novembra 1991. godine stradalo je najmanje 17 lica, među kojima 7 civila.¹⁰³

Erdut

U prvoj polovini novembra 1991. godine, pripadnici SDG i Saveta za nacionalnu bezbednost (SNB) SAO SBZS prisilno su priveli više muškaraca u Centar za obuku, gde su ih ispitivali, tukli i potom ubili. Zatočenike je ispitivao Milorad Stričević, a prisutni su bili Željko Ražnatović Arkan, Stojan Novaković Cope i Nebojša Đorđević Šuca. Dva arkanovca su dovodila jednog po jednog zatvorenika na ispitivanje. Zatvorenici su morali da kleknu i da stave ruke na leđa. Na svako „Ne znam“ prilikom ispitivanja, Šuca bi udario zatvorenika bejzbol palicom. Zatočenike je tukao i Arkan.¹⁰⁴

U Centru za obuku su 9. novembra ili približno tog datuma ubijeni **Josip Bence** (1925), **Palko/Pavao Bereš** (1927), **Antun Kalozi** (1929), **Nikola Kalozi** (1951), **Nikola Kalozi** (1922), **Ivan Mihaljev** (1955), **Franjo Pap** (1934), **Mihajlo Pap** (1966), **Stjepan Senaši** (1935) i **Josip Senaši** (1967). Posmrtni ostaci devet žrtava su ekshumirani u Čelijama, dok su posmrtni ostaci Franje Papa ekshumirani u Daljskom ataru. Žrtve su pronađene s frakturama lobanje, ranama od metaka i povredama glave načinjenim tupim oružjem.¹⁰⁵

24

U danima nakon 9. novembra 1991. godine, Mihajlo Ulemek, pripadnik SDG, došao je u štab SNB i zahtevao da se preduzme nešto povodom Julijane Pap, meštanke Erduta, koja se raspitivala o svom suprugu Franji. Sledećeg dana, Julijana Pap je privedena u policijsku stanicu u Erdutu, gde joj je rečeno da se više ne raspituje o suprugu. Nekoliko dana kasnije, ponovo je privedena, a potom su je pripadnici SNB odveli do njene kuće, gde su joj rekli da će u zamenu za novac moći da vidi muža. **Julijana Pap** (1941), njen sin **Franjo Pap** (1960) i snaja **Natalija Rakin** (1970) dali su novac pripadnicima SNB i krenuli s njima u pravcu Borovog Sela. Nedaleko od Lovačkog doma u naselju Savulja, pripadnici SNB

102 Komandir 1. mč 51. mbr Aleksandar Filković je svedočio pred MKSJ u predmetu *Milošević* 27. novembra i 2. decembra 2003. godine kao zaštićeni svedok C-057. Njegova izjava je prihvaćena kao dokazni predmet u predmetima *Milošević* (P607.1A), *Hadžić* (P02093.1), *Šešelj* (P00857) i *Stanišić i Simatović* (P00357 i P00358 –izjave zatvorene za javnost). Filković je najavljen kao zaštićeni svedok VS-012 u predmetu *Šešelj*, ali je preminuo 2. juna 2007. godine, nakon čega su zaštitne mere ukinute. Videti u: Zahtev Tužilaštva za prihvatanje dokaza svedoka VS-012 na osnovu pravila 92quater i zahtev u vezi sa zaštitnim merama za svedoka VS-012 od 12. decembra 2008. godine, *Šešelj*; Dodatak izjavi zaštićenog svedoka C-057, dok pred. br. P607.1A, *Milošević*, par. 25.

103 Izvor – Documenta Centar za suočavanje s prošlošću, navedeni podaci nisu konačni, popis žrtava s ovog područja je i dalje u toku.

104 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. maja 2013. godine, par. 437–451; Ponašanje k-ta specijalnih snaga Slavonije, Baranje i Z. Srema Ražnatović Željka u Erdutu, dok. pred. br. P00130, *Hadžić*, str. 2.

105 Komisija za zatočene i nestale, Identifikacija 13. april 2000. godine P00027, *Hadžić*; Ažurirani izveštaj u predmetu Tužitelj protiv Jovice Stanišića i Franka Simatovića, Uprava za zatočene i nestale, dok. pred. br. P00597, *Stanišić i Simatović*, str. 82; Prvostepena presuda MRMKJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. juna 2021. godine, par. 127. Svedočenje zaštićenog svedoka GH-101 pred MKSJ u predmetu *Hadžić* od 22. januara 2013. godine, str. 2702–2703;

su ubili Julijanu Pap, a zatim i njenog sina i snaju, po naređenju načelnika SNB Steve Bogića, zvanog Jajo, i Mihajla Ulemeka.¹⁰⁶ Tela su bačena u obližnji bunar. Posmrtni ostaci Julijane i Franje Papa, kao i Natalije Rakin, ekshumirani su iz masovne grobnice u Borovom Selu u septembru 2000. godine.¹⁰⁷

Jedanaestog novembra 1991. godine, sedam pripadnika SDG, među kojima je bio jedan s nadimkom Crnogorac, i Milorad Stričević priveli su šest muškaraca iz Dalja i Klise u kuću nedaleko od Centra za obuku, gde su već bila smeštena dva ranije zarobljena muškarca iz Dalja i Bijelog Brda. Po dolasku, arkanovci su utvrdili da je među privedenima i Srbin Rajko Bursać, pa je on odmah pušten. Ostale privedene je čuvalo po pet pripadnika SDG u smenama. Izvodili su ih jednog po jednog na ispitivanje, a potom odvodili u podrum, gde su ih tukli. Tukli su ih Crnogorac i još jedan pripadnik SDG.¹⁰⁸ Uveče su zatočeni prebačeni u Centar za obuku, gde su ponovo ispitivani. Tokom ispitivanja, jedna žena je vodila zapisnik.¹⁰⁹

Sedam zatočenika, među kojima je bio i Stjepan Dasović, zatvoreno je u prostoriju bez prozora s metalnim vratima. Iako nisu videli druge zatočenike, čuli su da neko u blizini govori mađarski jezik. Pred vratima su stražarili pripadnici SDG. Zatočenicima nije bilo dozvoljeno da izlaze iz prostorije u koju im je donošena i hrana. Nuždu su vršili u jednoj kanti. Trećeg dana po zatvaranju, Stjepan Dasović i njegov brat su pušteni na intervenciju rodbine iz Srbije.¹¹⁰ Preostali zatočenici – **Jakob Barbarić** (1935), **Toma Curić** (1937), **Josip Debić** (1946), **Ivan Kučan** (1947) i **Josip Vaniček** (1951) – ubijeni su u Centru ili u blizini nakon 14. novembra 1991. godine. Tela ubijenih su ekshumirana iz masovne grobnice u Čelijama.¹¹¹

25

Dvadeset petog decembra 1991. godine ili približno tog datuma, pripadnici SDG i lokalni pripadnici policije, među kojima su bili Gojko Drinić i Tihomir Ivošević, odveli su na ispitivanje u Centar za obuku nekoliko lica mađarske i hrvatske nacionalnosti, među kojima je bilo i žena.¹¹² Zatočenike je ispitivao Milorad Stričević. Narednog dana, pripadnici SDG su u Centru za obuku pretukli i ubili

106 Prvostepena presuda MRMKS u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. juna 2021. godine, par. 128.

107 Uprava za zatočene i nestale, dok. pred. br. P00597, *Stanišić i Simatović*, str. 82.

108 Izjava svedoka Stjepana Dasovića, dok. pred. br. 482A, *Milošević*, par. 9–14; Zaštićeni svedok u predmetu *Stanišić i Simatović* u svojoj izjavi navodi da je Mihajlo Ulemek obavestio Arkana da u blizini aerodroma u Klisi žive Hrvati Barbarić, Debić, Curić, Vaniček i Kučan, nakon čega su navedena lica uhapšena i odvedena u Centar za obuku u Erdutu, videti u: Zaštićeni svedok, dok. pred. br. P0002, *Stanišić i Simatović*, str. 5.

109 Izjava svedoka Stjepana Dasovića, dok. pred. br. 482A, *Milošević*, par. 16–22.

110 *Ibid.*

111 Ažurirani izveštaj u predmetu Tužitelj protiv Jovice Stanišića i Franka Simatovića, Uprava za zatočene i nestale, dok. pred. br. P00597, *Stanišić i Simatović*, str. 83; Prvostepena presuda MRMKS u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. juna 2021. godine, par. 132–133.

112 Izjava Zlatka Antunovića, dok. pred. br. D00001.B, *Hadžić*, str. 4; Izjava Jasne Balog Mihajlović, dok. pred. br. P481A, *Milošević*, par. 7; Izjava Stane Albert, dok. pred. br. P00074.B, *Stanišić i Simatović*, str. 2–3.

Mandu Maj (1933) i **Josipa/Juru Zoretića** (1951). Posmrtni ostaci ubijenih pronađeni su u grobnici u Daljskom ataru.¹¹³

Željko Ražnatović Arkan je, u pratnji četiri čoveka, 17. marta 1992. godine došao u kuću Marije Senaši u Dalj Planini i oduzeo joj ključ od porodične kafane. Njena kuća je više puta opljačkana, a ona pretučena. Senaši je tražila zaštitu od pripadnika vojske.¹¹⁴ Približno 3. juna 1992. godine, **Marija Senaši** (1937) je nestala dok se na biciklu vraćala kući, ka Dalj Planini. Pripadnici SNB su, postupajući po naređenju Mihajla Ulemeka, zatočili Mariju Senaši u podrumu jedne kuće na putu između Erduta i Aljmaša, nakon čega je ubijena.¹¹⁵ Posmrtni ostaci Marije Senaši ekshumirani su u septembru 2000. godine iz bunara u Dalj Planini.¹¹⁶

Početkom aprila 1992. godine, pripadnici SDG i naoružani uniformisani muškarci s maskama na licu okupili su najmanje 90 prevashodno starijih meštana Erduta hrvatske i mađarske nacionalnosti, koje su potom u dva autobusa prevezli za Sarvaš, nedaleko od linije razdvajanja srpskih i hrvatskih snaga. U Sarvašu su ljudi iskrncani iz autobusa i rečeno im je da idu pešice prema hrvatskim vojnicima.¹¹⁷

U noći 6/7. mart 1993. godine, u Centar za obuku pripadnici SDG su priveli, pa zatim saslušavali i fizički zlostavljali dva pripadnika MUP-a RSK, dva carinika i ženu zaposlenu na carini, dva pripadnika SVK i jednu ženu iz Erduta pod optužbama da su se bavili švercom i prodajom oružja pripadnicima Ruskog bataljona UNPROFOR-a. Privedeni su pušteni nakon ispitivanja. U fizičkom zlostavljanju, prilikom kog su privedeni zadobili teške telesne povrede, učestvovao je Mihajlo Ulemek.¹¹⁸

Prikrivanje zločina

Zaštićeni svedok B-071 je na suđenju Miloševiću ispričao da je kao pripadnik radnog voda SDG 1996. godine učestvovao u zatrpavanju grobnice u bunaru nedaleko od Erduta.¹¹⁹ Prema njegovom

113 Ažurirani izveštaj u predmetu Tužitelj protiv Jovice Stanišića i Franka Simatovića, Uprava za zatočene i nestale, dok. pred. br. P00597, *Stanišić i Simatović*, str. 84; Prvostepena presude MRMKS u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. juna 2021. godine, par. 134–136; U grobnici u Daljskom ataru su pronađeni i posmrtni ostaci Andrije Matina, Franje Pittla, Stjepana Tešenca, Nikole Matoševića i Andrije Šimeka. Iako postoje indicije da su navedena lica takođe bila zatočena u Centru za obuku u Erdutu, pretresna veća MKSJ i MRMKS nisu mogla sa sigurnošću da utvrde okolnosti njihovog stradanja – videti u: Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. maja 2013. godine, par. 480–481, i Prvostepena presuda MRMKS u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. juna 2020. godine, par. 135.

114 Neka razmatranja u vezi delovanja Arkana, UB, 14. septembar 1992. godine, dok. pred. br. P01887, *Hadžić*, str. 4; Izjava Boriške Kalozi, dok. pred. br. P01571, *Hadžić*, str. 12.

115 Prvostepena presuda MRMKS u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. juna 2021. godine, par. 129 i 131.

116 Izveštaj o identifikaciji posmrtnih ostataka i okolnosti smrti Marije Senaši, dok. pred. br. P00936, *Stanišić i Simatović*; Ažurirani izveštaj u predmetu Tužitelj protiv Jovice Stanišića i Franka Simatovića, Uprava za zatočene i nestale, dok. pred. br. P00597, *Stanišić i Simatović*, str. 82.

117 Izjava Stane Albert, dok. pred. br. P00074.B, *Stanišić i Simatović*, str. 4; Izjava Zlatka Antunovića, dok. pred. br. D00001.B, *Hadžić*, str. 4; Dodatak izjavi Zlatka Antunovića, dok. pred. br. P01800.B, *Stanišić i Simatović*, par 9; Svedočenje zaštićenog svedoka GH-101 pred MKSJ u predmetu *Hadžić* od 22. januara 2013. godine, str. 2723–2724.

118 Informacija CRDB Novi Sad, 15. mart 1993. godine, dok. pred. br. P00106, *Hadžić*.

119 Svedočenje zaštićenog svedoka B-071 u predmetu *Milošević* od 2. aprila 2003. godine, str. 18403–18404.

svedočenju, kapetan SDG Vlado Vukotić preneo je kapetanu Svetozaru Pejoviću Peji da treba da nađe šest do deset ljudi za specijalan zadatak. Pejović je potom rekao Radomiru Trojanoviću da uzme lopate i pijuke i da će on njega i druge odvesti na izvršenje zadatka. Po dolasku na lokaciju, Trojanović je dovedenim pripadnicima SDG rekao da moraju da zatrpuju grobnicu i da je zakamufliraju tako da se ne vidi.¹²⁰

Prema izjavi zaštićenog svedoka C-015, pripadnici SDG su neutvrđenog datuma 1995. godine zatvorili Tordince i proterali ruski bataljon UNPROFOR-a, te ekshumirali oko 200 tela iz masovne grobnice i odvezli ih u nepoznatom pravcu. U premeštanju posmrtnih ostataka – po naređenju Bore Ivanovića, tadašnjeg komandanta Novosadskog korpusa – učestvovali su i lokalni Srbi. Zaštićeni svedok C-015 u svojoj izjavi navodi da bi se grobnica mogla nalaziti nedaleko od Tordinaca, kod lokaliteta zvanog *Rupe*.¹²¹ Na području Tordinaca pronađene su tri masovne i veći broj pojedinačnih grobnica, iz kojih su ekshumirani posmrtni ostaci 39 osoba, a za većim brojem žrtava i dalje se traga.¹²²

Severna Dalmacija

U drugoj polovini januara 1993. godine, SDG se uključila u borbe na području Dalmacije. Dolazak SDG organizovao je Milan Milanović Mrgud na zahtev Milana Martića, koji je tražio pomoć od vlasti SAO SBZS nakon otpočinjanja napada Hrvatske vojske na područje Ravnih Kotara i Maslenice.¹²³ Po dolasku u Knin, odbili su da budu smešteni u kasarni, a potom se više od 500 pripadnika SDG smestilo u hotel *Asseria* u Benkovcu.¹²⁴

Garda je 31. januara bila angažovana na pravcu napada Perića glava – selo Paljuv, zatim u napadu na Novigrad kao deo novoformirane Operativne grupe 1.¹²⁵ U narednih mesec dana, učestvovali su u borbama u Kašiću, na Malom Alanu i u Škabrnji.

27

120 Zaštićeni svedok B-071 svedočio je i u drugim predmetima o ovom događaju: Svedočenje zaštićenog svedoka RFJ-129 pred MRMKS u predmetu *Stanišić i Simatović* od 5. jula 2018. godine, str. 2–3.

121 Izjava zaštićenog svedoka C-015, dok. pred. br. P00002, *Stanišić i Simatović*, str. 8; Izjava svedoka D. K. data FHP-u, avgust 2009. godine.

122 Uprava za zatočene i nestale, odgovor br. 522-05/1-22-2 od 25. oktobra 2022. godine.

123 Svedočenje Stojana Novakovića pred MRMKS u predmetu *Stanišić i Simatović* od 7. oktobra 2020. godine, str. 29; Svedočenje Ace Drača pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 1. februara 2012. godine, str. 16789.

124 Svedočenje Ace Drača pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 1. februara 2012. godine, str. 16373; Transkript TV intervjua sa Željkom Ražnatovićem, jul 1994. godine, dok. pred. br. P648.A, *Krajišnik*, str. 14; U maju 1993. godine, na sednici Vlade RSK deo rasprave se ticao i štete napravljene u hotelu u Benkovcu za vreme boravka SDG, videti u: Zapisnik sa 46. redovne sednice Vlade RSK od 13. maja 1993. godine, dok. pred. br. P03083, *Hadžić*, str. 7–8.

125 Naređenje za dalja dejstva, komanda 1. OG str, pov. br. 38-89, 31. januar 1993. godine, dok. pred. br. D00621, *Stanišić i Simatović*.

U početku, komande vojnih i policijskih jedinica RSK izveštavaju o dobrom uticaju koji je dolazak SDG na to područje imao na borbeni moral jedinica¹²⁶, međutim, vrlo brzo jedinice počinju da izveštavaju o problematičnom ponašanju pripadnika SDG.

Komandant GŠ SVK je 12. februara 1993. godine uputio Arkanu dopis u kom navodi da je „najpoželjnije u ovom trenutku povući puk. Ulemeka iz Obrovca“, a kao razlog za to se navodi da se deo SDG s Mihajlom Ulemekom na čelu po dolasku na područje Obrovca upetljao u lokalne sukobe i nije angažovan u borbi, što je njihov osnovni zadatak.¹²⁷ Bezbednosno-obaveštajni organ GŠ SVK je 20. februara izvestio da pripadnike SDG ne interesuje odbrana teritorije, „već zauzimanje Zadra radi pljačkanja tamošnjih banki, zlata i deviza“.¹²⁸

Komanda 15. korpusa, stacioniranog na području Gračaca, navodi da se dolaskom oko 200 pripadnika SDG u sastav 9. mtbr situacija pogoršala. „[P]risustvo Arkana sa njegovim borcima, njihova hrabrost, odvažnost i izdržljivost uliva poverenje i motiviše ostali borački sastav s jedne strane, ali njihovo ponašanje, privilegije i strahopoštovanje koje ulivaju otvorenim fizičkim maltretiranjem pojedinih boraca i starešina dovodi do otvorenog nezadovoljstva što može izazvati otvorene sukobe i šire eskalacije. Deo komande brigade je prihvatilo ovakvo nastrano ponašanje, što kod boraca izaziva strah od 'Arkanizacije' i moglo bi imati negativne posledice.“¹²⁹

Dvadeset prvog februara 1993. godine, naredbom komandanta Glavnog štaba SVK Mile Novakovića i ministra unutrašnjih poslova RSK Milana Martića, Željku Ražnatoviću Arkanu i pripadnicima SDG zabranjen je ulaz u RSK zbog „nekorektnog ponašanja u borbama tokom januara i februara 1993. godine na području Benkovca, Obrovca i Gračaca, te maltretiranja civilnog stanovništva“.¹³⁰ Iako je već 27. februara ta naredba ukinuta, Arkan je napustio područje Dalmacije. Pripadnici Garde, njih oko 400, ostali su na položajima sve do kraja marta 1993. godine, kada su napustili jedinice SVK i povukli se u Erdut.¹³¹

126 Redovni borbeni izveštaj Komande 7. korpusa, str. pov. br. 30-62, 27. januar 1993. godine; Informacija o stanju na severno-dalmatinskom vojištu u RSK, GŠ SVK broj 01-57, 28. januar 1993. godine; Izveštaj SJB Obrovac broj 01/1-str.pov. 14/93 od 27. januara 1993. godine, dok. pred. br. P01902, *Hadžić*.

127 Dopis komandanta Mile Novakovića komandantu SDG od 12. februara 1993. godine, dok. pred. br. D01137, *Stanišić i Simatović*.

128 Bezbednosno-obaveštajni organ, str. pov. br. 43-2, 20. februar 1993. godine, dok. pred. br. P02616, *Stanišić i Simatović*.

129 Stanje bezbednosti u mobilisanim jedinicama, komanda 15. korpusa, str. pov. br. 187-2, dok. pred. br. P01191, *Stanišić i Simatović*; Dopis komandi 15. K i 4. lbr od 21. februara 1993. godine.

130 Obaveštenje SUP-ovima na području RSK, MUP broj 112/93, 21. februar 1993. godine.

131 Redovni borbeni izveštaj komande 7. korpusa str. pov. br. 30-1518 od 5. marta 1993. godine, dok. pred. br. D01558, *Stanišić i Simatović*; Dnevni borbeni izveštaj komande OG-1 str. pov. br. 133-3 od 5. marta 1993. godine.

Srpska dobrovoljačka garda u Bosni i Hercegovini

Dolazak SDG u Bosnu i Hercegovinu usledio je nakon javnog poziva Radovana Karadžića dobrovoljcima „u srpskim zemljama i svim pravoslavnim zemljama“. Poziv dobrovoljcima je uputila i Biljana Plavšić slanjem pisama Željku Ražnatoviću Arkanu, Vojislavu Šešelju, Mirku Joviću i drugima.¹³² U intervjuu datom 1994. godine, Ražnatović je istakao da je SDG u BiH došla na poziv Srpske demokratske stranke.¹³³ Poziv SDG uputili su i Ljubiša Savić zvani Mauzer, komandant Specijalne brigade VRS Garda „Panteri“, Krizni štab grada Bijeljine i Predrag Ješurić, šef SUP-a u Bijeljini.¹³⁴

Bijeljina

Pripadnici SDG su na područje Bijeljine prvi put došli u martu 1992. godine, kada su učestvovali u obuci lokalnog stanovništva bliskog SDS-u.¹³⁵

U toku noći 31. marta 1992. godine, oko 60 pripadnika SDG je iz Erduta autobusom prebačeno u Badovince, odakle su skelom prešli do sela Popovi, gde su se pridružili lokalnim snagama Mirka Blagojevića i Ljubiše Savića Mauzera koje su prethodno prošle obuku SDG.¹³⁶ Nedugo potom, autobusom su prebačeni na kilometar od centra Bijeljine, odakle su krenuli u zauzimanje grada.¹³⁷

Pripadnici SDG su se kretali u manjim grupama kako bi brže prešli ceo grad, pri čemu je svakoj grupi dodeljen lokalni Srbin kao vodič. Iako je slabo naoružano nesrpsko stanovništvo pokušalo da pruži otpor s prethodno postavljenih barikada, nakon šest do osam sati pripadnici SDG i lokalne snage stavili su grad pod svoju kontrolu postavljanjem straže ispred važnijih institucija u gradu, uključujući i bolnicu, koju su pretresli.¹³⁸

29

132 Magnetofonski snimak sa 22. sjednice NSRS, održane 23. i 24. novembra 1992. godine, str. 20–22; Svedočenje Jovana Dimitrijevića pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 17. januara 2012. godine, str. 16109; Svedočenje zaštićene svedokinje B-129 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 16. aprila 2003. godine, str. 19424–19425; Svedočenje Borislava Pelevića pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 24. januara 2012. godine, str. 16347.

133 Transkript TV intervjua sa Željkom Ražnatovićem, jul 1994. godine, dok. pred. br. P648.A, *Krajišnik*, str. 10.

134 Ljubiša Savić Mauzer (1958–2000) – član Kriznog štaba SAO Semberije i Majevice, kasnije komandant Nacionalne garde SAO Semberije i Majevice, ubrzo preimenovane u Gardu „Panteri“. Prošao je obuku SDG i Arkan mu je dodelio čin majora, videti u: Transkript TV intervjua sa Željkom Ražnatovićem, jul 1994. godina, dok. pred. br. P648.A, *Krajišnik*, str. 11; Svedočenje zaštićenog svedoka B-161 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od maja 2003. godine, str. 21053–21054.

135 Svedočenje zaštićenog svedoka B-1486 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 8. aprila 2003. godine, str. 18713–18714; Svedočenje Alije Gušalića pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 31. marta 2003. godine, str. 18259.

136 Svedočenje zaštićenog svedoka B-1738 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 17. marta 2003. godine, str. 18030–18033; Svedočenje Jovana Dimitrijevića pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 17. januara 2012. godine, str. 16100; Transkript TV intervjua sa Željkom Ražnatovićem, jul 1994. godine, dok. pred. br. P648.A, *Krajišnik*, str. 11.

137 Mirko Blagojević je bio predsednik SRS u Bijeljini, 1993. godine mu je Vojislav Šešelj dodelio titulu četničkog vojvode; Prvostepena presuda u predmetu *Krajišnik* od 27. septembra 2006. godine, par. 299; Svedočenje zaštićenog svedoka B-1738 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 17. marta 2003. godine, str. 18050.

138 Svedočenje zaštićenog svedoka B-1738 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 17. marta 2003. godine, str. 18034; 18038–18041; Izjava N. D. data FHP-u, decembar 1993. godine; U intervjuu datom u novembru 1995. godine, Mihajlo Ulemek je izjavio da je Bijeljina „kratka i lepa priča, tu je posao odrađen za osam sati, imali smo samo dvojicu ranjenih, koje je lično komandant odvezao u bolnicu“, videti u: „Srbin sam tim se dičim“, *SAM*, 21. novembra 1995. godine.

Po zauzimanju grada, na dve gradske džamije su okačili srpske zastave.¹³⁹ U jednoj od bijeljinskih džamija, naoružane pripadnike SDG, među kojima je bio Nebojša Đorđević Šuća, fotografisao je foto-reporter Ron Haviv, koji je 2. aprila 1992. godine pratio grupu boraca SDG.¹⁴⁰

U naredna dva dana grad su opkolili naoružani rezervisti, a u gradu su vladali „haos, bezvlašće i opšta panika“.¹⁴¹

Tokom zauzimanja grada pripadnici SDG su izvodili ljude iz kuća, podruma i s radnih mesta, a zatim ih privodili u prostorije Kriznog štaba, gde su ih premlaćivali. Prilikom opkoljavanja autobuske stanice, zaustavljali su civile na ulici i zatvarali ih u čekaonicu. Ispred stanice, tri ili četiri pripadnika Garde pucala su i ubila **Miću Đokića**, zvanog Ludi Mićo, civila s psihičkim smetnjama i paralisanom rukom i nogom, jer se nije zaustavio na njihovo naređenje.¹⁴²

Pripadnici SDG su 2. aprila 1992. godine upali u podrum kuće porodice Šabanović nedaleko od džamije i Gradskog parka gde se krilo petnaestak ljudi. Iz podruma su izveli **Redžepa Šabanovića** (1943), njegovu suprugu **Ajšu** (zvanu Tifa), **Abdurahama** (1954) i **Hamijetu** (1953) **Pajaziti** i ubili ih. Sina Ajše i Redžepa Šabanovića, **Admira** (1968), ubili su kod džamije dok je bežao iz dvorišta. U dvorištu kuće Šabanovića i okolini ubijeno je oko 13 civila.¹⁴³ Nekadašnji pripadnik SDG Jovan Dimitrijević je, svedočeci pred MKSJ, na jednoj od fotografija Rona Haviva prepoznao Srđana Golubovića zvanog Maks, pripadnika Garde, kao vojnika koji zamahuje nogom u pravcu ubijene Ajše Šabanović.¹⁴⁴

Pripadnici SDG su razvalili vrata podruma Rijada Arifovića i isterali majku i njega u dvorište. Arifović je prepoznao Branu Filipovića zvanog Šumar, Miloša Blagojevića i Žiku Cvijanovića iz Bijeljine koji su bili zajedno sa Arkanovcima, obučenim u maskirne uniforme s fantomkama na glavama. Pretražili su kuću i rekli Arifoviću da ne izlazi i potom otišli dalje. Ubrzo po njihovom odlasku, počela je pucnjava. Arifović je na ulici video tela ubijenih koja su ostala na ulici tokom tog dana i noći. Među ubijenima je prepoznao **Sabita Arifovića** (1935), **Huseina Gelju** (1933) i **Majdu Halilović** u jednom dvorištu.

139 Svedočenje Seada Omeragića pred MKSJ u predmetu *Krajišnik* od 12. aprila 2005. godine, str. 11950–1951.

140 Foto-album, dok. pred. br. P00117, *Stanišić i Simatović*, str. 9; Svedočenje Borislava Pelevića pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 26. januara 2012. godine, str. 16537–16538; Izjava R. A. data FHP-u, mart 1993. godine.

141 Dnevni operativni izveštaj komande 17. korpusa od 3. aprila 1992. godine, dok. pred. br. D00239, *Karadžić*; Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Krajišnik* od 27. septembra 2006. godine, par. 299.

142 Svedočenje zaštićenog svedoka B-1738 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 17. marta 2003. godine, str. 18035–18036; 18075; Izjava svedoka R. A. data FHP-u, mart 1993. godine; Jusuf Trbić, *Majstori mraka*, 2007. godina, str. 221.

143 Svedočenje zaštićenog svedoka VS-1028 pred MKSJ u predmetu *Šešelj* od 9. decembra 2008. godine, str. 12740–12747; Jusuf Trbić, *Majstori mraka*, 2007. godina, str. 42, 44; Izjava svedoka R. A. data FHP-u, mart 1993. godine; „Za smrt najbližih krivim arkanovce“, *Danas*, 14. januar 2016. godine.

144 Svedočenje Jovana Dimitrijevića pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 19. januara 2012. godine, str. 16209–16211; Golubovića je identifikovala i zaštićena svedokinja B-129 na suđenju Slobodanu Miloševiću, videti: Svedočenje B-129 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 16. aprila 2003. godine, str. 19457.

Kod čitaonice su ubijeni **Husein Dizdarević** (1941), koji je bio invalid, zatim braća **Adnan** (1963) i **Rijad** (1973) **Komšić**.¹⁴⁵

Tokom zauzimanja Bijeljine, ubijeno je najmanje 48 civila starosti od 10 do 70 godina. Krizni štab Bijeljine je objavio spisak „ubijenih muslimanskih ekstremista“ sa 40 imena.¹⁴⁶ Tela su se nalazila na ukupno 15 lokacija u Bijeljini.¹⁴⁷ Većina žrtava je imala prostrelne rane u predelu grudi, usta, slepoočnica, temena glave, neke načinjene iz neposredne blizine. Po naređenju SDG, leševi su uklonjeni sa ulica, jer se 4. aprila 1991. godine očekivao dolazak Biljane Plavšić, Fikreta Abdića i drugih zvaničnika SDS-a. Tela prikupljena na ulicama odneta su u mrtvačnicu bijeljinske bolnice, ispred koje su stražarili pripadnici SDG.¹⁴⁸

Komanda 17. korpusa JNA, u čijoj se zoni odgovornosti nalazila Bijeljina, izvestila je 4. aprila 1992. godine da je grad pod kontrolom „SDS-a i Arkanovaca“.¹⁴⁹ Tog dana su dva pripadnika SDG, od kojih je jedan imao nadimak „Šoša“, u pratnji Branka Filipovića Šumara odvela **Asima Fidahića** (1960) od kuće. Fidahićeve posmrtni ostaci pronađeni su na groblju u Sremskoj Mitrovici.¹⁵⁰

Istog dana, u Bijeljini je došla delegacija u kojoj su bili članovi predsedništva BiH Biljana Plavšić, Fikret Abdić, ministar odbrane Jerko Doko i generali JNA Dobrašin Prašćević i Savo Janković.¹⁵¹

145 U svojoj izjavi A. R. navodi Nihada kao jednog od braće Komšić, ali radi se o Adnanu. Izjava svedoka R. A. data FHP-u, mart 1993. godine; Bosanska knjiga mrtvih, tom III, str. 534.

146 Spisak od 40 ubijenih s navedenim naslovom objavljen je kao saopštenje Kriznog štaba s potpisom Ljubiše Savića Mauzera u lokalnim novinama SIM: Ajruš Ziberi, Maid Sinanović, Salko Nargalić Čosa, Ešef Beganović, Alija Mujkić, Sead Krajinić, Mustafa Komšić, Adnan Komšić i Rijad Komšić, Bejtula, Hamijeta i Abdiram Pajaziti, Husein Dizdarević, Sabit Arifović, Redžep Šabanović, Tifa Šabanović, Admir Šabanović, Husein Geljo, Hasan Imširović, Feriz Karasuljić, Bisera Bišanović, Nermina Bišanović i Mirsada Bišanović, Damir Danović, Radmila Novaković, Ibrahim i Almir Belkić, Ivica Vrhovac, Mirjana Ilić, Dževad Osmanović, Dževad Jašarević, Elmazi Mersim, Muhamed Mulabdić, Majda Izić, Bego Šindrić, Huso Benić, Milo Lukić, Antonija Ostojić, Zvonko Lazarević i jedna neidentifikovana osoba, videti u: Jusuf Trbić, *Majstori mraka*, 2007. godina, str. 98; Spisak žrtava objavljen je i u *Slobodnoj Bosni* 10. aprila 1992. godine, videti u: „Krvavi bijeljinski Bajram“, *Slobodna Bosna*, 10. april 1992. godine, dok. pred. br. P584, *Krajišnik*; Za detaljne podatke o žrtvama videti: Jusuf Trbić, *Majstori mraka*, 2007. godina.

147 „Krvavi bijeljinski Bajram“, *Slobodna Bosna*, 10. april 1992. godine, dok. pred. br. P584, *Krajišnik*; Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Krajišnik* od 27. septembra 2006. godine, par. 300; Dnevni operativni izveštaj 17. korpusa od 7. aprila 1992. godine, dok. pred. br. P06214, *Karadžić*, str. 1; Mapa Bijeljine sa označenim lokacijama gde su pronađeni leševi, dok. pred. br. P420.1, *Milošević*; Svedočenje zaštićenog svedoka B-1003 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 7. aprila 2003. godine, str. 18610–18613.

148 Svedočenje zaštićenog svedoka B-1003 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 7. aprila 2003. godine, str. 18610–18613; Foto-album, dok. pred. br. P00117, *Stanišić i Simatović*, str. 6; Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Krajišnik* od 27. septembra 2006. godine, par. 300; Tela ubijenih bacana su i u Drinu, koja ih je nosila ka severu, te su nađena na teritoriji Srbije, odakle su kasnije ekshumirana, videti u: Jusuf Trbić, *Majstori mraka*.

149 Dnevni operativni izveštaj komande 17. korpusa od 4. aprila 1992. godine, dok. pred. br. P01371, *Stanišić i Simatović*.

150 Verovatno se radi o Šuci jer svedok pomenutog arkanovca opisuje kao osobu „jako buljavih očiju“. Izjava svedoka R. A. data FHP-u, mart 1993. godine.

151 Video-snimak posete delegacije Bijeljini, dok. pred. br. D00084, *Stanišić i Simatović*.

General Praščević je predao raport Arkanu, a Biljana Plavšić ga je javno pohvalila, poljubila i zahvalila mu, a zatim zatražila da kontrolu nad Bijeljinom preda JNA, što je Arkan odbio.¹⁵²

Nakon 1. aprila 1992. godine, pripadnici SDG su preuzeli kontrolu nad Stanicom javne bezbednosti (SJB) gde su, predstavljajući se kao instruktori, slobodno ulazili, šamarali i ponižavali pripadnike policije. Uzimali su službena vozila bez dozvole, kao i oružje prethodno oduzeto od muslimanskog stanovništva. Zatim su iz SJB odnosili dokumentaciju i falsifikovali oružne listove, vozačke i saobraćajne dozvole za ukradena vozila. Policijske patrole nisu mogle da se kreću bez prisustva bar jednog pripadnika SDG.¹⁵³

Do dolaska grupe inspektora Brigade milicije Saveznog MUP-a 27. juna 1992. godine, na teritoriji Bijeljine pripadnici SDG i drugih jedinica su maltretirali i pljačkali preostalo stanovništvo bez obzira na nacionalnost. Zabeleženi su i slučajevi silovanja. Stanovništvo je pod pritiskom napuštalo grad.¹⁵⁴

Nekoliko dana po zauzimanju Bijeljine, deo pripadnika SDG upućen je u Zvornik, a jedan broj njih pridružio se jedinici Ljubiše Savića Mauzera, pod čijom komandom su učestvovali u zauzimanju Smoluce.¹⁵⁵

Janja

Po zauzimanju Bijeljine, pripadnici SDG, sa Arkanom na čelu, došli su u Janju i zahtevali od lokalnog muslimanskog stanovništva da preda oružje, uključujući i lovačke puške, da bi im zauzvrat garantovali bezbednost. Stanovništvo Janje je predalo oružje, a potom ih je Arkan obavestio da je opština Bijeljina sada pod srpskom vlašću. Dva do tri dana kasnije, policija je počela da nosi oznake Republike Srpske. Uveden je policijski sat, isključene su telefonske linije, a stanovnicima Janje je bilo zabranjeno da napuste mesto.¹⁵⁶

152 *Ibid*; Svedočenje Seada Omeragića pred MKSJ u predmetu *Krajišnik* od 13. aprila 2005. godine, str. 11974–11978; „Krvavi bijeljinski Bajram“, *Slobodna Bosna*, 10. april 1992. godine, dok. pred. br. P584, *Krajišnik*.

153 Svedočenje zaštićenog svedoka B-1738 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 17. marta 2003. godine, str. 18095; Svedočenje zaštićenog svedoka B-1003 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 7. aprila 2003. godine, str. 18636–18637; Informacija o angažovanju i aktivnostima MUP-a Srpske Republike BiH na uspostavljanju vlasti i zakonitosti na području CSB Bijeljina, dok. pred. br. P01378, *Stanišić i Simatović*, str. 1–3; Izjava svedoka Milorada Davidovića, dok. pred. br. P764.1, *Krajišnik*, par. 66; Izveštaj o angažovanju grupe radnika Brigade milicije SMUP-a na pružanju stručne pomoći MUP-u Srpske Republike BiH od 8. avgusta 1992, dok. pred. br. P03017, *Stanišić i Simatović*, str. 2–5; Izveštaj SJB Bijeljina, jul 1992. godine, dok. pred. br. P02598, *Stanišić i Simatović*, str. 3.

154 Informacija o angažovanju i aktivnostima MUP-a Srpske Republike BiH na uspostavljanju vlasti i zakonitosti na području CSB Bijeljina, dok. pred. br. P01378, *Stanišić i Simatović*, str. 3–5; Izveštaj o angažovanju grupe radnika Brigade milicije SMUP-a na pružanju stručne pomoći MUP-u Srpske Republike BiH od 8. avgusta 1992. godine, dok. pred. br. P03017, *Stanišić i Simatović*.

155 Svedočenje zaštićenog svedoka B-1738 pred MKSJ u predmetu *Milošević*, str. 18048–18049, 18052; Izjava M. V. data FHP-u, januar 2005. godine.

156 Svedočenje zaštićenog svedoka B-1486 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 8. aprila 2003. godine, str. 18715–18718.

Nakon zauzimanja Janje usledilo je maltretiranje, zastrašivanje i odvođenje na prinudni rad nesrpskog stanovništva, koje je u narednim godinama postepeno bivalo deportovano ili proterano iz sela. U deportaciji i proterivanju stanovnika Janje ključnu ulogu imao je Vojkan Đurković Puškar, oficir SDG, koji je u centru sela 1994. godine otvorio kancelariju gde je stanovništvo moralo da se upiše za konvoje za odlazak iz Janje. Đurković je upis po članu porodice naplaćivao 200 nemačkih maraka, a za vojno sposobne muškarce cena je išla do 2.000 maraka. U iseljavanju stanovništva učestvovalo je još nekoliko pripadnika SDG.¹⁵⁷ Bez obzira na to što su porodice plaćale tražene iznose, vojno sposobni muškarci su iz konvoja izdvajani i upućivani na prisilni rad u jedinice VRS.¹⁵⁸

Zvornik

Početkom aprila 1992. godine, više dobrovoljačkih jedinica iz Srbije došlo je na područje Zvornika uz koordinaciju srpskog opštinskog Kriznog štaba.

Srpska dobrovoljačka garda je na to područje stigla 4. ili 5. aprila 1992. godine, najpre se smestivši u Radaljsku Banju, prekoputa Zvornika. Već 5. aprila 1992. godine, Željko Ražnatović je ovlastio Marka Pejića Peju, oficira SDG, da vodi napad na Zvornik.¹⁵⁹ U toku noći 5/6. april 1992. godine, pripadnici SDG i drugih dobrovoljačkih jedinica iz Srbije (*Simini četnici, Žute ose, Gogićevci* i dr.), uz podršku policije bosanskih Srba, podigli su barikade i kontrolne punktove iz pravca Karakaja.¹⁶⁰ Bosanski Muslimani su uzvratili barikadama na mostu između Srbije i BiH.¹⁶¹

157 Informacija – izveštaj Sigma od 9. aprila 1994. godine, dok. pred. br. P03519, *Stanišić i Simatović*, str. 3.

158 Izjava svedoka I. Đ. data FHP-u, januar 1995. godine; Izjava svedokinja S. B. data FHP-u, april 1995. godine; Izjava svedoka H. D. data FHP-u, januar 1995. godine; Izjava svedoka J. M. data FHP-u, januar 1995.

159 Svedočenje Svetislava Mitrovića pred Okružnim sudom u Beogradu u predmetu *Zvornik I* od 30. maja 2007. godine, str. 4; Svedočenje Jovana Dimitrijevića pred MRMKS u predmetu *Stanišić i Simatović* od 19. januara 2021. godine, str. 16213.

160 Izjava svedoka Nedžada Hadžiefendića, dok. pred. br. P00062, *Karadžić*, str. 2.

161 Među dobrovoljcima koji su iz Srbije stigli u Zvornik bio je i Milorad Ulemek Legija. Ulemek je uhapšen na ulasku u grad s dobrovoljcima bliskim SRS-u – braćom Vojinom i Duškom Vučkovićem i Miroslavom Bogdanovićem, kada su pogrešno skrenuli s puta iz Karakaja prema Malom Zvorniku na putu ka hotelu *Jezero*, gde su nameravali da se pridruže drugim dobrovoljcima. Bili su naoružani pištoljima, noževima, lisicama i žicama. Zadržani su u stanici policije tokom noći. Puštanje uhapšenih dobrovoljaca tražili su Marko Pavlović / Branko Popović, komandant Štaba TO Zvornik poslat iz DB-a Republike Srbije, zatim komandant 17. korpusa general Savo Janković, kao i general Nedeljko Bošković iz KOS-a. U pratnji šefa kriminalističke policije Fadila Mujića, Ulemek i drugi uhapšeni su sprovedeni na razmenu do brane u Diviču, gde su se pridružili srpskim dobrovoljcima u napadu na Zvornik. Vojin Vučković i njegov brat Dušan su ubrzo formirali jedinicu *Žute ose*, dok se Ulemek pridružio SDG, videti u: Zapisnik o ispitivanju okrivljenog Vučković Vojina pred Okružnim sudom u Šapcu od 8. novembra 1993. godine, dok. pred. br. P01403, *Stanišić i Simatović*; Svedočenje Jovana Dimitrijevića pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 18. januara 2012. godine, str. 16134–16137; Svedočenje zaštićenog svedoka B-1237 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 8. maja 2003. godine, str. 20407–20408; Branko Popović se po dolasku na područje Zvornika lažno predstavljao kao Marko Pavlović. Popović je osuđen za zločine počinjene u Zvorniku na 15 godina zatvora, videti u: Predmet *Zvornik II*, dostupno na: http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/zvornik_2.html; Ulemek je bio blizak generalu KOS-a Nedeljku Boškoviću, uz čije angažovanje je i stigao na ratište; Izjava Vojina Vučkovića data MUP-u Srbije 4. novembra 1993. godine, dok. pred. br. P01190, *Stanišić i Simatović*; Izjave Fadila Mujića od 1. juna 1996. i 13. maja 1997. godine, obelodanjene 20. oktobra 2017. godine, *Stanišić i Simatović*; Svedočenje Asima Alića pred Okružnim sudom u Beogradu u predmetu *Zvornik I* od 10. marta 2006. godine, str. 29.

Komanda 17. korpusa je 6. aprila izvestila da boravak „SDG Ražnatovića Arkana na prostoru Semberije ne doprinosi smirivanju situacije i poboljšanju odnosa prema Muslimanima. Stanje u opštini Zvornik je eksplozivno i može prerasti u sukob većih razmera[.]“¹⁶²

Dan uoči napada na Zvornik, 7. aprila 1992. godine, u hotelu *Jezero* u Malom Zvorniku održan je sastanak predstavnika SDS, SDA i JNA na kojem se razgovaralo o podeli opštine. Na sastanak je došao i Ražnatović u pratnji nekoliko pripadnika SDG. On je predstavnike Srba iz Zvornika pitao „ko ih je ovlastio da sa Muslimanima dele srpsku zemlju“, a zatim ih je Marko Pejić pretukao. Predstavnicima bosanskih Muslimana dao je ultimatum da do osam ujutro predaju naoružanje i grad.¹⁶³

Napad srpskih snaga na Zvornik predvođen SDG počeo je u prepodnevnom časovima 8. aprila 1992. godine i trajao je dva dana. U napadu je učestvovalo oko 60 pripadnika SDG, kojima je komandovao major Marko Pejić Peja, stotinak dobrovoljaca i još 100–200 pripadnika TO i SUP-a Zvornika.¹⁶⁴ Artiljerijsku podršku napadu pružala je JNA granatiranjem delova Zvornika u kojima je živelo muslimansko stanovništvo iz pravca Malog Zvornika, Karakaja i Čelopeka.¹⁶⁵ Više hiljada stanovnika je napustilo Zvornik prvog dana napada. Na Radio Zvorniku je stanovništvo pozivano da se skloni u podrum.¹⁶⁶

Oko osam sati uveče, srpske snage predvođene SDG ušle su u Zvornik. Prema planu, prvo je zauzeta bolnica, potom radio-stanica, pa SUP. Pripadnici SDG su se gradom kretali uz pomoć lokalnog vodiča koji im je ukazivao na bogatije muslimansko stanovništvo.¹⁶⁷ Dan kasnije, Štab TO Srbije izvestio je SSNO da su „u 13.00 časova jedinice TO i srpskih dobrovoljaca očistile 2/3 Zvornika i idu dalje uz Drinu prema s. Divič i Kuli (Stari grad). U 13.30 časova vođene su borbe oko naselja *Zamlaz, Fetija i Cigan mala*. U ovim borbama bilo je poginulih i povređenih, ali ne i iz naših jedinica.“¹⁶⁸

162 Izveštaj o stanju u zoni 17. korpusa od 6. aprila 1992. godine, dok. pred. br. P01381, *Stanišić i Simatović*, str. 1.

163 Svedočenje Branka Popovića pred Okružnim sudom u Beogradu u predmetu *Zvornik I* od 30. novembra 2005. godine, str. 7; Svedočenje Branka Grujića pred Okružnim sudom u Beogradu u predmetu *Zvornik I* od 28. novembra 2005. godine, str. 34; Transkript TV intervjua sa Željkom Ražnatovićem, jul 1994. godine, dok. pred. br. P648.A, *Krajišnik*, str. 13.

164 U napadu na Zvornik učestvovala su paravojne formacije – Žute ose pod komandom Vojina Vučkovića Žuće, Beli orlovi pod komandom Zorana Obrenovića Aždaje, Gogićeva grupa, Šešeljevci, Vukovarska grupa, grupe koje su vodili Niški i Pivarski, videti u: Svedočenje zaštićenog svedoka VS-1093 pred MKSJ u predmetu *Šešelji* od 12. novembra 2008. godine, str. 11706; Svedočenje zaštićenog svedoka B-1237 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 8. maja 2003. godine, str. 20410; Svedočenje Borislava Pelevića pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 24. januara 2012. godine, str. 16351; Svedočenje Jovana Dimitrijevića pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 19. januara 2012. godine, str. 16208; Svedočenje zaštićenog svedoka KDZ-555 pred MKSJ u predmetu *Karadžić* od 16. avgusta 2011. godine, str. 17275.

165 Svedočenje zaštićenog svedoka B-1237 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 8. maja 2003. godine, str. 20410.

166 Svedočenje zaštićene svedokinje B-1058 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 9. septembra 2003. godine, str. 26129; Dnevni operativni izveštaj komande 17. korpusa od 12. aprila 1992. godine, dok. pred. br. P01433, *Stanišić i Simatović*, str. 1; Dnevni izveštaj Operativnog dežurnog tima SSNO od 10. aprila 1992. godine, dok. pred. br. P01389, *Stanišić i Simatović*, str. 2–3.

167 Izjava svedoka Matije Boškovića, dok. pred. br. P00836, *Šešelji*, par. 12 i 21; Svedočenje Dragana Đokanovića pred Okružnim sudom u Beogradu u predmetu *Zvornik I* od 27. februara 2008. godine, str. 44–45.

168 Dnevni izveštaj Operativnog dežurnog tima SSNO od 10. aprila 1992. godine, dok. pred. br. P01389, *Stanišić i Simatović*, str. 2–3.

Devetog aprila 1992. godine, u podrumu stambene zgrade u Ulici Filipa Kljajića u Zvorniku nalazilo se oko 30 civila, među kojima je bilo žena i dece. Oko deset sati ujutro, uz jaku eksploziju kojom su razvaljena vrata, u podrum je upalo desetak vojnika u crnim uniformama, s fantomkama na glavama i crnim rukavicama bez prstiju. Preteći, naredili su muškarcima da izađu iz prostorije kako bi ih pretresli, pod izgovorom da traže oružje. Nedugo potom, iz podruma su isterali i žene i decu i naredili im da se kreću do zgrade SUP-a, te da se ne okreću prema muškarcima koji su, s rukama na glavi, bili postrojeni iza zid zgrade. Nakon pređenih dvestotinak metara, svedokinja B-1058 začula je rafale iza sebe. Kada je pokušala da se okrene, vojnik iza nje joj je automatom u leđa dao do znanja da nastavi da se kreće bez osvrtnja. Na putu do SUP-a svedokinja je videla leševe ubijenih komšija.¹⁶⁹ Žene i deca iz podruma sprovedeni su u biblioteku koja se nalazila prekoputa SUP-a. U biblioteku su dovodene žene i iz drugih delova Zvornika, koje su rekle da su u Ulici Filipa Kljajića ispred zgrade videle leševe ubijenih muškaraca. Istog dana po podne, u biblioteku je došao Željko Ražnatović Arkan, koji je rekao da će autobusi biti poslani po njih. Nešto kasnije, autobusima su prebačeni u Banju Koviljaču.¹⁷⁰ Nekoliko dana kasnije, svedokinja B-1058 se vratila u Zvornik kako bi saznala šta se desilo s leševima muškaraca ubijenih ispred zgrade. Tada je na zidu svoje zgrade videla rupe od metaka, a na asfaltu krv, čaure, muževljevu kapu i patiku jednog od sinova.¹⁷¹

Ispred zgrade u Ulici Filipa Kljajića je 9. aprila 1992. godine ubijeno najmanje 12 muškaraca: **Mevludin Ahmetović** (1962), **Nusret Ahmetović** (1966), **Fahrudin Alajbegović** (1929), **Sabit Bilalić** (1943), **Samir Bilalić** (1968), **Senad Bilalić** (1970), **Hajrudin Delić** (1946), **Edhem Hadžić** (1930), **Sead Hidić** (1967), **Senad Hidić** (1972), **Ivo Kojić**, **Dedo Krčić** (1933).¹⁷² Svedokinja B-1058 posvedočila je da su među vojnicima koji su odveli muškarce iz podruma bili Arkanovci i Šešeljevci.¹⁷³

35

Tokom zauzimanja Zvornika, zarobljen je veliki broj Muslimana koje su pripadnici različitih jedinica dovodili u prostorije fabrike konfekcije *Alhos* u Karakaju, gde ih je ispitivao Marko Pejić.¹⁷⁴ Procenjuje se da je u *Alhos* dovedeno između 200 i 300 muškaraca zarobljenih pri zauzimanju grada. U *Alhosu* su zatočnici mučeni, a zatim ubijeni.¹⁷⁵

169 Izjava zaštićene svedokinje KDZ-023, dok. pred. br. P02919.B, *Karadžić*, str. 3; Svedočenje zaštićene svedokinje B-1058 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 9. septembra 2003. godine, str. 26131.

170 Izjava zaštićene svedokinje KDZ-023, dok. pred. br. P02919.B, *Karadžić*, str. 4.

171 *Ibid.*

172 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Karadžić* od 24. marta 2016. godine, par. 1256.

173 Izjava zaštićene svedokinje KDZ-023, dok. pred. br. P02919.B, *Karadžić*, str. 4; Svedočenje zaštićene svedokinje B-1058 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 9. septembra 2003. godine, str. 26132–26144.

174 Transkript TV intervju sa Željkom Ražnatovićem, jul 1994. godine, dok. pred. br. P648.A, *Krajišnik*, str. 13; Zapisnik o ispitivanju okrivljenog Vučković Vojina od 8. novembra 1993. godine, dok. pred. br. P01190, *Stanišić i Simatović*; Izjava Duška Vučkovića data MUP-u Republike Srbije, dok. pred. br. D00160, *Stanišić i Simatović*, str. 3.

175 Službena beleška o informativnom razgovoru, Centar RDB Valjevo, od 4. jula 1992. godine, dok. pred. br. P00971.1, *Šešelji*, str. 3.

Po Pejićevom naređenju, u *Alhos* su dopremljeni i leševi ubijenih tokom zauzimanja grada. U prvih pet ili šest dana po zauzimanju Zvornika, u *Alhos* je prebačeno nekoliko desetina leševa.¹⁷⁶

Desetog aprila 1992. godine, pripadnici SDG su pokušali da zauzmu Kula Grad uz artiljerijsku podršku JNA. Međutim, snage bosanskih Muslimana su odbile napade, pri čemu su poginula dva pripadnika SDG – Ivan Okiljević Rambo i Branko Živanović, poznatiji kao Major Žika.¹⁷⁷

Krajem aprila, pripadnici SDG su učestvovali u napadu srpskih snaga na selo Divič. Najmanje 1.000 Muslimana je zbog napada pobjeglo u susjedno selo Jošanica, nakon čega im srpske snage nisu dozvolile povratak.¹⁷⁸

Garda se povukla iz Zvornika oko 25. aprila 1992. godine iako su pojedini pripadnici ostali na tom području i u narednom periodu.¹⁷⁹

U maju 1992. godine, arkanovci predvođeni Pejićem došli su Kozluk. Kretali su se kombijem kroz naselje i preko megafona obavještavali stanovništvo da treba da preda oružje. Išli su po kućama, izvodili ljude i pljačkali. Dvadesetak meštana Kozluka odveli su u *Alhos*. Na intervenciju predsednika MZ Kozluk Fadila Banjanovića, Kozlučani su pušteni.¹⁸⁰

Fond za humanitarno pravo je u novembru 2019. godine primio pismo bivšeg pripadnika SDG u kome navodi da su Saša Savić, Svetozar Pejović i Mladen Šarac, pripadnici SDG, u maju 1992. godine opljačkali više muslimanskih porodica u Zvorniku i da su plen predali Marku Pejiću, kao i to da su Mladen Šarac i Slaviša zvani Čile u Snagovu silovali dve Muslimanke.¹⁸¹

Na sastanku koji je Ratko Mladić održao 30. juna 1992. godine s predstavnicima Skupštine opštine Zvornik, Marko Pavlović / Branko Popović, komandant TO koga je Služba DB-a Srbije poslala u Zvornik, izvestio je da su „dobrovoljačke formacije imale izuzetan uspeh, a bile su pod vođstvom Arkana i Šešelja“.¹⁸² U novembru 1995. godine, na proslavi slave MUP-a Republike Srpske, Arkanu je uručen pištolj s gravurom u znak zahvalnosti za učešće SDG u zauzimanju Zvornika 1992. godine.¹⁸³

176 Svedočenje zaštićenog svedoka B-1775 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 29. maja 2003. godine, str. 21320–21322.

177 Molba za podršku, komanda 17. korpusa od 10. aprila 1992. godine, dok. pred. br. D00177, *Stanišić i Simatović*; Izjava svedoka Nedžada Hadžiefendića, dok. pred. br. P00062, *Karadžić*, str. 3; Izveštaj o stanju, organizacijsko-formacijskoj strukturi i borbenoj gotovosti jedinica Oružanih snaga – Zvornik, dok. pred. br. D00038, *Karadžić*, str. 2; Transkript TV intervjua sa Željkom Ražnatovićem, jul 1994. godina, dok. pred. br. P648.A, *Krajišnik*, str. 13.

178 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. maja 2013. godine, par. 1201–1206.

179 Svedočenje zaštićenog svedoka K pred Okružnim sudom u Beogradu u predmetu *Zvornik I* od 8. maja 2006. godine, str. 8 i 64.

180 Izjava H. M. data FHP-u, april 1994. godine.

181 Pismo pripadnika SDG upućeno FHP-u, 14. novembar 2019. godine.

182 Beleznica Ratka Mladića od 27. maja 1992. godine do 31. jula 1992. godine, dok. pred. br. P01347, *Šešelj*, str. 7. Pogledati predmet Zvornik II: http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/zvornik_2.html

183 Svedočenje Borislava Pelevića pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 24. januara 2012. godine, str. 16351–16352.

Brčko

Početkom maja 1992. godine, jedna grupa pripadnika SDG pod komandom Marka Pejića Peje učestvovala je u zauzimanju Brčkog. Na tom području su ostali oko mesec dana.¹⁸⁴

Pripadnici SDG su, uz druge dobrovoljačke jedinice, bili angažovani na obezbeđenju oko 200 muškaraca privedenih prilikom zauzimanja grada i zatočenih u Hadži-Pašinoj džamiji (Stara džamija) u naselju Kolobara. U džamiji su zatočeni bili ispitivani i premlaćivani. Prema svedočenju zaštićenog svedoka J u predmetu *Jelisić*, u džamiji je jedan vojnik, za koga je na osnovu uniforme zaključio da je arkanovac, ubio **Zikreta Suljića** zvanog **Kike** (1961) prilikom pokušaja bekstva.¹⁸⁵

Obaveštajni organ Istočno-bosanskog korpusa je krajem septembra 1992. godine podneo izveštaj Glavnom štabu VRS o događajima u Brčkom iz maja i juna, u kom se navodi da su „[u] grad nahrnuli raznorazni 'patriotski' orijentisani pojedinci koji su pod izgovorom 'odanog srpstva' ustvari vršili pljačke, silovanja i kao posledicu toga ubistva bez opravdanog razloga. [...] U svemu tome su prednjačili Mauzer i major Gavrilović sa Arkanovim pratiocima predvođenim Pejmom i civilnim rukovodstvom Bijeljine. Ne treba osporiti njihovu iskrenu želju da se pomogne komšijama u Brčkom, ali je neosporna i loša organizacija koja je dovela do toga da su se pojedinci oteli kontroli i počinili određena ubistva.“¹⁸⁶

Sarajevo – Ilidža

Oko 12. maja 1992. godine, grupa od dvadesetak pripadnika SDG, predvođena Miloradom Ulemekom Legijom, tada kapetanom SDG, upućena je na šire područje Sarajeva.¹⁸⁷ Prema izjavi Tomislava Kovača, tadašnjeg načelnika policije na Ilidži, grupa je došla s generalom KOS-a Nedeljkom Boškovićem. Prema Kovaču, zadatak te grupe je bio da oformi specijalne jedinice na tom području, međutim, oni su učestvovali i u borbenim dejstvima u Kasindolskoj ulici.¹⁸⁸

Pripadnici SDG su do Sarajeva prebačeni helikopterima s batajničkog aerodroma. Nosili su samo lično naoružanje. Sleteli su u kasarnu u Lukavici, odakle su raspoređeni na Ilidžu. Nakratko su bili

37

184 Pregled događaja i stanja, s ocjenom postignutog stepena izvršenja, dok. pred. br. D00083, *Stanišić i Simatović*, str. 5–7.

185 Svedočenje zaštićenog svedoka J pred MKSJ u predmetu *Jelisić* od 7. septembra 1999. godine, str. 1116–1117; Bosanska knjiga mrtvih, tom II, str. 917.

186 Obaveštajni organ IBK, vanredni izveštaj od 29. septembra 1992. godine, dok. pred. br. P00154, *Stanišić i Župljanin*, str. 1.

187 Svedočenje Nedeljka Prstojevića pred MKSJ u predmetu *Krajišnik* od 15. juna 2005. godine, str. 14548–14550; 14558; Presretnut razgovor – Mićo Stanišić i Nedjeljko Žugić, maj 1992. godine, dok. pred. br. P01206, *Stanišić i Župljanin*; Izjava Tomislava Kovača, dok. pred. br. D03960, *Karadžić*, par. 71; Presretnut razgovor – Radoslav Unković i Ratko Mladić, 13. maj 1992. godine, dok. pred. br. P02802.B, *Stanišić i Simatović*.

188 Izjava Tomislava Kovača, dok. pred. br. D03960, *Karadžić*, par. 71; „Bolje da smo Sarajevo uzeli nego što smo ga gađali“, *Borba* od 1. marta 1996. godine, dok. pred. br. 2D00074, *Stanišić i Simatović*; Svedočenje Nedeljka Prstojevića pred MKSJ u predmetu *Krajišnik* od 15. juna 2005. godine, str. 14558; Presretnut razgovor – Nedjeljko Prstojević i Đogo, 14. maj 1992. godine, dok. pred. br. P05690, *Karadžić*, str. 2.

prebačeni na Nedžariće, a zatim su vraćeni na Ilidžu, gde su bili smešteni u hotelu *Terme*. Ulemek je redovno izveštavao štab SDG o dešavanjima u Sarajevu.¹⁸⁹

Devetnaestog maja 1992. godine, srpske snage na Ilidži zaustavile su konvoj iz Sarajeva u kojem se nalazilo nekoliko hiljada žena i dece koji su pokušavali da napuste Sarajevo i odu za Split. Ulemek je 20. maja 1992. godine izvestio Arkana da je SDG učestvovala u zaustavljanju konvoja.¹⁹⁰ Konvoj je zadržan do 21. maja, kada je, pod pratnjom UNPROFOR-a, evakuisan s prostora Ilidže u zamenu za dopremanje hrane u Kasarnu „Viktor Bubanj“.¹⁹¹ Ulemek je izvestio Arkana da je zbog zaustavljanja konvoja došao u sukob s Mladićem i da se na njihovo prisustvo ne gleda blagonaklono, te da bi bilo najbolje da se vrate.¹⁹²

U drugoj polovini maja, dva pripadnika SDG zahtevala su od Milenka Tepavčevića, načelnika policije u Kazneno-popravnog domu Butmir, koji je korišćen kao zatočenički objekat za nesrpsko stanovništvo s područja Ilidže, da im preda kontrolu nad zatvorom i SJB.¹⁹³ Tepavčević ih je poslao kod Tomislava Kovača, koji ih je nekoliko dana kasnije udaljio s Ilidže. Pripadnici SDG su vraćeni u Beograd, a zatim u Erdut.¹⁹⁴

Operacija Pauk

U novembru 1994. godine, SDG je uključena u operaciju Pauk, koja je okupljala snage Republike Srpske Krajine, Republike Srpske, Srbije i snage Fikreta Abdića sa zadatkom zauzimanja Velike Kladuše i ponovnog uspostavljanja samoproglašene Autonomne Pokrajine Zapadna Bosna (APZB).¹⁹⁵ *Pauk* su činili delovi 21. korpusa Srpske vojske Krajine (SVK), zatim jedinice 39. i 15. korpusa SVK, pripadnici Narodne odbrane APZB (NOZB), SDG, Jedinice za antiteroristička dejstva (JATD) i MUP-a Srbije,

189 Presretnut razgovor – Valter, Željko Ražnatović i Milorad Ulemek Legija, 15. maj 1992. godine, dok. pred. br. P00707.B, *Stanišić i Simatović*; Presretnut razgovor – Legija i Erdut, maj 1992. godine, dok. pred. br. P1223, *Krajišnik*; Presretnut razgovor – Željko Ražnatović i Milorad Ulemek Legija, 20. maj 1992. godine, dok. pred. br. P02743, *Mladić*, str. 1–2; Svedočenje Nedeljka Prstojevića pred MKSJ u predmetu *Krajišnik* od 15. juna 2005. godine, str. 14558.

190 „Koljači, ubice, zločinci“, *Muslimanski glas* od 12. juna 1992. godine, dok. pred. br. P770, *Krajišnik*; Presretnut razgovor – Željko Ražnatović i Milorad Ulemek Legija, 20. maj 1992. godine, dok. pred. br. P02743, *Mladić*, str. 1–2.

191 Situacija u Sarajevu, više izveštaja UNPROFOR-a, maj 1992. godine, dok. pred. br. P00321.B, *Mladić*, str. 4–5, 8–9; Situacija u Sarajevu – izveštaj Adnana Abdelrazeka, maj 1992. godine, dok. pred. br. P00322.B, *Mladić*; Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Mladić* od 22. novembra 2017. godine, par. 4745.

192 Presretnut razgovor – Željko Ražnatović i Milorad Ulemek Legija, 20. maj 1992. godine, dok. pred. br. P02743, *Mladić*.

193 KPD Butmir na Ilidži korišćen je kao zatočenički objekat za nesrpsko stanovništvo od maja 1992. do kraja oktobra 1994. godine, videti u: Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Karadžić* od 24. marta 2016. godine, par. 2136–2158.

194 Svedočenje zaštićenog svedoka KDZ-601 pred MKSJ u predmetu *Karadžić* od 8. septembra 2011. godine, str. 18593; Svedočenje zaštićenog svedoka KDZ-601 pred MKSJ u predmetu *Karadžić* od 13. septembra 2011. godine, str. 18650; Izjava Tomislava Kovača, dok. pred. br. D03960, *Karadžić*, par. 73.

195 Izvod iz beležnice Ratka Mladića od 7. oktobra 1994. godine, *Perišić*, dok. pred. br. P02937.B, str. 6 i 9.

kao i delovi 1. i 2. krajiškog korpusa VRS. U dva navrata, u operaciju je uključena i jedinica Škorpioni. Ne čelu zajedničke komande *Pauk* bio je general Mile Novaković.¹⁹⁶

Početkom novembra 1994. godine, prva grupa, sastavljena od oko 40 pripadnika SDG pod vođstvom Milorada Ulemeka Legije, upućena je u bazu MUP-a u Lipovačkoj šumi, odakle su prebačeni u kamp DB-a na Tari. Nakon sedam dana obuke u kampu, vraćeni su u Lipovačku šumu, gde su dobili naoružanje i vojnu opremu, a potom u konvoju autobusa i šlepera odlaze za Petrovu goru. Dva ili tri dana kasnije, smestili su se u Katinovac. Druga grupa, sastavljena od tridesetak pripadnika SDG predvođenih Mihajlom Ulemekom, stigla je na to područje sredinom novembra 1994. godine.¹⁹⁷

Pripadnici SDG bili su deo Taktičke grupe 2 (TG2), koju je činilo stotinak pripadnika SDG i oko 1.000 vojnika Narodne odbrane NOZB pod komandom Milorada Ulemeka.¹⁹⁸ Pukovnik SDG Rade Rakonjac bio je Ulemekov zamenik u ovoj operaciji i komandovao je jedinicom za podršku. Garda je imala formiranu grupu zaduženu za logistiku, zatim interventni vod vojne policije i pograničnu policiju na čijem čelu je bio Božidar Cakić. Za ispitivanje zatočenika bio je zadužen Mihajlo Ulemek.¹⁹⁹

Boravak SDG na području Cazinske Krajine držan je u tajnosti. Pre polaska na zadatak, pripadnici SDG su lična dokumenta ostavili u štabu u Beogradu.²⁰⁰ Nije im bilo dozvoljeno da kažu kojoj jedinici pripadaju ni u slučaju zarobljavanja, a drugim jedinicama u operaciji *Pauk* predstavljani su kao pripadnici specijalne policije.²⁰¹ Umesto uobičajenih oznaka SDG, nosili su crvene beretke sa amblemom na kom je bio mač sa četiri ćirilična slova „S“ uokviren srpskom zastavom.²⁰² U borbama su nosili vunene kape i kamuflažne šešire.²⁰³

39

Prvi zadatak SDG bila je obuka pripadnika jedinica NOZB. To je bila neka vrsta osnovne obuke, organizovana u Kasarni „Vasilj Gaćeša“ u Petrinji.²⁰⁴ Ubrzo su bili razmešteni u selo Ahovo i učestvovali su u ofanzivi na Veliku Kladušu u sadejstvu s drugim jedinicama komande *Pauk*.²⁰⁵

196 Vojni aspekti uloge Jovice Stanišića i Franka Simatovića u sukobima u Hrvatskoj i BiH, Reynaud Theunens, dok. pred. br. P01575.B, *Stanišić i Simatović*, str. 268; Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. maja 2013. godine, par. 1965–1967.

197 Svedočenje zaštićenog svedoka B-129 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 16. aprila 2003. godine, str. 19460–19462; Svedočenje zaštićenog svedoka C-020 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 22. oktobra 2002. godine, str. 12193–12196; Operativni dnevnik komande *Pauk*, dok. pred. br. P00820, *Stanišić i Simatović*, str. 30.

198 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. maja 2013. godine, par. 1962–1963.

199 *Ibid.*, par. 1976.

200 Svedočenje zaštićenog svedoka C-020 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 22. oktobra 2002. godine, str. 12192; Svedočenje zaštićenog svedoka B-129 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 17. aprila 2003. godine, str. 19509.

201 Svedočenje zaštićenog svedoka C-020 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 22. oktobra 2002. godine, str. 12208.

202 *Ibid.*, str. 12197.

203 Video-snimak Operacija *Pauk*, dok. pred. br. P02415, *Stanišić i Simatović*.

204 Dnevni izveštaj OB IKM Glavnog štaba SVK, str. pov. br. 1-13 od 13. novembra 1994. godine; Podaci za ekspozu ministra odbrane Skupštini RSK, GŠ SVK, str. pov. br. 3-503/552 od 30. novembar 1994. godine; „Srbin sam tim se dičim“, *SAM*, 21. novembra 1995. godine.

205 Svedočenje zaštićenog svedoka B-129 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 16. aprila 2003. godine, str. 19464; Svedočenje zaštićenog svedoka C-020 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 22. oktobra 2002. godine, str. 12198.

Po zauzimanju Velike Kladuše, krajem 1994. godine, formiran je i centar za obuku regruta NOZB – takozvani Regrutno-nastavni centar „Surovi“, na čijem čelu je bio Nenad Bujošević. Njegov zamenik bio je Vladan Panić Pana.²⁰⁶ Instruktori u tom centru bili su Jugoslav Gluščević, Novica Njagojević, Zoran Đorđević zvani Mali Rambo, Dejan Gvojić zvani Srna, Boris Batez, Slaviša Arsenijević Valjevac i narednik Radoš Crepuljarević zvani Crepulja.²⁰⁷

Jedinice uključene u operaciju Pauk zatvarale su i zlostavljale nesrbe u više zatočeničkih objekata na području Velike Kladuše. Milorad Ulemek i vojnici pod njegovom komandom, među kojima je bio i Mihajlo Ulemek, bili su prisutni, ispitivali su i zlostavljali zatočenike u logorima Ponikve, Nepeke i u garaži u naselju Trnovi.²⁰⁸ Iz logora Ponikve su odvodili zatočenike na kopanje rovova, a mlađe žene su odvođene na teritoriju RSK, gde su čistile za vojnicima „koje su zvali Legija“. Jednog mlađeg zatočenika logora Ponikve odveli su na reku Glinicu, gde su ga prisiljavali da kupi ribu ubijenu bombama koje su vojnici bacali.²⁰⁹

Nekadašnji pripadnik KOS-a Slobodan Lazarević, koji je bio angažovan na razmeni zarobljenika i leševa u sektoru 21. korpusa SVK, izjavio je da je jednom prilikom od pripadnika SDG tražio leševe za razmenu. Svetožar Pejović, pukovnik SDG, uputio je Lazarevića na Mladena Šarca, koji mu je rekao da nema leševe, ali da bi mogao da ih obezbedi jer ima pet zarobljenika. Lazarević je posvedočio da je Šarac naredio da se tih pet zatočenika ubije, nakon čega su mu predali leševe.²¹⁰

Pripadnici SDG su odlazili na odsustvo i napuštali područje Cazinske Krajine, ali veći deo jedinice s Miloradom Ulemekom Legijom na čelu ostao je na tom području sve do avgusta 1995. godine i otpočinjanja akcije Oluja, kada su se povukli preko Žirovca i Dvora. Po povratku u Erdut, Ulemek je dobio čin đenerala.²¹¹

Operacija Trnovo/Treskavica

U maju 1995. godine, u kancelariji načelnika Resora javne bezbednosti Radovana Stojičića u MUP-u Srbije održan je sastanak kojem su prisustvovali, između ostalih, i Željko Ražnatović Arkan, komandant

206 Regruti u ovom centru su tokom obuke nosili čiroki frizure. Svedočenje Dejana Plahute pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 14. maja 2012. godine, str. 19354–19355; Izveštaj o obilasku RNC Surovi od 11. marta 1995. godine, dok. pred. br. D00863, *Stanišić i Simatović*.

207 Prvostepena presuda MKSJ od 30. maja 2013. godine u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. maja 2013. godine, par. 1976.

208 Logori i druga mjesta zatočenja za vrijeme rata u BiH 1992–1996. godine, CDTP, TPOS, REKOM, 2022, str. 608–609; 628; Zapisnik o uzimanju izjave od S. E. od 4. juna 1996. godine, CSB Bihać; Zapisnik o uzimanju izjave od O. S. od 16. avgusta 1995. godine, CSB Bihać.

209 Zapisnik o uzimanju izjave od O. S. od 16. avgusta 1995. godine, CSB Bihać; Logori i druga mjesta zatočenja za vrijeme rata u BiH 1992–1996. godine, CDTP, TPOS, REKOM, 2022, str. 608.

210 Izjava svedoka Slobodana Lazarevića, dok. pred. br. D01461.O, *Gotovina*, str. 21; Svedočenje Slobodana Lazarevića pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 29. oktobra 2002. godine, str. 12441–12445.

211 Svedočenje zaštićenog svedoka B-129 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 16. aprila 2003. godine, str. 19463.

jedinice Škorpioni Slobodan Medić zvani Boca i Ljubo Milojević zvani Plavi u ime SUP-a Vukovar.²¹² Stojičić je na sastanku rekao da je rukovodstvo Republike Srpske zatražilo pomoć i da SDG, Škorpioni i MUP RSK treba da odu da pomognu VRS na trnovskom ratištu.²¹³

Krajem juna 1995. godine, oko 70 pripadnika SDG pod vodstvom Dragana Petrovića zvanog Kajman poslato je na Jahorinu, a potom na područje Treskavice, na trnovsko ratište.²¹⁴

Na Jahorinu su upućeni i pripadnici Jedinice za antiteroristička dejstva MUP-a Republike Srbije s Vasilijem Mijovićem na čelu, pripadnici jedinice Škorpioni, kao i četa MUP RSK poznata pod nazivom *Plavi*. Sve navedene jedinice su bile pod Mijovićevom komandom i imale su zajednički štab na Jahorini.²¹⁵

Po dolasku na trnovsko ratište, SDG je učestvovala u borbenim dejstvima s jedinicama VRS i MUP-a Republike Srpske zaduženim za obezbeđenje komunikacije Sarajevo – Trnovo – Dobro Polje – Miljevina, u zoni odgovornosti Sarajevsko-romanijskog korpusa VRS.²¹⁶ U vojnim i policijskim dokumentima, SDG je tretirana kao jedinica MUP-a Srbije.²¹⁷

Grupa Tigrova – u kojoj su bili i Mladen Šarac, Svetozar Pejović Peja, Jugoslav Simić, Saša Aščerić i Mihajlo Ražnatović – i pripadnici policije iz istočne Slavonije prebačeni su iz Erduta na Jahorinu u četiri autobusa koja su vozila prisilno mobilisane izbeglice dovedene u Centar za obuku.²¹⁸

Među prisilno mobilisanim vozačima bio je i D. D., auto-prevoznik iz Šapca. D. D. je 26. juna 1995. godine dobio zadatak da pripadnike SDG iz Erduta preveze na Jahorinu. Po dolasku na Jahorinu, smešten je u hotel i po potrebi je vozio pripadnike SDG na relaciji Jahorina–Pale sve do 15. jula, kada mu je Dragan Petrović Kajman naredio da preveze pripadnike VRS do Bratunca. Narednog dana,

41

212 Sastanci kojima je prisustvovao zaštićeni svedok JF-029, dok. pred. br. P01666, *Stanišić i Simatović*, str. 6.

213 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. maja 2013. godine, par. 2018; Svedočenje Borislava Pelevića pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 25. januara 2012. godine, str. 16423.

214 Svedočenje B-129 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 17. aprila 2003. godine, str. 19477.

215 Svedočenje Tomislava Kovača pred Okružnim sudom u Beogradu u predmetu Škorpioni od 3. jula 2006. godine, str. 76–77; Svedočenje B-129 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 17. aprila 2003. godine, str. 19477–1949. Svedočenje C-017 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 11. juna 2003. godine, str. 22077.

216 Prvostepena presuda Okružnog suda u Beogradu u predmetu Škorpioni od 10. aprila 2007. godine, str. 64; Svedočenje Borislava Pelevića pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović*, str. 16423; Svedočenje Milana Milanovića pred Okružnim sudom u Beogradu u predmetu Škorpioni od 24. oktobra 2006. godine, str. 11, 13; Svedočenje B-129 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 17. aprila 2003. godine, str. 19479; Specijalna brigada policije IKM Trnovo, depeša od 30. juna 1995. godine, dok. pred. br. P01451, *Stanišić i Simatović*; Mobilizacija svih raspoloživih snaga u z/o SRK i HK, zahtev od 6. juna 1995. godine, dok. pred. br. P05131, *Mladić*.

217 Specijalna brigada policije IKM Trnovo, depeša od 30. juna 1995. godine, dok. pred. br. P01451, *Stanišić i Simatović*; Pregled saznanja sa i oko ratišta MUP RS, 30. jun 1995. godine, dok. pred. br. P01453, *Stanišić i Simatović*; Redovni borbeni izveštaj komanda SRK od 20. jula 1995. godine, dok. pred. br. P01465, *Stanišić i Simatović*; CJB Srinje, depeša od 21. jula 1995. godine, dok. pred. br. P01466, *Stanišić i Simatović*.

218 Svedočenje Stojana Novakovića pred MRMK u predmetu *Stanišić i Simatović* od 6. oktobra 2020. godine, str. 54; Svedočenje B-129 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 17. aprila 2003. godine, str. 19478; Izjava svedoka D. D. data FHP-u 23. juna 1997. godine

D. D. je vozio vojsku na relaciji Jahorina–Zvornik–Bratunac–Bjelovac. Od 17. do 19. jula, više puta dnevno prevezio je vojsku i zarobljene Muslimane na relaciji Bjelovac – Konjević Polje. Istovremeno, na području bratunačke i zvorničke opštine još traju egzekucije srebreničkih Muslimana i potraga za njima. Devetnaestog jula 1995. godine, D. D. se vratio na Jahorinu.²¹⁹

Pripadnici SDG su se s područja Trnova i Jahorine povukli 23. jula 1995. godine, kada su i vraćeni u Erdut.²²⁰ Svedokinja B-129 u predmetu *Milošević* je veću MKSJ ispričala da joj je Jugoslav Simić, pripadnik SDG, po povratku u Beograd kazao da su pripadnici DB-a Srbije mučili Muslimane zarobljene u akcijama na Treskavici „i nakon toga ih ubili“.²²¹

Početkom decembra 2021. godine, Međunarodna komisija za nestale osobe (ICMP) saopštila je da je izvršena identifikacija deset žrtava iz Srebrenice čiji su posmrtni ostaci ekshumirani u junu 2021. godine na lokalitetu Dobro Polje.²²²

Dobro Polje je nekoliko kilometara udaljeno od Godinjskih bara, gde su pripadnici jedinice Škorpion i sredinom jula 1995. godine streljali šest civila iz Srebrenice. Svedočeći pred MKSJ, bivši pripadnik Škorpiona Goran Stoparić opisao je dolazak autobusa punog civila u pratnji pripadnika Centra službi bezbednosti na područje Trnova. Pripadnici CSB-a su isterali civile i predali ih Škorpionima rekavši da vrše raspodelu civila iz Srebrenice koji će biti ubijeni na različitim lokacijama i da su ti civili „njihov deo“.²²³

Dobro Polje se nalazilo u zoni koju su obezbeđivale jedinice uključene u operaciju Trnovo/Treskavica i bilo je određeno za evakuaciju teže ranjenih pripadnika JATD s kojom je SDG imala zajedničku komandu.²²⁴

219 Krajem juna 1995. godine, D. D., auto-prevoznika iz Šapca, zaustavila je policija u Beogradu jer je vozio autobus s vukovarskim registarskim oznakama. Nakon legitimisanja, policija ga je sprovela do Vatrogasnog doma u Sremskoj Mitrovici, gde mu je rečeno da svojim autobusom preveze vojne obveznike iz Srbije u Republiku Srpsku. D. D. je odvezao dve ture prisilno mobilisanih izbeglica u Karakaj, a zatim su ga iz Sremske Mitrovice uputili u Erdut s praznim autobusom; Izjava svedoka D. D. data FHP-u, 23. jun 1997. godine; Zapisnik razgovora s D. D. od 23. februara 2005. godine; Putni radni list br. 01-057 od 23. juna do 23. jula 1995. godine.

220 Izjava svedoka D. D. data FHP-u, 23. jun 1997. godine; Zapisnik razgovora s D. D. od 23. februara 2005. godine; Putni radni list br. 01-057 od 23. juna do 23. jula 1995. godine Istovremeno su se povukli i pripadnici JATD – videti u: Obaveštenje o povlačenju s ratišta JATD od 19. jula 1995. godine, dok. pred. br. P05165, *Karadžić*; Vojni aspekti uloge Jovice Stanišića i Franka Simatovića u sukobima u Hrvatskoj i BiH, Reynaud Theunens, dok. pred. br. P01575.B, *Stanišić i Simatović*, str. 402.

221 Svedočenje zaštićenog svedoka B-129 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 17. aprila 2003. godine, str. 19480.

222 Žrtve pronađene u masovnoj grobnici u Kalinoviku povezane s genocidom u Srebrenici iz 1995. godine, ICMP, 8. decembar 2021. godine, dostupno na: <https://www.icmp.int/bs/news/victims-found-in-mass-grave-in-kalinovik-linked-to-july-1995-srebrenica-genocide/>

223 Izjava svedoka Gorana Stoparića, dok. pred. br. P01702.B, *Stanišić i Simatović*, par. 105; dokumentarni film *Škorpion – Spomenar*, FHP, april 2007. godine; Zaštićeni svedok JF-024 u predmetu *Stanišić i Simatović* takođe govori o grupama zarobljenika, nazivanih „paketima“, koje su iz Srebrenice razvožene na različite lokacije nakon čega su ubijeni, videti u: Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. maja 2013. godine, par. 880.

224 GŠ VRS pov. br. 08/25-240 od 1. jula 1995. godine, dok. pred. br. P01454, *Stanišić i Simatović*.

Operacija Banjaluka

U jesen 1995. godine, otpočela je zajednička operacija VRS i MUP-a Republike Srpske sa ciljem da spreči pad Banjaluke, ojača front i sačuva koridor između Republike Srpske i Srbije koji je obuhvatao oblasti Sanskog Mosta, Mrkonjić Grada, Banjaluke, Prijedora i Ključa. Garda je s jedinicama VRS i MUP-a RS učestvovala u toj operaciji kao deo Operativne grupe 10 (OG-10).²²⁵ Dvadesetog septembra 1995. godine, tadašnji zamenik ministra unutrašnjih poslova Tomislav Kovač izdao je naredbu o objedinjavanju svih oružanih snaga u zoni odgovornosti 1. i 2. krajiškog korpusa, na osnovu koje su formirani zajednički štabovi sastavljeni od jedinica VRS i MUP-a. Kovač je u ime MUP-a RS u štab zadužen za Prijedor imenovao i Željka Ražnatovića Arkana.²²⁶ Sredinom oktobra 1995. godine, SDG je dobila naređenje da sa odredom MUP-a iz sastava OG-10 izvede napad duž komunikacije Prijedor – Sanski Most, a zatim u sadejstvu sa 65. zaštitnim pukom i 3. bataljonom 43. mtbr izbije na ivicu Sanskog Mosta uz podršku artiljerije OG-10.²²⁷

Tokom banjalučke operacije, Mihajlo Ulemek je postavljen za komandira odeljenja vojne policije SDG. U toj operaciji učestvovali su i Saša Aščerić Asteriks, Mladen Šarac, Rade Rakonjac, Nenad Bujošević, Momir Ristić, Mihajlo Ražnatović, Boris Batez, Dragan Petrović Kajman i drugi pripadnici SDG.²²⁸

Sanski Most

Između 250 i 300 pripadnika SDG je sredinom septembra 1995. godine, u pet ili šest autobusa, prebačeno iz Centra u Erdutu u hotel *Sanus* u Sanskom Mostu. Pored redovnih pripadnika SDG, u toj grupi se nalazio i veliki broj izbeglica, prisilno mobilisanih u Srbiji i isporučenih Centru u Erdutu. Pripadnici SDG su uspostavili bazu u hotelu i odatle su odlazili na položaje. Već 22. septembra, veliki broj vojnika u uniformama SDG kontrolisao je Sanski Most.²²⁹

Pripadnici SDG su privodili i zatvarali nesrpsko stanovništvo s područja Sanskog Mosta u hotel *Sanus*, gde su ih šišali do glave i tukli. Prekoputa hotela, ispred zgrade galerije, vezivali su zatočenike za stub.²³⁰ U kotlarnici hotela, veličine oko pet kvadratnih metara, pripadnici SDG su u zatočeništvu držali oko 35 Muslimana, koje su tu tukli i maltretirali. Usled nedostatka hrane i vode, u kotlarnici su

225 Naređenje za borbu Op. br. 10/95 komanda OG-10 od 13. oktobra 1995. godine, dok. pred. br. 2D00162, *Stanišić i Simatović*.

226 MUP RS Bijeljina broj RJB – 1D-125 od 20. septembra 1995. godine, dok. pred. br. D00140, *Stanišić i Simatović*.

227 Naređenje za borbu Op. br. 10/95 komanda OG-10 od 13. oktobra 1995. godine, dok. pred. br. 2D00162, *Stanišić i Simatović*.

228 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. maja 2013. godine, par. 1863; Izjava svedoka L. D. data FHP-u, septembar 1998. godine; Prvostepena presuda MRMKS u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. juna 2021. godine, par. 453.

229 Izjava svedoka V. J. data FHP-u, 17. decembar 1998; Izjava svedoka M. J. data FHP-u, 21. decembar 1998. godine; Izjava svedoka S. Ž. data FHP-u, 29. maj 1998. godine; Izjava svedoka S. K. data FHP-u, 7. jul 1998. godine; Video-prilog – Arkan u Sanskom Mostu, dok. pred. br. P02492, *Stanišić i Simatović*; Izvod iz beležnice Ratka Mladića od 22. septembra 1992. godine, dok. pred. br. P02543, *Stanišić i Simatović*, str. 3–5.

230 Javna redigovana izjava zaštićenog svedoka, dok. pred. br. P02112, *Stanišić i Simatović*, str. 3; Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. maja 2013. godine, par. 868.

preminule najmanje dve osobe.²³¹ Pripadnici SDG su od zatočenika oduzimali nakit, satove i druge vredne predmete i predavali ih Ratnom predsedništvu Sanskog Mosta.²³²

Pripadnici SDG su u hotel *Sanus* privodili i lokalne Srbe koje su smatrali dezerterima, šišali ih i potom slali na položaje.²³³

Glavni štab VRS je imao saznanja o nasilničkom ponašanju SDG na području Sanskog Mosta. Već 23. septembra 1995. godine, u depeši GŠ VRS se navodi da pripadnici SDG na silu odvođe i hapse pripadnike VRS, razoružavaju delove jedinica i oduzimaju naoružanje i borbenu tehniku, kao i da zlostavljaju pripadnike VRS nesrpske nacionalnosti. U depeši se dalje navodi da je „prisustvo Arkanove paravojne formacije izazvalo oružane sukobe i incidente sa pojedincima i delovima jedinica VRS i uznemirenost građana, zbog glasina da je pohapsio sve Muslimane u Sanskom Mostu i izvršio likvidaciju određenog broja lojalnih građana muslimanske nacionalnosti, među kojima i članove porodica pojedinih boraca VRS, predstavljajući to javno kao likvidaciju ubačene muslimanske DTG [diverzantsko-terorističke grupe] u selu Grdanovci.“²³⁴

Mesec dana kasnije, 20. oktobra 1995. godine, GŠ VRS izvestio je Radovana Karadžića da je do tada registrovano „11 ubistava nesrpskog stanovništva u Sanskom Mostu i ubistvo jednog pripadnika VRS na položajima kod Novog Grada od strane pripadnika“ SDG.²³⁵

Trnova

44

Dvadesetog septembra 1995. godine, pripadnici SDG su ubili 11 muškaraca nesrpske nacionalnosti u selu Trnova, udaljenom oko pet kilometara od Sanskog Mosta.

U septembru 1995. godine, Armija BiH je pokrenula ofanzivu, što je 13. septembra nateralo VRS u povlačenje s fronta u Bihaću prema Sanskom Mostu. Deo jedinica VRS iz Ključa je nakon povlačenja bio stacioniran u selu Poljak. Pripadnici SDG su došli u Poljak i tražili muškarce za prevoz i istovar oružja i municije iz seoskog skladišta u hotel *Sanus*. Pripadnici VRS su za tu namenu odredili pet Muslimana koji su bili pod radnom obavezom.²³⁶

U pratnji pripadnika SDG i VRS, oni su upućeni najpre u skladište u Poljaku, a zatim u hotel *Sanus*. Po dolasku u Sanski Most, ispred hotela su videli tenkove, transportere i minobacače, autobuse s natpisom

231 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. maja 2013. godine, par. 867; Prvostepena presuda MRMK u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. juna 2021. godine, par. 271.

232 Zapisnik o primopredaji konfiskovanih predmeta od 21. septembra 1995. godine, dok. pred. br. P432.19, *Milošević*.

233 Svedočenje zaštićenog svedoka B-1047 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 16. juna 2003. godine, str. 22497.

234 Depeša Glavnog štaba VRS od 23. septembra 1995. godine, dok. pred. br. P00289, *Stanišić i Simatović*.

235 Informacija o aktivnostima pripadnika Srpske dobrovoljačke garde Tigrovi i Željka Ražnatovića na prostoru Republike Srpske, GŠ VRS, 20. oktobar 1995. godine, dok. pred. br. D01503, *Mladić*.

236 Javna redigovana izjava zaštićenog svedoka, dok. pred. br. P02112, *Stanišić i Simatović*, str. 3–7; Svedočenje zaštićenog svedoka B-1047 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 16. juna 2003. godine, str. 22484–22504; Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. maja 2013. godine, par. 789–795.

„Vukovar“, kao i zarobljene civile. Ispred hotela bilo je tridesetak pripadnika SDG u uniformama, s crnim vunenim kapama ili beretkama – crnim ili crvenim u zavisnosti od čina – na glavi. Naređenje za istovar oružja i municije dobili su tek po Arkanovom dolasku. Nakon što su istovarili oružje i municiju, Arkan im je prišao, upitao za imena i naredio im da ostanu u hodniku dok ne dobiju nova naređenja. Drugi pripadnik SDG, koga su ostali vojnici oslovljavali s „pukovnik“ ili „potpukovnik“, naredio im je da sednu i da glavu spuste gotovo do poda, te naredio drugom vojniku da ih drži na nišanu i da puca ako se pomaknu. Nakon nekog vremena, u hodnik je dovedeno još sedam zarobljenih Muslimana.²³⁷

Oko pola tri ujutro 20. septembra 1995. godine, pripadnici SDG su naredili zarobljenicima da istovare još jedan kamion, ovog puta s dokumentacijom SDS-a iz Sanskog Mosta, a zatim su svih 12 zarobljenika vezali lisicama u parove i naredili im da uđu u kamion preko kojeg je spuštена cerada. Zarobljenici su pod ceradom bili pod nadzorom tri pripadnika SDG, od kojih je jedan bio maloletni vojnik Željo. Nakon 15 minuta do pola sata vožnje, kamion se zaustavio u selu Trnova. Tri pripadnika SDG su naredila zarobljenicima da u paru siđu s kamiona. Kako je koji par odlazio, čuli su se pucnji. Jedan od zarobljenika pitao je vojnike da li postoji šansa da ih ne ubiju, na šta su vojnici rekli da ima i da će ih poštediti ukoliko im daju 5.000 DM, govoreći da je srećan što su ga zarobili Arkanovi vojnici. U jednoj garaži u selu Trnova, pripadnici SDG su pucali na zarobljenike. Dva zarobljenika je zaklao pripadnik SDG poznat kao Željo. Na kraju je jedan od pripadnika SDG naredio drugom da ispali metak svakom u glavu kako bi ih dokrajčio. Nakon toga su otišli.²³⁸

U garaži u Trnovi je ubijeno 11 lica: **Abdulah Behremović** (1946), **Osman Muratović** (1939), **Idriz Omerspahić** (1955), **Mesud Smailagić** (1945), **Midhat Šabić** (1955), **Derviš Šehić** (1949), **Mehmed Šehić** (1940), **Safet Šehić** (1950), **Mehmed Tahudžić** (1951), **Nijaz Topalović** (1948), **Hasan Topić** (1941). Jedan zarobljenik je bio teško ranjen.²³⁹ Tela ubijenih pronađena su u oktobru 1995. godine, kada je Armija BiH ušla u Trnovu.²⁴⁰

Sasina

Približno 21. septembra 1995. godine, posle ponoći, pripadnici SDG su prisilili 67 lica – 66 muškaraca i jednu ženu nesrpske nacionalnosti – koje su doveli iz Šehovaca, Sanskog Mosta i Pobriježja, da uđu u autobus na parkingu ispred hotela *Sanus*. Na putu do autobusa formirali su špalir i zatočenike udarali kundakom i štapovima. Ispred autobusa su pripadnici SDG pretukli jednog starijeg muškarca pa ga ubacili u autobus. U prepun autobus je ušlo i otprilike osam pripadnika SDG. Jedina žena u autobusu bila je Munevera Alagić. Nekoliko pripadnika SDG je došlo do mesta na kome je ona sedela da bi je

²³⁷ *Ibid.*

²³⁸ *Ibid.*

²³⁹ Svedočenje zaštićenog svedoka B-1047 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 16. juna 2003. godine, str. 22505; Zapisnik o uviđaju, Viši sud Bihać br. KRI 50/96 od 18. oktobra 1995. godine, dok. pred. br. P02262, *Stanišić i Simatović*; Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. maja 2013. godine, par. 795; Prvostepena presuda MRMKS od 30. juna 2021. godine u predmetu *Stanišić i Simatović*, par. 272.

²⁴⁰ Zapisnik o uviđaju, Viši sud Bihać br. KRI 50/96 od 18. oktobra 1995. godine, dok. pred. br. P02262, *Stanišić i Simatović*; Video-prilog Press centra Armije RBiH, dok. pred. br. P02472, *Stanišić i Simatović*.

jedan po jedan silovali u periodu od 10–15 minuta. Za to vreme, ostali pripadnici SDG su prisiljavali zarobljene da pevaju četničke pesme.²⁴¹

Ubrzo je autobus krenuo s parkinga. Zarobljenicima nije bilo dopušteno da gledaju kroz prozor i nisu znali u kom pravcu se kreću. Nakon manje od pola sata, autobus se zaustavio izvan grada. Muzika u autobusu je bila pojačana, a pripadnici SDG su počeli da isteruju zarobljene u grupama od po četvoro ili petoro. Prva grupa je odvedena na put osvetljen farovima autobusa, gde je jedan pripadnik SDG izvukao nož i prerezao grkljan prvom čoveku. Sledećem je naređeno da klekne leđima okrenut prema pripadniku SDG, a zatim mu je on pucao u potiljak. Streljanje pred autobusom su preživeli dve osobe koje su na suđenju Stanišiću i Simatoviću posvedočile da su nedugo nakon streljanja čule dolazak vozila iz kojih su još dva čoveka izbačena na rub jame u kojoj su bila tela streljanih. Potom su čuli pucnje i dve eksplozije, nakon čega su vojnici otišli. Ubrzo je došao buldožer kojim je zgrnuta zemlja i zatrpana jama s telima.²⁴²

U Sasini je ubijeno najmanje 65 lica: **Senad Aganović** (1954), **Fevzija Alagić** (1932), **Munevera Alagić** (1953), **Remzija Alagić** (1932), **Kadir Alibabić** (1936), **Osman Arapović** (1939), **Mehmedalija Bajrić** (1959), **Senad Bajrić** (1976), **Meho Bajrović** (1947), **Hajrudin Behar** (1968), **Elvir Behremović** (1970), **Ibrahim Behremović** (1934), **Jahija Bešić** (1928), **Muharem Bottonjić** (1922), **Drago Buha** (1972), **Derviš Cerić** (1934), **Eniz Cerić** (1939), **Irfan Čekić** (1928), **Aziz Dautović** (1957), **Ermin Drobić** (1976), **Ibrahim Drobić** (1978), **Muharem Drobić** (1941), **Ekrem Džafić** (1932), **Šefko Džananović** (1933), **Hasan Džinić** (1953), **Ernes Hajrić** (1977), **Avdo Halimović** (1930), **Mehmed Hasanović** (1949), **Osman Hasić** (1930), **Vedad Hromalić** (1976), **Ago Jakupović** (1935), **Fadil Jakupović** (1958), **Fehim Jakupović** (1933), **Idriz Jakupović** (1931), **Muharem Jakupović** (1954), **Safet Jakupović** (1942), **Muharem Kamber** (1932), **Osman Kamber** (1958), **Zijad Kamber** (1936), **Ismet Karabeg** (1941), **Hakija Kasumović** (1942), **Bećo Kumalić** (1929), **Rifet Kuršumović** (1926), **Husein Kurbegović** (1932), **Mehmed Kurtović** (1927), **Adem Lasić** (1926), **Muharem Mahić** (1927), **Karanfil Musić** (1966), **Arif Omić** (1937), **Taib Omić** (1936), **Ibrahim Pašagić** (1925), **Avdo Pašalić** (1934), **Muharem Šekić** (1926), **Ševko Talić** (1933), **Adnan Talić** (1977), **Besim Talić** (1979), **Džemal Talić** (1952), **Haris Talić** (1973), **Husein Talić** (1926), **Ibraga Talić** (1967), **Muhamed Talić** (1952), **Rasim Talić** (1937), **Sulejman Talić** (1962), **Ibrahim Sinanović** (1920) i još jedan nepoznat muškarac.²⁴³

Osamnaestog i devetnaestog jula 1996. godine izvršena je ekshumacija dve grobnice u Sasini te je utvrđeno da su žrtve stradale usled rana načinjenih vatrenim oružjem iz neposredne blizine, osim dve žrtve koje su stradale od povreda uzrokovanih nožem i tupim predmetom.²⁴⁴

241 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. maja 2013. godine, par. 800.

242 *Ibid.*, par. 798–801.

243 Obdukcioni nalazi Sasina, dok. pred. br. P02080, *Stanišić i Simatović*; Prvostepena presuda MRMKS u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. juna 2021. godine, par. 276.

244 Obdukcioni nalazi Sasina, dok. pred. br. P02080, *Stanišić i Simatović*; Zapisnik o uvidaju, ekshumaciji, obdukciji i identifikaciji tela civilnih žrtava iz masovne grobnice Sasina, 19. jul 1996. godine, dok. pred. br. P02079, *Stanišić i Simatović*; Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. maja 2013. godine, par. 803.

Čađavica

U Maloj Manjači kod Mrkonjić Grada, pripadnici SDG su 3. oktobra 1995. godine zarobili tri neidentifikovana vojnika Armije BiH. Jednog od njih je pripadnik SDG s nadimkom Gliša skinuo u donji veš, udario ga kundakom i na kraju mu zabio bajonet u leđa. Druga dvojica su odvedena u zaseok Perići sela Čađavica u opštini Ključ. Narednog dana, Arkan je došao u Periće i jednom od njih pucao iz pištolja u glavu.²⁴⁵

IV

Prisilno vraćanje izbeglica na front

U avgustu 1995. godine, MUP Srbije je sproveo opsežnu akciju privođenja izbeglica s područja Hrvatske i Bosne i Hercegovine, koje je nakon kraćeg zadržavanja u policijskim i vatrogasnim objektima širom Srbije predavao vojnim, policijskim i paravojnim jedinicama RS i RSK, među kojima je bila i SDG. U periodu od početka avgusta do kraja septembra 1995. godine, MUP Srbije je SDG predao oko 5.000 izbeglica.²⁴⁶

Po dolasku u Centar za obuku u Erdutu, izbeglice su pripadnicima SDG predavale sve lične stvari, a zatim su odvođene na šišanje do glave. Svi su prolazili obuku od nekoliko dana do tri nedelje. Obuka je uključivala naporne fizičke vežbe i obuku u rukovanju oružjem. Pripadnici SDG su psovali i vređali izbeglice, nazivajući ih „izdajicama“ i kukavicama. Prisilno mobilisane izbeglice su u Centru za svaku grešku surovo kažnjavane nošenjem kamena ukrug u trku i vezivanjem za stubove uz premlaćivanje palicom.²⁴⁷

47

Nakon završene obuke, pripadnici SDG su izbeglice delili u dve grupe: u prvoj grupi su se nalazili muškarci do 35 godina starosti, dok su u drugoj grupi bili oni stariji od 35. Izbeglice koje su bile starije, lošijeg zdravstvenog stanja, raspoređene su u radni vod, dok su muškarci iz prve grupe nakon obuke u kampu poslati na položaje SVK na području istočne Slavonije i Baranje, ali i na položaje VRS u BiH.²⁴⁸

U septembru 1995. godine, SDG preuzima kontrolu nad Nastavno-dopunskim centrom Manjača, tj. centrom za obuku VRS na planini Manjača. Prisilno mobilisane izbeglice su upućivane i u taj centar, koji je bio pod komandom Mladena Šarca, majora SDG. Kao i u Erdutu, i tu su izbeglice šišane do

245 Svedočenje zaštićenog svedoka B-071 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 2. aprila 2003. godine, str. 18400–18401; Svedočenje zaštićenog svedoka RFJ-129 pred MRMKS u predmetu *Stanišić i Simatović* od 4. jula 2018. godine, str. 41.

246 Izveštaj – dvanaestodnevni boravak kapetana Kosanović Milana u Arkanovom kampu Erdut, dok. pred. br. P01194, *Stanišić i Simatović*.

247 O tretmanu prisilno mobilisanih izbeglica u kampovima za obuku videti dosije *Prisilna mobilizacija izbeglica*, FHP, 2019. godina, str. 32–36.

248 Dosije *Prisilna mobilizacija izbeglica*, FHP, 2019. godina, str. 35–36.

glave, oduzimana su im dokumenta i lične stvari. Nakon kratke, osnovne pešadijske obuke, upućivani su na ratišta širom BiH, kao deo različitih jedinica VRS. Početkom oktobra 1995. godine, tadašnji ministar unutrašnjih poslova Republike Srpske Tomislav Kovač naredio je SDG da hapsi dezertere s fronta na području Prijedora, „da ih ustroje i vrate u njihove matične brigade“. Ovlašćenje za hapšenje i obuku dezertera iz redova VRS SDG dao je i predsednik Republike Srpske Radovan Karadžić.²⁴⁹

Privođenje u Manjaču pripadnika redovnih jedinica VRS, neretko i oficira koji su bili na dopustu, dovelo je do sukoba između SDG i vrha VRS. Nakon intervencije komandanta GŠ VRS Ratka Mladića, SDG je krajem oktobra udaljena iz NDC Manjača, a ubrzo i iz BiH.²⁵⁰

V

Pljačka

Jedna od osnovnih karakteristika delovanja SDG bila je pljačka.²⁵¹

Garda je pljačkala imovinu stanovnika SBZS, koju je nesmetano prebacivala u Srbiju.²⁵² Od dolaska na to područje, a naročito nakon novembra 1995. godine i potpisivanja Dejtonskog sporazuma, pripadnici SDG su bili angažovani na seči šume od koje je građa, preko Srbije, izvožena u Italiju. Učestvovali su u švercu nafte iz Đeletovaca i švercu cigareta. Početkom oktobra 1991. godine, pripadnici SDG su na području Baranje oteli kamion s kožnim jaknama koje su potom prodali, dok je kamion Ražnatović poklonio Pavlu Milovanoviću Paji, komandantu TO Dalj. Ražnatović je prebacio oko 50 luksuznih vozila iz SBZS, koja je skladištio u u Srbiji, u rejonu Boleča. U Beogradu i okolini je napravio skladišta naoružanja.²⁵³

U prvom danu napada na Bijeljinu, pripadnici SDG su zaplenili oko 40 vozila, među kojima i autobus i vatrogasna kola. Istog dana su sva vozila prebačena u Erdut uz više kartona cigareta, praška za veš i

249 *Ibid.*, str. 41–45.

250 Informacija o aktivnostima pripadnika SDG Tigrovi i Željka Ražnatovića na prostoru RS, dopis GŠ VRS od 20. oktobra 1995. godine, dok. pred. br. D01503, *Mladić*; Svedočenje Sava Sokanovića pred MKSJ u predmetu *Mladić* od 18. maja 2015. godine, str. 35714.

251 General Manojlo Milovanović, bivši načelnik GŠ VRS, izjavio je: „Karakteristika Srpske dobrovoljačke garde je bila da je svaki njen povratak iz Republike Srpske i Republike Srpske Krajine bio u kolonama koje je, pored transportera i tenkova, sačinjavao i velik broj šlepera. Radilo se o pljački.“ Videti u: Transkript prvog dela filma *Jedinica*, dok. pred. br. P02976.B, *Stanišić i Simatović*, str. 19; Svedočenje Manojla Milovanovića pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 23. aprila 2010. godine, str. 4373–4375.

252 Svedočenje vojnog veštaka Reynauda Theunensa pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 27. oktobra 2010. godine, str. 8194.

253 Informacija o paravojnim jedinicama, dok. pred. br. 00705, *Mrkšić i dr*; Informacija, odeljenje SDB, Pokrajinski SUP APV, 15. oktobar 1991. godine, dok. pred. br. P00334, *Stanišić i Simatović*; Stanje u Sremsko-baranjskoj oblasti, dok. pred. br. P03270, *Stanišić i Simatović*.

tehničkih uređaja.²⁵⁴ U narednim danima, SDG i druge srpske snage opljačkale su i Železaru, Fabriku tekstila „Kurjak“, Fabriku obuće „Zenit“, robnu kuću i prodavnicu.²⁵⁵

Prema zapisniku sa sednice Narodne skupštine Republike Srpske održane u maju 1993. godine, „jedan Arkanovac dolazi i diže mašine iz jednoga Koraja, tekstilne industrije, vrijednosti nekoliko miliona maraka – mislim 5–6 miliona maraka. Ta ista njegova vojska dolazi i diže neke dijelove sušnice, diže telefonsku centralu u vrijednosti od 2 miliona maraka.“²⁵⁶

Prilikom povlačenja s ratišta, pripadnici SDG su odnosili naoružanje i opremu koje su zaplenili.²⁵⁷

VI

Raspuštanje Srpske dobrovoljačke garde

Srpska dobrovoljačka garda je rasformirana u martu 1996. godine, kada konačno napušta Centar za obuku u Erdutu.²⁵⁸ Viši oficiri, npr. Milorad Ulemek Legija i Nenad Bujošević Rambo, pridružili su se Jedinici za specijalne operacije RDB MUP-a Republike Srbije, a neki su nakratko pristupili jedinici *Škorpioni*, angažovanoj na eksploataciji nafte u Đeletovcima. Jedan broj njih je ostao radno angažovan u različitim poslovima Željka Ražnatovića Arkana u Srbiji.²⁵⁹

Krajem oktobra 1995. godine, predsednik RS Radovan Karadžić je na ceremoniji oproštanja od SDG u Bijeljini uručio priznanje SDG i njenom komandantu Željku Ražnatoviću Arkanu za doprinos u ratnim akcijama u RS. Naredne godine, Karadžić je odlikovao Ražnatovića Karadordevom zvezdom, ordenom koji se dodeljuje za „izvanredne uspehe u komandovanju i rukovođenju jedinicama oružanih snaga Republike Srpske u oružanoj borbi“.²⁶⁰

49

254 Svedočenje zaštićenog svedoka B-1738 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 17. marta 2003. godine, str. 18038–18040; Izvod iz knjige *Srpski bračni par Čaušesku* Vojislava Šešelja, dok. pred. br. P00682, Šešelj, str. 4.

255 Izjava svedoka Milorada Davidovića, dok. pred. br. P764.1, *Krajišnik*, par. 118.

256 Zapisnik sa 32. sednice NSRS, održane 19–20. maja 1993. godine, str. 49.

257 Pregled događaja i stanja, s ocjenom postignutog stepena izvršenja, dok. pred. br. D00083, *Stanišić i Simatović*, str. 5–7.

258 Svedočenje zaštićenog svedoka B-129 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 16. aprila 2003. godine, str. 19441.

259 *Ibid.*; Svedočenje zaštićenog svedoka B-071 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 2. aprila 2003. godine, str. 18404; Izjava svedoka S. M. data FHP-u 28. oktobra 1998. godine; Informacija o paravojnim jedinicama, dok. pred. br. 00705, *Mrkšić i dr.*

260 Zahvalnica SDG za doprinos borbi srpskog naroda za ostvarenje njegovih vekovnih ciljeva, 22. oktobar 1995. godine, dok. pred. br. D00668, *Stanišić i Simatović*; Svedočenje Borislava Pelevića pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 25. januara 2012. godine, str. 16457; Svedočenje Manojla Milovanovića pred MKSJ u predmetu *Karadžić* od 28. februara 2012. godine, str. 25459–25460; Svedočenje Manojla Milovanovića pred MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* od 8. decembra 2011. godine, str. 15530; Ceremonija odlikovanja SDG, dok. pred. br. P02858, *Karadžić*; Odlikovanje predsednika Republike Srpske, dok. pred. br. D00669, *Stanišić i Simatović*.

Oko trideset pripadnika SDG bilo je uključeno u oružani sukob na Kosovu kao deo snaga RDB MUP-a Srbije. Baza im je neko vreme bila u hotelu *Grand* u Prištini, dok je centar za prijem i obuku dobrovoljaca bio u Kosovu Polju. Sredinom maja 1999. godine, načelnik RDB-a Radomir Marković je naredio Tigrovima da odu iz Kosova Polja nakon ubistva starijeg bračnog para. Svedoci u predmetu protiv Vlastimira Đorđevića pred MKSJ svedočili su o tome da su pripadnike SDG ili ljude u uniformama sličnim njihovim vidali na području između Orahovca i Đakovice, zatim u Srbici, u Prištini, u Meji, oko sela Vladovo i na teritoriji opštine Kačanik. U presudi Đorđeviću se navodi da se Veće „na osnovu dokaza u celini uverilo da su Arkanovi Tigrovi bili prisutni na Kosovu tokom perioda na koji se odnosi Optužnica, da su bili povezani s RDB i da su igrali aktivnu ulogu u zajedničkim operacijama MUP-a i VJ“.²⁶¹

Tokom sukoba u BiH, Hrvatskoj i na Kosovu, poginulo je više od 50, a ranjeno oko 380 pripadnika SDG.²⁶²

Željko Ražnatović Arkan

Željko Ražnatović Arkan (1952–2000) rođen je u Brežicama, Slovenija, ubijen 15. januara 2000. godine u holu hotela *Interkontinental* u Beogradu. Hapšen je već kao maloletnik zbog krađe i silovanja. Više puta je bio na izdržavanju kazne zbog razbojništva, a 1973. godine je pobjegao iz zatvora u Padinskoj Skeli. Zbog pljački je hapšen u Švedskoj, Belgiji i Holandiji. Pobjegao je sa izdržavanja zatvorskih kazni u Belgiji i Holandiji.²⁶³

Početkom osamdesetih, Ražnatović se vratio u Jugoslaviju. Narednih godina je više puta privođen zbog ranjavanja policajaca u Beogradu i Švedskoj, kao i zbog nanošenja težih telesnih povreda jednom Beograđaninu, ali bi nakon svakog incidenta veoma brzo bio pušten, što je objašnjavano vezama koje je imao u Saveznom sekretarijatu unutrašnjih poslova. Ražnatović je na jednom suđenju izjavio da je po zanimanju radnik Saveznog SUP-a, što je SSUP demantovao, ali je Arkan pokazao dokument po kome je kredit za adaptaciju svoje kuće u Ljutice Bogdana dobio od SSUP-a.²⁶⁴

261 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu Đorđević od 23. februara 2011. godine, par. 208–211; Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Šainović i dr.* od 26. februara 2009. godine, par. 739.

262 Čitulja Željku Ražnatoviću Arkanu i pripadnicima SDG od 15. januara 2011. godine, *Politika*; „Šta je ostalo od Arkanove garde“, *Vreme* br. 1214, 10. april 2014. godine.

263 Depeša SDB III Uprava od 7. januara 1991. godine, dok. pred. br. P00020, *Stanišić i Simatović*, str. 1–7; „Dosije Arkan“, *Vreme* br. 472, 22. januar 2000. godine.

264 „Dosije Arkan“, *Vreme* br. 472, 22. januar 2000. godine; Prvostepena presuda MRMKS u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. juna 2021. godine, par. 441.

Krajem novembra 1990. godine, Željko Ražnatović, Dušan Bandić, Zoran Stevanović²⁶⁵ i Dušan Carić su uhapšeni u Dvoru na Uni. Vozili su se u iznajmljenom terenskom vozilu naoružani s više pištolja i ručnih bombi, a imali su i automate marke *hekler und koh* MP-5K, zabranjene za civile. Optuženi su za pokušaj obaranja postojećeg društvenog i državnog uređenja SFRJ, kao i za rušenje demokratskog poretka u Republici Hrvatskoj. Povodom hapšenja u Dvoru na Uni, Arkan je kasnije izjavio da su došli da osvoje stanicu milicije, zarobe specijalce koji su tu poslati iz Zagreba i uspostave srpsku vlast.²⁶⁶

Sredinom juna 1991. godine, Ražnatović je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 20 meseci. Istog dana doneta je odluka o puštanju osuđenih na slobodu do pravosnažnosti presude.²⁶⁷

Ražnatović je bio narodni poslanik u Skupštini Srbije 1992/1993. godine kao nezavisni kandidat grupe građana s Kosova. U novembru 1993. godine osnovao je Stranku srpskog jedinstva.²⁶⁸

VII

(Ne)procesuiranje

Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju je 1997. godine podigao optužnicu protiv Željka Ražnatovića Arkana, međutim, javnost je za postojanje optužnice saznala tek u martu 1999. godine. Sadržaj optužnice je ostao poverljiv sve do 2001. godine, kada je MKSJ poništio nalog o neobelodanjivanju. Optužnica je Arkana teretila za zločine počinjene u septembru 1995. godine na području Sanskog Mosta, „gde su vojnici pod njegovom komandom zatvarali, tukli, silovali i pogubljivali lica nesrpske nacionalnosti“.²⁶⁹

U februaru 2010. godine, Vojislav Šešelj je podneo krivičnu prijavu protiv Borislava Pelevića za zločine počinjene u više mesta Baranje, kao i za zločine u Bijeljini i Zvorniku. Podnošenje krivične prijave bilo je motivisano političkim sukobom između Šešeljeve SRS i SNS, čiji je Pelević funkcioner bio. Dvadesetak dana kasnije, Tužilaštvo za ratne zločine Srbije saopštilo je da je odbacilo krivičnu prijavu protiv Borislava Pelevića.²⁷⁰

265 Zoran Stevanović zvani Kiri (1961–1996), major SDG, ubijen je 1996. godine ispred hotela *Metropol* u Beogradu. „Ubistva poznatih ličnosti od 1990. do 2001“, *Vreme* br. 530, 1. mart 2001. godine.

266 „Ratnik ogrezao u svetosavlju“, *Duga* br. 462, novembar 1991. godine.

267 Presuda Okružnog suda u Zagrebu u predmetu *Bandić i dr.* od 14. juna 1991. godine, dok. pred. br. D00007, *Hadžić*; Odluka o ukidanju pritvora Ražnatović i dr. od 14. juna 1991. godine, dok. pred. br. D00008, *Hadžić*.

268 „Razvojni put Arkanove stranke – od Erduta, preko radikala do SNS“, *Istinomer*, 21. januar 2021. godine.

269 Optužnica Tužilaštva MKSJ protiv Željka Ražnatovića od 23. septembra 1997. godine.

270 Krivična prijava SRS protiv Pelevića: „Vukčević odredio tužioca“, RTV, 5. februar 2010. godine, https://rtv.rs/sr_lat/hronika/krivicna-prijava-srs-protiv-pelevica-vukcevic-odredio-tuzioca_172077.html; „Tužilaštvo odbacilo krivičnu prijavu protiv Pelevića“, RTV, 26. februar 2010. godine, https://rtv.rs/sk/hronika/tuzilastvo-odbacilo-krivicnu-prijavu-protiv-pelevica_175884.html.

U oktobru 2011. godine, FHP je podneo krivičnu prijavu protiv više lica, uključujući i više pripadnika SDG, za zločine počinjene u Tenji.²⁷¹ Iako je TRZ 2010. i 2012. godine podiglo optužnice za zločine počinjene u Tenji, među optuženima nije bilo pripadnika SDG.²⁷²

Alma Pečković je 2015. godine podnela krivičnu prijavu protiv NN lica zbog ubistva roditelja Ajše i Režepa i brata Admira Šabanovića u Bijeljini.²⁷³ Početkom 2016. godine, TRZ je najavilo istragu o SDG. Fond za humanitarno pravo je u novembru 2021. godine tražio od TRZ informacije o istrazi – da li je ona pokrenuta, protiv koga i za koje zločine. Tužilaštvo je u svom odgovoru navelo da je donelo naredbu o sprovođenju istrage protiv N. N. pripadnika SDG u vezi sa izvršenjem krivičnog dela ratni zločin za događaje u Bijeljini tokom aprila 1992. godine.²⁷⁴

Uprkos podignutoj optužnici protiv Ražnatovića i brojnim dokazima predloženim u postupcima pred MKSJ i MRMKS, pre svega u predmetima *Stanišić i Simatović*, *Hadžić* i *Milošević*, kao i činjenicama utvrđenim u presudama, prema kojima su Željko Ražnatović Arkan i SDG učestvovali u ubistvima, progonu i prisilnom raseljavanju na teritoriji SAO SBZS 1991. i 1992. godine, kao i u progonu i ubistvima počinjenim u Bijeljini i Zvorniku 1992. i u Sanskom Mostu 1995. godine, do danas nijedan pripadnik SDG nije procesuiran za ratne zločine.²⁷⁵

271 FHP podneo krivičnu prijavu protiv više od 30 lica zbog ratnih zločina u Hrvatskoj, počinjenih 1991, 13. oktobar 2011. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=13131>

272 Videti predmete *Tenja I* i *Tenja II*: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=234>

273 „Zločin bez kazne: 27 godina od ubistva civila u Bijeljini“, *Novi magazin*, 3. april 2019. godine.

274 „Predistraga o Arkanovim 'tigrovima'“, *Radio Slobodna Evropa*, 5. januar 2016. godine; FHP, zahtev br. HlcIndexIn170/F151922 od 5. novembra 2021. godine; TRZ, odgovor br. PI-8/21 od 16. novembra 2021. godine.

275 Prvostepena presuda MRMKS u predmetu *Stanišić i Simatović* od 30. juna 2021. godine, par. 442. Iako se u medijskim izveštajima često navodi da je Boban Arsić jedini pripadnik SDG kome je u odsustvu suđeno pred Županijskim sudom u Splitu za ubistva počinjena u januaru 1992. godine u zaseoku Bačići sela Drinovci u opštini Drniš, nema dokaza da se radi o pripadniku SDG. Naime, u presudi se navodi da je u pitanju dobrovoljac „srpske garde iz SR Jugoslavije uključene u sastav tzv. Teritorijalne odbrane Drniš pod jedinstvenim zapovjedništvom tzv. JNA“. Pored toga, nema podataka o tome da su pripadnici SDG u januaru 1992. godine bili angažovani na području Drniša. Videti: Presuda Županijskog suda u Splitu u predmetu *Boban Arsić* od 12. marta 2014. godine.

Na osnovu raspoloživih podataka, neki od pripadnika SDG bili su:

1.	Milorad Ulemek zvani Legija , đeneral, komandant <i>Super-tigrova</i> ; od juna 1996. godine, pripadnik i komandant Jedinice za specijalne operacije; trenutno se nalazi na izdržavanju zatvorske kazne zbog organizovanja atentata na premijera Srbije Zorana Đinđića, ubistva bivšeg predsednika Predsedništva Srbije Ivana Stambolića, umešanosti u ubistvo članova SPO na Ibarskoj magistrali, kao i zbog pokušaja atentata na Vuka Draškovića
2.	Marko Pejić zvani Peja Ciganin , đeneral, učestvovao u operacijama Bijeljina, Zvornik i Brčko, preminuo
3.	Borislav Pelević zvani Pele , đeneral, kum Željka Ražnatovića, instruktor u SDG, preminuo 2018. godine
4.	Stojan Novaković zvani Cope , đeneral, nije učestvovao u borbama, potpredsednik Stranke srpskog jedinstva
5.	Ljubinko Jevtić , đeneral, nije učestvovao u borbama, zadužen za obezbeđenje Delija
6.	Miljan Vuković , đeneral
7.	Jovan Dimitrijević zvani Tajka, Čelavi i Čiča Gliša , major, čata zadužen za održavanje dosijea pripadnika SDG
8.	Saša Pavlović zvani Crvko , major, jedan od osnivača SDG, učestvovao u operacijama u istočnoj Slavoniji, ranjen 1991. godine u Tenji, nakon čega je angažovan u štabu SDG u Beogradu
9.	Mladen Šarac , major, načelnik štaba SDG, učestvovao u operacijama Pauk i Banjaluka
10.	Zoran Mačai zvani Mačak , major, instruktor, pripadnik SDG do hapšenja 1994. godine zbog ubistava počinjenih u tzv. Magdinoj grupi
11.	Vojislav Đurković zvani Vojkan Puškar ili Voja Bijeljina , major, u proleće 1992. godine pripadnik SDG, kasnije na čelu SSJ u Bijeljini i takozvane Regionalne komisije Semberije, Majevice i Posavine za slobodan protok civilnog stanovništva, organizator i neposredni učesnik u prisilnom proterivanju Muslimana iz Bijeljine u septembru 1993. godine
12.	Zoran Pjanić , major
13.	Savo Vukotić , major
14.	Zoran Stevanović zvani Kiri , major, ubijen 1996. godine
15.	Nenad Marković zvani Šicko , kapetan, jedan od osnivača SDG, ranjen 1991. godine u Tenji, nakon čega je angažovan u štabu SDG u Beogradu
16.	Svetozar Pejović zvani Peja , kapetan, učestvovao u operaciji Pauk
17.	Nenad Bujošević zvani Veliki Rambo i Buba Zaneti , kapetan, <i>super-tigar</i> , učestvovao u operacijama u Bijeljini, Zvorniku, Brčkom i operaciji Pauk, komandant Regrutno-nastavnog centra „Surovi“, 1996. godine se pridružio JSO, trenutno se nalazi na izdržavanju kazne za ubistvo Ivana Stambolića i zločin na Ibarskoj magistrali

18.	Milan Hajduković zvani Mićaga , kapetan i komandir grupe
19.	Marijan Gajinov , kapetan
20.	Nebojša Đorđević zvani Šuca , pukovnik, <i>super-tigar</i> , jedan od osnivača SDG, učestvovao u operacijama u istočnoj Slavoniji, Bijeljini, Zvorniku i operaciji Pauk, ubijen u Beogradu 1996. godine
21.	Dragan Petrović zvani Kajman , pukovnik, jedan od osnivača SDG, učestvovao u operacijama u istočnoj Slavoniji, Bijeljini, Zvorniku, Brčkom, operacijama Trnovo/Treskavica i Banjaluka, preminuo 1997. ili 1998. godine
22.	Mihajlo Ulemek zvani Mile i Puki , pukovnik, učestvovao u operacijama u istočnoj Slavoniji, Bijeljini, Zvorniku, Brčkom, Dalmaciji i Lici, i u operaciji Pauk
23.	Rade Rakonjac zvani Raša , pukovnik, učestvovao u operacijama u Bijeljini, Zvorniku, Brčkom i operaciji Pauk, ubijen 2014. godine
24.	Predrag Bojović zvani Bojke , pukovnik, napustio SDG u leto 1993. godine
25.	Boris Batez , pukovnik, instruktor u RNC „Surovi“, učestvovao u operacijama Pauk i Banjaluka
26.	Saša Aščerić zvani Asteriks , pukovnik, učestvovao u operacijama Pauk i Banjaluka, angažovan u rezervnom sastavu JSO od 24. marta 1999. do 15. juna 1999
27.	Vlado Vukotić , pukovnik, zadužen za obezbeđenje Centra za obuku u Erdutu i popravku vozila
28.	Đorđe Opsenica , pukovnik, <i>super-tigar</i>
29.	Marijana Nelovski , potpukovnik, učestvovala u borbama u Zvorniku, Čeliću, Dalmaciji, Velebitu, Ključu
30.	Luka Bojović zvani Pekar , potpukovnik, krajem novembra vratio se u Srbiju posle izdržavanje višegodišnje kazne zatvora u Valensiji
31.	Žarko Aleksić zvani Marinac , <i>super-tigar</i> , učestvovao u operaciji Pauk, telohranitelj Željka Ražnatovića
32.	Slavko Mijović zvani Mija Pijuk ili Mija Nos , jedan od osnivača SDG, formalno u SDG do 1993. godine, ubijen u Beogradu 2001. godine
33.	Srđan Golubović zvani Maks , učestvovao u operacijama u Bijeljini, Zvorniku, Brčkom i operaciji Pauk
34.	Jugoslav Simić zvani Mića Pseto , učestvovao u operacijama Trnovo/Treskavica i Pauk, od 24. marta do kraja juna 1999. godine angažovan u rezervnom sastavu JSO
35.	Srđan Bulatović zvani Zemunac , učestvovao u operacijama u Bijeljini, Zvorniku, Brčkom i operaciji Pauk
36.	Jugoslav Glušćević zvani Mali Juga , instruktor u RNC „Surovi“, ranjen u borbama oko Mrkonjić Grada
37.	Vladan Panić zvani Pana , zamenik komandanta RNC „Surovi“

38.	Žarko Gvozdenović zvani Gvozdeni , učestvovao u operaciji Pauk, telohranitelj Đovanija di Stefana, jednog od finansijera SDG
39.	Ranko Poletan , učestvovao u operaciji Trnovo/Treskavica, pripadnik rezervnog sastava JSO od 24. marta 1999. godine do 30. juna 1999. godine
40.	Siniša Petrić zvani Zenica , početkom 1993. godine iz Vukova sa Vučjaka prešao u SDG, gde je ostao do 1994. godine, kada je uhapšen kao deo tzv. Magdine grupe, trenutno na izdržavanju kazne zatvora u Valensiji
41.	Mihajlo Ražnatović , sin Željka Ražnatovića Arkana, učestvovao u operacijama Trnovo/Treskavica i Banjaluka
42.	Željko Stanivuković zvani Vuk , učestvovao u operaciji Pauk, pobjegao iz baze u Erdutu 1995. godine
43.	Boban Gojaković zvani Boki , poginuo 1995. godine u saobraćajnoj nesreći
44.	Slobodan Stojančević zvani Laki , učestvovao u operacijama u Bijeljini, Zvorniku, Brčkom i operaciji Pauk
45.	Slaviša Stevanović zvani Zenica , učestvovao u operaciji Pauk
46.	Saša Milaković , učestvovao u operaciji Pauk, telohranitelj Đovanija di Stefana
47.	Zoran Stojanović , učestvovao u operaciji Pauk
48.	Miloš Petković zvani Dafina , narednik, pripadnik SDG od 1993. godine
49.	Radoš Crepuljarević zvani Crepulja , narednik, instruktor u RNC „Surovi“
50.	Goran Kuvelja , narednik, <i>super-tigar</i>
51.	Milojko Nikolić zvani Šumadinac/Šumadija , narednik, ranjen kod Ključa, za vreme rata na Kosovu pripadnik 177. vojno-teritorijalnog odreda Peć, odnosno jedinice Šakali, optužen za zločine počinjene u selu Čuška, preminuo 2017. godine, tokom trajanja postupka
52.	Pera Petrašević , narednik, prešao u jedinicu <i>Škorpioni</i> u martu 1995. godine, osuđen za zločine u Trnovu
53.	Miomir Bucalo , narednik
54.	Dragoljub Kuveljić , narednik, pripadnik SDG od 5. jula 1992. godine, ranjen kod Ključa
55.	Zoran Đorđević zvani Mali Rambo , <i>super-tigar</i> (i njegov rođeni brat je bio pripadnik SDG, s nadimkom Mucavi Rambo)
56.	Radomir Trojanović , <i>super-tigar</i>
57.	Dragoslav Agbaba , <i>super-tigar</i>
58.	Mile Dragutinović , <i>super-tigar</i>
59.	Branko Gluščević , <i>super-tigar</i>
60.	Miroslav Grmuša , <i>super-tigar</i>
61.	Zvonko Matijević , <i>super-tigar</i>
62.	Duško Nikolić , <i>super-tigar</i>
63.	Mladen Lukić zvani Boske , <i>super-tigar</i>

64.	Veselin Plavšić zvani Veso , <i>super-tigar</i>
65.	Nikola Šaponja , <i>super-tigar</i>
66.	Miroslav Šaponja , <i>super-tigar</i>
67.	Dalibor Matijević , <i>super-tigar</i>
68.	Goran Živković , <i>super-tigar</i>
69.	Zoran Popović zvani Major Pop , <i>super-tigar</i>
70.	Aleksandar Grbić zvani Kanarinac , oficir veze
71.	Nikica Ilić , oficir veze
72.	Dušan Gajić , učestvovao u operaciji Pauk
73.	Aleksandar Martinović , vozač u štabu SDG
74.	Saša Džudović , vozač u SDG
75.	Pera Čiča , vozač u SDG
76.	Borivoje Ackov zvani Bore , zadužen za skladište u Centru za obuku u Erdutu
77.	Zoran Mišić , magacioner u Centru za obuku u Erdutu od jula do oktobra 1992. godine
78.	Dejan Gvojić zvani Srna , instruktor u RNC „Surovi“
79.	Novica Njagojević , instruktor u RNC „Surovi“
80.	Slaviša Arsenijević zvani Valjevac , instruktor u RNC „Surovi“
81.	Jovica Stojisavljević
82.	Srđan Marinković
83.	Njego Janković zvani Role
84.	Sale Miletić , načelnik Centra za obuku u Erdutu
85.	Tomislav Marković , pridružio se SDG nakon pogibije sina Dušana u Laslovu 1991. godine
86.	Saša Savić zvani Švaba , vođa Noćnih vukova, preminuo 2021. godine
87.	Ranko Štrbac , ranjen u Lušcu
88.	Dragan Tešić/Antić , napustio SDG 1993. godine, kasnije pripadnik 10. diverzantskog odreda GŠ VRS
89.	Branko Bucalo , učestvovao u operacijama u Prijedoru, Ključu i Sanskom Mostu
90.	Srđan Aletić , pripadnik vojne policije SDG
91.	Nebojša Nišković
92.	Dragan Trifunović
93.	Zdravko Dajić
94.	Aleksandar Vukov zvani Mali Vuk , pripadnik SDG od septembra 1993. do marta 1994. godine, neko vreme bio angažovan na obezbeđenju SSJ, nakon toga prelazi u jedinicu <i>Škorpioni</i>

95.	Nebojša Minić zvani Mrtvi , učestvovao u akcijama oko Tenjskog Antunovca, tokom rata na Kosovu komandir Interventnog voda 177. vojno-teritorijalnog odreda Peć, odnosno formacije <i>Šakali</i> , optužen za ratne zločine počinjene u selu Čuška, preminuo 2005. godine u Argentini tokom postupka ekstradicije
96.	Ranko Momić zvani Boske, Bosanac i Rakun , potpukovnik, učestvovao u ratu na Kosovu, u toku postupka za zločine počinjene u selu Čuška na Kosovu napustio zemlju i nedostupan je pravosuđu
97.	Elvis Šunjević , od 1988. godine zaposlen u MUP-u, poginuo 1998. godine na Kosovu
98.	Nebojša Stojiljković zvani Niški , učestvovao u operaciji Pauk, preminuo
99.	Mile Blagojević zvani Duma
100.	Nikola Vučković
101.	Srđan Petrović zvani Srle Panker , preminuo
102.	Goran Samardžić
103.	Robert Viciknez , ubijen 2002. godine
104.	Aleksandar Kužetić
105.	Aleksandar Babić
106.	Jusuf Bulić zvani Jusa
107.	Vukašin Gojak zvani Vule , ubijen 1997. godine u Beogradu
108.	Dragan Aca Bulić , proveo dve godine u SDG
109.	Savan Burumdžija zvani Savo
110.	Slobodan Đorđević
111.	Goran Pecić zvani Peca Panker
112.	Dalibor Vuković
113.	Jožef Baranji / Jovan Vuković , učestvovao u akcijama u Ernestinovu, Laslovu, Tenji, Boboti, ranjen u Lušču, kasnije pripadnik Vukova sa Drine, tokom rata na Kosovu pripadnik JSO
114.	Marinko Marinković , ranjen u borbama oko Mrkonjić Grada
115.	Mladen Cvjetković iz Dervente , izgubio ruku kod Mrkonjić Grada
116.	Krunoslav Avramović
117.	Dušan Delibašić
118.	Goran Dragičević
119.	Dragan Zarić zvani Džeri
120.	Radojica Vuković
121.	Svetislav Mitrović zvani Niški i Tica , pripadnik SDG od 19. novembra 1991. godine, učestvovao u napadu na Zvornik; po povratku iz Zvornika, dobija zadatak da obezbeđuje kuću i porodicu Željka Ražnatovića; nakon desetak dana, napušta SDG i vraća se u Zvornik
122.	Pejkan Pejkanović zvani Pilot
123.	Goran Stavrić zvani Kljuki , ubijen 2014. godine u Peruu

124.	Aleksandar Šekarić zvani Limun
125.	Božidar Miljanić
126.	Goran Popović zvani Goksan , ubijen 2014. godine u Boliviji
127.	Vuk Vuković
128.	Vojkan Milanović
129.	Vojislav Popović zvani Voja Čačak
130.	Božidar Cakić zvani Bugar ili Bugi
131.	Bogdan Hajduković zvani Burence iz Osijeka
132.	Momir Ristić
133.	Aleksandra Ivanović , pripadnica SDG udata za Nebojšu Đorđevića Šucu, kasnije supruga Milorada Ulemeka Legije
134.	Milovan Đukić
135.	Oliver Mandić , portparol i intendant
136.	Dušan Prelević
137.	Jovan Jovanović
138.	Milan Backović Backo
139.	Mirko Vuković zvani Crnogorac , komandir artiljerije
140.	Nenad Pumpalović zvani Pumpi
141.	Nikola Milisavljević
142.	Milenko Korda
143.	Zoran Simović
144.	Milorad Cvijetinović
145.	Petar Vasiljević
146.	Marina Mladenović
147.	Branko Vasić
148.	Aleksandar Babić
149.	Aleksandar Đorđević
150.	Jovica Vukadinović
151.	Stevica Anđelković
152.	Tomislav Ugrenović zvani Toma
153.	Dejan Ignjatović
154.	Milorad Đuričić
155.	Mitar Stefanović
156.	Zoran Kapičić
157.	Ljubomir/Ljubinko Kovačević
158.	Dragan Stefanović
159.	Slobodan Sibinović zvani Boban i Surovi

160.	Dejan Filipović
161.	Milislav Tomić
162.	Daniel Dimitrov
163.	Simo Lapatinović
164.	Darko Radovanović
165.	Jovica Cvetković
166.	Nikola Barić
167.	Dejan Dolašević
168.	Milija Babović
169.	Srđan Ilić , preminuo
170.	Siniša Borovica
171.	Dule Prca
172.	Violeta Subić
173.	Aleksandar Ilić , pripadnik SDG od leta 1995. godine, učestvovao u operaciji Banjaluka
174.	Darko Miletić , pripadnik SDG od 24. marta do 15. maja 1992. godine, učestvovao u akcijama u Bijeljini i Zvorniku
175.	Dejan Slišković , proveo nekoliko meseci u SDG tokom 1995. godine
176.	Nikola Mirčeta , od maja 1991. godine pripadnik Centra za obuku u Golubiću, početkom septembra prebačen u Tenju, gde je uključen u SDG, 1. oktobra 1991. godine ranjen u Bogdanovcima
177.	Vukan Šubarić , pripadnik Centra za obuku u Golubiću, od 1. oktobra 1991. godine prebačen u Centar za obuku u Erdutu, ranjen u Ernestinovu
178.	Miodrag Lukovac , član SRS, pripadnik SDG tokom tri meseca u jesen 1995. godine
179.	Milovan Balać , proveo 5–7 dana u Erdutu na obuci, nakon čega ga je Arkan oterao kao sumnjivog
180.	Olga Nikolić , bolničarka, nakon rata zaposlena u Arkanovoj pekari
181.	Naser Arifaj , poginuo kao pripadnik MUP-a Republike Srbije 1999. godine na Kosovu
182.	Mirko Sirković , zadužen za dresuru pasa
183.	Nenad Turković zvani Ture , preminuo
184.	Milan Marković , preminuo
185.	Mića Radovanović , preminuo
186.	Vasilije Todorović , preminuo
187.	Miloš Luković , preminuo
188.	Dejan Stojanović , preminuo
189.	Jovan Milošević , preminuo.

Pripadnici SDG poginuli tokom rata²⁷⁶:

1.	Šaleta Vukotić , 9. avgust 1991. godine, Tenja
2.	Mirko Lavadinović zvani Učo , 4. septembar 1991. godine, Laslovo
3.	Dušan Marković zvani Čipi , 4. septembar 1991. godine, Laslovo
4.	Slobodan Jocić zvani Boban , 4. septembar 1991. godine, Laslovo
5.	Srđan Cvetković , 4. septembar 1991. godine, Laslovo
6.	Nebojša Jovanović , 5. oktobar 1991. godine, Erdut
7.	Slobodan Stjepović zvani Bato , 2. novembar 1991. godine, Lužac
8.	Sava Stanković , preminuo od posledica ranjavanja u Lušcu
9.	Mile Višnjec , 8. novembar 1991. godine, Vukovar
10.	Milan Jovanović zvani Čole , 8. novembar 1991. godine, Vukovar
11.	Branislav Klajsner zvani Bane i Mance , 13. novembar 1991. godine, Vukovar
12.	Zoran Karić zvani Bumbar , 20. novembar 1991. godine, Erdut
13.	Ivan Okiljević zvani Rambo , 10. april 1992. godine, Kula Grad
14.	Branko Živanović zvani major Žika , 14. april 1992. godine, Kula Grad
15.	Miodrag Čumić zvani Čuma , 11. septembar 1992. godine, Brčko
16.	Vladimir Homa zvani Rus , 28. septembar 1992. godine, Čelić
17.	Saša Tomić , 28. septembar 1992. godine, Čelić
18.	Slobodan Vulić , 28. septembar 1992. godine
19.	Milan Mihailović , 28. septembar 1992. godine
20.	Ljubiša Simić zvani Biši , 29. januar 1993. godine, Paljov
21.	Miko Petrović zvani Kaljavi , 1. februar 1993. godine, Donji Kašić
22.	Zoran Bujuklić zvani Buja , 1. februar 1993. godine, Donji Kašić
23.	Petar Petrušišin , 1. februar 1993. godine, Donji Kašić
24.	Zoran Maksić , 1. februar 1993. godine, Donji Kašić
25.	Vladica Nikolić , 1. februar 1993. godine, Donji Kašić
26.	Dragan Ristović , 7. februar 1993. godine, na kninskom ratištu
27.	Zoran Jovanović zvani Jakanac , 3. mart 1993. godine, Škabrnja
28.	Radovan Varaklić zvani Rakac , 14. avgust 1993. godine, Erdut
29.	Jugoslav Mičić zvani Juga , 18. novembar 1994. godine, Velika Kladuša
30.	Dimitrije Jašek zvani Mita , 21. novembar 1994. godine, Velika Kladuša
31.	Dobrica Ljuboja zvani Đondir , 5. jul 1995. godine, Trnovo

²⁷⁶ Među poginulim pripadnicima SDG nalaze se i imena Milana Kljaića i Bogdana Drobca, koji su stradali 29. septembra 1995. godine na području Mrkonjić Grada, međutim, kako se radi o prisilno mobilisanim licima, stav FHP-a je da se oni ne mogu smatrati redovnim pripadnicima SDG.

32.	Milorad Ristić zvani Rile , 5. jul 1995. godine, Trnovo
33.	Miroslav Radušić zvani Robija , 5. jul 1995. godine, Trnovo
34.	Zoran Marić , 18. jul 1995. godine, Trnovo
35.	Milovan Bogavac zvani Miki , 19. septembar 1995. godine, Sanski Most
36.	Saša Marinković , 25. septembar 1995. godine, Sanski Most
37.	Srđan Vranić , septembar 1995. godine
38.	Aleksandar Manojlović , 29. septembar 1995. godine, Mrkonjić Grad
39.	Živojin Raković zvani Žika , 29. septembar 1995. godine, Mrkonjić Grad
40.	Aleksandar Dražević zvani Hans , 29. septembar 1995. godine, Mrkonjić Grad
41.	Aleksandar Zečević , 29. septembar 1995. godine, Mrkonjić Grad
42.	Saša Pavlović , 29. septembar 1995. godine, Mrkonjić Grad
43.	Rajko Tubin , 29. septembar 1995. godine, Mrkonjić Grad
44.	Dragan Pljakić zvani Vuk , 29. septembar 1995. godine, Sanski Most
45.	Dragan Srećković , 5. oktobar 1995. godine, Ključ
46.	Uroš Milanović zvani Uki/Uške , 7. oktobar 1995. godine, Ključ
47.	Dušan Stojanović , 7. oktobar 1995. godine, Ključ
48.	Žarko Radnov zvani Žarica , 7. oktobar 1995. godine, Ključ
49.	Perica Puzić , 7. oktobar 1995. godine, Ključ
50.	Đoko Đekić , 9. oktobar 1995. godine, Ključ.

Pripadnici SDG čiji identitet nije u potpunosti utvrđen:

Slaviša zvani Čile, Šaćir, Zoran Marinac, Igor trubač u SDG, Pirke, Apatinac, Darko zvani Ludilo, Aca zvani Divljak (đeneral), Zoran/Slobodan zvani Cobe, N. Vukotić zvani Stotka, Deki Čačak, Mali Boža, Padobranac (narednik), Mirko zvani Šiz/Šiki/Čale, Gušić, ranije pripadnik 21. korpusa SVK, Tajson, Guza, Maletić zvani Promaja, pukovnik Radule, Valter, Gliša.

POS: 44/191.

02027311

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOV.
POLICIJSKA UPRAVA OSJEČKO-BARANJSKA

SLUŽBENA PISMA

511-071

Primljeno: 30-01-2001	
Klasifikacijska oznaka	Org. jed.
Prih. Vrij.	

Sastavljena u Stanici milicije Dalj u vezi događaja u prostoriji Stanice milicije dana 4/5.10.1991.

U obavljenom razgovoru sa radnicima Stanice milicije Dalj Milovanović Rajkom, Stanojević Savom, Stanojević Blagojom, Radivojčević Djordjom, Blagojević Predragom i Mihaljević Srboslavom došlo se do sledećih saznanja:

Dana 4.10.1991.gidine oko 21,00 sati u prostorije Stanice milicije Dalj došao je Stričević Milorad načelnik bezbednosti pri Odboru obrane Dalja, zajedno sa Trbić Dragoljubom, Milovanović Djordjem, Gojsović Frankom i jednim nepoznatim starijim čovekom. Stričević Milorad je rekao da će obavljati razgovore sa pritvorenim licima iz Baranje i Istočne Slavonije. Isti je počeo obavljati razgovore i oko 21,15 sati došli su komandant odbrane Dalja Milovanović Pavle i njegov zamenik Zmijanec Djuro, koji su im rekli da ih obidju šta rade i dali im nekih problema. Nakon toga su otišli u prostoriju kod Stričevića i drugih zadržali se nekoliko minuta i otišli. Do 22,45 sati putem telefona u jednom navratu je tražen Stričević Milorad, a nakon toga tri puta su iz staba zvali i pitali dli je došla veza, bez drugih objašnjenja.

Oko 23,45 sati sa kamionom (vojnim) marke "Tom 110" i "Pinc-guerom", i "Džip kombijem", dovezao se Ražnjetović Veljko "Arkan" sa dvadesetak svojih ljudi. Izlaskom iz vozila "Arkanovi" ljudi, koji su bili s oružjem ista su repetirali i zauzeli položaje oko zgrade Stanice milicije. Arkan je došao u prostoriju i predstavio se i rekao da je on komandant TO i da traži Milorada, nakon čega je sa petoricom svojih ljudi ušao u prostoriju u kojoj se nalazio Stričević Milorad. Kada je Arkan ušao izašli su iz prostorije Trbić, Milovanović, Gojsović i taj nepoznat čovjek i čitavo vreme su bili ispred zgrade Stanice milicije. Stričević i drugi koji su se nalazili u prostoriji sporednim vratima su dovođili pritvorenike i vršili obradu. U toku obrade Arkanovi ljudi su stalno izlazili i dolazili drugi. U toku obrade jedino što se čulo bile su reči "Ajde ti gardista i mupovac" i povremeno su se čuli zvuci kao da se udaraju nekim predmetom u stol, dok se drugi zvuci nisu čuli. Oko 00,40 sati uzeli su tri pritvorenika koji su iz prostorije izneli dvanaest mrtvih natovarili ih na kamion i zajedno s tom trojicom odvezli ih u nepoznatu pravcu. Nakon toga Arkan sa svojim ljudima se vratio te je Mihaljević Srboslava ili Blagojević Predraga pitao dli se prostorija čisti i kad je dobio potvrdni odgovor isti su otišli. Istovremeno su otišli Stričević Milovanović, Gojsović i Trbić i taj nepoznat čovjek.

Utvrđeno je da u protvoru nema Mihaljević Evonke, Gorić Ivana, Jozipa, Kostić Zlatka, Mikić Josipa, Jukić Dušana, Čoz Vinko, Čokić Rado, Jinaš Janko, Strmeča Stanišava, Kralj Ljilja, Ilić Tibor, Tomić Mijela, Lonković Martina i Grabić Miro.

U Dalju 5.10.1991.g.

POSREDOVANJE:

1. Sekretaru UP-a TO Slavonije, Baranje i
Istочног Сремa,
2. Komandantu specijalne jedinice Zavišiću.
3. OBRATNO POSREDOVANJE.

POSREDOVANJE DALJ
Veljko "Arkan" i
Mihaljević Srboslav
Mihaljević Djordjo

1. vojna oblast

(Organ bezbednosti)

VOJNA TAJNA
Strogo poverljivo

Dana 12.10.1991. godine
 Radeno u primeraka
 Dostavljeno - 1 odeljenju UB SSNO
 - III " " "
 - OB 1.VO

03404864

Reg:
 broj 121010119113516461

KOMANDA
 VOJNE OBLASTI
 ORGAN BEZBEDNOSTI
 SP. a. 164C.
 12.10.1991 god.

INFORMACIJA

UPRAVA BEZBEDNOSTI
 31-119PT

Neovlašćena ubistva zarobljenih
 pripadnika ZNG i drugih lica.-

Na 12.10.1991. godine u razgovoru sa izvorom OB došli smo do podataka koji ukazuju na neovlašćena ubistva zarobljenih pripadnika ZNG, hapšenje i zatvaranje lica hrvatske nacionalnosti, kao i preduzimanje odredjenih postupaka prema istim, od strane RAJATTOVIĆA - "ARKANA" i "Specijalne policije" u Dalju kojom rukovodi STRIČEVIĆ MILORAD.

Izvor navodi da je nedavno, između s. Vera i ekonomije "Marinovci", u pokopu otkriveno 4 leša bivših pripadnika ZNG, koje je najverovatnije uhapšio "ARKAN" sa svojim ljudima nakon preuzimanja zarobljenika od milicije s. Tanja (p.o. radi se o grupi od 11 zarobljenih pripadnika ZNG, od kojih je sprovedeno u 12.bvp/.

U intervenciju k-dira milicije u Dalju ČIEMIĆ STJEPKA, leševi su angažovani uhapšenih lica iz mesnog zatvora, pokopani.

"Specijalna policija", saslušavanja i izricanju "presuda" rukovodi STRIČEVIĆ MILORAD, samopromovisani "pukovnik", koji predvodi "specijalnu policiju", uz neposrednu pomoć "ARKANA".

U poslednje vreme Stričević se samovoljno uniformisao sa činom pukovnika, a, to se tako predstavlja prilikom saslušavanja uhapšenih lica. Takođe su slučajevi da pojedina lica, usled batinjenja i primene drugih vrsta fizičke sile, u toku saslušavanja podlegnu povredama, a što se ne odražava i tolerisanje događaja u kancelariji Stričevića. U tom smislu izvor je naveo ubistvo uhapšenih lica iz s. Borzanovci.

Nakon saslušavanja i pretnje ubistvom, Stričević je, iz Dalje, oduzeo PAP STJEPANA, kojem je prethodno oduzeo privatni automobil

Na 12.10.1991. godine u Orfeku, Orbin, više puta prekršajno kažnjavan i privremeno suspendovan, predstavlja se kao "pukovnik" i "Staljin".

"... koji koristi za svoje potrebe. Suprug Stjepana je tom
... u kući kod Stričevića, a zatim puštena
...

... nakon formiranja organe "nove vlasti",
... "procesu" je vođi broj uhapšenih lica ubijen, čiji
... od kojih neki svakodnevno isplivavaju na
... u Balju.

03591026

GLAVNI STAB VOJSKE RS
STR.POV.BR. 6/1-7
23.09.1995.GODINE

PREDSEDNIKU REPUBLIKE SRPSKE
MINISTARSTVU UNUTRASNJIH POSLOVA RS

U ZONAMA ODGOVORNOSTI 1.I 2.KK NALAZE SE FORMACIJA SDG / SRPSKA DOBROVOLJACKA GARDA/ ZV."TIGROVI".POD KOMANDOM ZELJKA RAZNJATOVICA ARKANA.OBZIROM DA SE OVE FORMACIJE DO SADA NISU UCESTVOVALE U B/D I DA NISU USLE U SASTAV NIJEDNE FORMACIJSKE JEDINICE I DA SE NISU PRIJAVILE NIJEDNOM KOMANDNOM NIVOU OD RANGA BATALJONA DO GLAVNOG STABA VPS RADI PRIJEMA ZADATKA.OCIGLEDNO JE DA SE RADI O PARAVOJNIM FORMACIJAMA KOJE SAMOSTALNO DEJSTVUJU VAN SASTAVA VRS.

DOSADASNJE POJAVLJIVANJE RAZNJATOVICA NA KOMANDNIM MJESTIMA I U ZLO NEKIH JEDINICA IMALO JE ZA CILJ NASILNICKO PONAŠANJE, MAL-RETIRANJE I FIZICKO ZLOSTAVLJANJE OFICIRA,OTIHANJE I ODVOĐE- NJE U NEPOZNATOM PRAVCU PRIPADNIKA JEDINICA, RAZORUZAVANJE DJE- LOVA RATNIH JEDINICA RADI ODUZIMANJA MATERIJALNOTEHNIČKIH SREDS- TAVA I SREDSTAVA BORBENE TEHNIKE, NEOVLASCENO OTVARANJE VATPE NA PRIPADNIKE VRS,CJEPANJE SLUŽBENIH I IDENTIFIKACIONIH DOKU- MENATA PRIPADNIKA VRS, HAPSENJE I ZLOSTAVLJANJE PRIPADNIKA NESP- PSKE NACIONALNOSTI SLICNO. ZELJKO RAZNJATOVIC ARKAN POJEDINIM STARESINAMA I GRADJANIMA POKA- ZUJE SLUŽBENI AKT-ODLUKU PREDSEDNIKA RS, DR.PADOVANA KAPADZICCA PO KOME JE OVLASCEN DA "PRIVODI,ISPITUJE,ZATVARA,SPPOVODI.SVA VOJNOSPOSOBNA LICA, IZUZEV NARODNIH POSLANIKA I PRIPADNIKA MUP-A RS"STO SE U PRAKSI SVELO SAMO NA ZLOSTAVLJANJE PRIPADNIKA VPS, POSEBNO OFICIRA VIŠIH ČINOVA.

PRIPADNICI PARAVOJNIH FORMACIJA SRPSKE DOBROVOLJACKE GARDE NASILU ODVODE U SVOJ SASTAV ILI VRBUJU PRIPADNIKE VPS OBECAVAJUCI IM PLATU OD 600 DINARA,NADOKKNADU ZA RANJAVANJE U VISINI OD 10.000 DINARA,SOCIJALNO I ZDRAVSTVENO OSIGURAAANJE PREKO MUP-A REPUBLIKE SRBIJE. ZVANICNA SREDSTVA INFORMISANJA REPUBLIKE SRPSKE POZIVAJU VOJNO SPOSOBNA LICA NA UKKLJUCIVANJE U PRAVOJNE JEDINICE SDG " TIGROVI",STO JE U SUPROTNOSTI SA ZAKONIMA O ODBRANI I VOJSKI RS. U USLOVIMA NEMOGUCNOSTI FINANSIRANJA PRIPADNIKA VPS NA OVAJ NACIN SE DOPRINOSI RAZBIJANJU RATNIH JEDINICA VPS,POSEBNO ONIH KOJE SU SASTAVLJENE OD MLADJIH BORACA U SASTAVU SPECIJALNIH JEDINICA, STO MOZE IMATI NESAGLEDIVE POSLEDICE PO ODBRANU REPUBLIKE.

OBZIROM DAJJE PRISUSTVO ARKANOVE PARAVOJNE FORMACIJE IZAZVALO ORUŽANE SUKOB E I INCIDENTE SA POJJEDINCIMA I DJELOVIMA JEDINICA VRS I UZNEMIRENOST GRADJAANA, ZBOG GLASINA DA JE POHAPSIO SVE MUSLIMANE U SANSKOM MOSTU I IZVRSIO LIKVIDACIJU ODREDJENOG BROJA LOJANIH GRADJANA MUSLIMANSKE NACIONALNOSTI, MEDJU KOJIMA I CLANOVE PORODICAA POJEDINIH BORACA VRS, PREDSTAVLJAJUCI TO JAVNO KAO LIKVIDACIJU UBACENE MUSLIMANSKE DTG U SELU GRDANOVCI, RADI SPPECAVANJA DALJIH NEZELJENIH POSLEDICA I ORUZANIH SUKOBA PARAVOJNIH FORMACIJA JEDIDINICA VRS, ZAHTEVAM I PREDLAZEM:

1. DA PREDSEDNIK RS ODUZME OVLASCENJE-ODLUKU RAZNJATOVIC ZELJKU, KOJOM GA OVLASCUJE DA MOZE SA SVOJIM PARAVOJNIM FORMACIJAMA PREDUZIMATI MJERE HAPSENJA, MALTRETIRANJA, RAZOPUZAVANJA I SPPO VODJENJA U NEPOZNATOM PRAVCU PRIPADNIKA VRS I GRADJANA, KAO I UPOTREBU VATRENOG ORUŽJA PREMA LICIMA KOJA MU SE SUPROTAVE ILI PRUZE OTPOR.

2. DA ORGANI MUP-A RS PREDUZMU MJERE IZ SVOJE-NADLEZNOSTI PREMA RAZNJATOVIC I NJEGOVIH FORMACIJAMA, ZBOG POCINJENIH KRIVICNIH DJELA PREMA PRIPADNICIMA VRS I GRADJANIMA, OBZIROM DA SE PREDSTAVLJA KAO PRIPADNIK MUP- SRBIJE I REPUBLIKE SRPSKE.

3. DA SE RAZNJATOVIC ZELJKO ARKAN I NJEGOVE PARAVOJNE FORMACIJE PROTERAJU SA TERITORIJE REPUBLIKE SRPSKE ZBOG DO SADA UCINJENOG NASILNI NICKOG PONASANJA PREMA PRIPADNICIMA VRS I GRADJANIMA

4. UKOLIKO NADLEZNI DRZAVNI ORGANI, KOJI SU ANGAZOVALI RAZNJATOVIC ZELJKA ZAA OBAVLJANJE DJELATNOSTI KOJE NISU U SKLADU SA

ZAKONOM, NE PREDUZMU MJERE IZ SVOJIH NADLEZNOSTI DA JEDINICE VRS POSTUPE U SKLADU SA NAREDJENJEM PREDSEDNIKA REPUBLIKE SRPSKE O RAZORUZAVANJU PARAVOJNIH SASTAVA, KOJI NISU POD JEDINSTVENOM KOMANDOM GS VRS.

K O M A N D A N T
GENERAL-PUKOVNIK
RATKO MLADIC

[illegible]

Dosije Srpska dobrovoljačka garda

Prvo izdanje

Izdavač:

Fondacija Fond za humanitarno pravo

Dečanska 12, Beograd

www.hlc-rdc.org

Autorka: Jovana Kolarić

Urednica: Ivana Žanić

Lektor: Nevena Bojičić

Dizajn: Milica Dervišević

Tiraž: 150

Štampa: Belpak, Beograd

ISBN 978-86-7932-130-5

© Fondacija Fond za humanitarno pravo

